

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**Н.В.Савінова
І.В. Корнієнко
М.І. Берегова**

**ВИКЛАДАННЯ КУРСУ
«ЛОГОРИТМІКА ТА ІГРИ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ»
СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ)».**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

МИКОЛАЇВ - 2018

УДК
ББК
С

Рецензенти:

Пахомова Н. Г. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Кабельнікова Н. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії Херсонського державного університету

Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М. І. Викладання курсу «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» студентам спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)». Навчально-методичний посібник / **Н. В. Савінова, І. В. Корнієнко, М. І. Берегова**

Навчально-методичний посібник висвітлює питання змісту, основних завдань, а також організації, проведення практичних, лабораторних занять, завдань для самостійної роботи студентів спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)» з курсу «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі».

Методичні рекомендації адресовані викладачам, логопедам, фахівцям у галузі спеціальної освіти, студентам, магістрантам спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)», батькам.

ISBN

УДК
ББК

Рекомендовано до друку Вченою радою
МНУ імені В.О.Сухомлинського
(протокол №   від   )

ISBN

Зміст

Робоча програма курсу	4
Плани практичних занять.....	18
Плани лабораторних занять.....	29
Карта самостійної роботи студента.....	38
Методичні вказівки для викладача та студентів.....	40
Перелік питань до іспиту.....	46
Тестові завдання з дисципліни.....	60
Завдання до контрольної роботи.....	84
Теоретичні матеріали до практичних та лабораторних занять.....	88
Список рекомендованої літератури.....	179

РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ

ВСТУП

Міждисциплінарні зв'язки: загальна, спеціальна педагогіка, історія спеціальної і загальної педагогіки, психологія, фонетика, лексикологія, фразеологія, морфологія, синтаксис, стилістика, лексикографія, термінознавство, соціолінгвістика, історія літературної мови, сучасна українська літературна мова, літературознавство, логопедія, дошкільна лінгводидактика.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з методикою розвитку і корекції рухової сфери, довільної поведінки та мовленнєвої функції в осіб з мовленнєвою патологією.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» є:

розкрити психофізіологічну структуру рухового акту, особливості розвитку моторики у дітей з різними вадами мовлення, методику проведення логоритмічних занять з дітьми, які мають різні порушення мовленнєвого розвитку.

ознайомити студентів з основними положеннями теорії ігрової діяльності, особливостями ігрової діяльності дітей із важкими вадами мовлення, принципами та методикою використання ігор у логопедичній роботі.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- психофізіологічну структуру рухового акту
- особливості розвитку моторики у дітей з різними вадами мовлення
- методику проведення логоритмічних занять з дітьми, які мають різні порушення мовленнєвого розвитку
- психологічні механізми гри як діяльності,
- - періоди становлення гри в онтогенезі;
- - класифікації дитячих ігор та іграшок;
- - особливості ігрової діяльності дітей з різними порушеннями мовленнєвого розвитку;
- - методики застосування різних видів ігор у логопедичній роботі з дітьми:

- а) з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення (ФФНМ),
- б) із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ),
- в) заїканням,
- г) раннім дитячим аутизмом (РДА),

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **вміти:**

- проводити діагностику рівня моторного розвитку осіб з мовленнєвою патологією
- здійснювати розвиток, корекцію або відновлювання рухової функції в осіб з мовленнєвою патологією
- методично правильно будувати заняття з логоритміки з логопатами різних вікових груп
- визначати рівень психічного та мовленнєвого розвитку дитини шляхом спостереження за грою;
- складати плани-конспекти ігрових логопедичних
- занять для різних категорій дітей з вадами мовлення;
- самостійно виготовляти та оформлювати дидактичний матеріал для логопедичних ігор;
- правильно застосовувати ігри на різних етапах логопедичної роботи з різними категоріями дітей із ТПМ.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатністю використовувати у своїй професійній діяльності сучасні комп'ютерні, інформаційні та телекомунікаційні технології (ОП-3);
- здатністю до соціальної взаємодії, співпраці та вирішенню конфліктів у соціальній та професійній сферах, до толерантності, соціальної мобільності (ОК-1);
- здатністю усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, володінням мотивацією до виконання професійної діяльності, здатністю до емпатії, коректному і адекватному сприйняттю осіб з важкими порушеннями мови (ОП-1);

II. Фахові:

- здатністю до раціонального вибору та реалізації корекційно-освітніх програм на основі особистісно-орієнтованого та індивідуально-диференційованого підходів до осіб з ОВЗ (ПК-1);

- здатністю до здійснення корекційно-педагогічної діяльності в умовах як спеціальних (корекційних), так і загальноосвітніх установ з метою реалізації інтегративних моделей освіти (ПК-3);

- здатністю здійснювати динамічне спостереження за ходом корекційно-розвивального впливу з метою оцінки його ефективності (ПК-7).

1. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні питання логоритміки. Особливості організації логоритмічних занять з дітьми різного віку, що мають мовленнєві порушення

Тема 1. Науково-теоретичні основи логоритміки. Біологічна, психологічна та соціальна основа логоритміки.

Предмет, об'єкт та провідні завдання логоритміки. Загальнодидактичні та спеціальні принципи логоритміки. Методи та прийоми логоритміки як науки. Психофізіологічна структура рухового акту. Етапи довільного рухового акту.

Тема 2. Методи та засоби логоритміки. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми різних вікових груп.

Методи логоритмічного впливу. Критерії класифікації методів логоритміки. Класифікації методів. Засоби логоритміки

Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ

Тема 1. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.

Особливості використання засобів логоритміки під час подолання дислалії. Етапи логоритмічної роботи при дислалії.

Тема 2. Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринолалії.

Особливості використання засобів логоритміки під час подолання ринолалії. Етапи логоритмічної роботи при ринолалії.

Тема 3. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, що страждають на дизартрію

Особливості використання засобів логоритміки під час подолання дизартрії. Етапи логоритмічної роботи при дизартрії

Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими

Тема 1. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими із системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з із ЗНМ та алалією. Особливості прояву ЗНМ та алалії. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання ЗНМ та алалії. Етапи логоритмічної роботи при ЗНМ та алалії. Загальна характеристика

Тема 2. Методика проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми.

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки дошкільників та молодших школярів із заїканням. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання заїкання: невротичної форми; неврозоподібної форми. Етапи логоритмічної роботи при заїканні. Загальна характеристика. Особливості застосування методів та прийомів під час корекції мовленнєвої та рухової сфери у дітей з різними формами заїкання

Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.

Тема 1. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ

Класифікація іграшок. Аналіз та характеристика різних видів іграшок, що використовують у логопедичній роботі. Принципи добору іграшок. Дидактичні, рухливі, творчі ігри та їх використання в логопедичній роботі

Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми ФФНМ

Особливості ігрової діяльності дітей із дислалією, ринолалією, дизартрією. Основні напрямки логокорекційної роботи з дітьми із ФФНМ. Етапи формування фонематичних процесів в онтогенезі. Методика розвитку фонематичних процесів та правильної звуковимови у дітей із ФФН. Принципи добору ігрового матеріалу на різних етапах корекційної роботи з дітьми з ФФН.

Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням

Тема 1. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ.

Дидактична гра, як засіб корекційного навчання та виховання дітей із ЗНМ. Аналіз програмно-методичного комплексу Л.І.Трофименко «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення». Методика проведення ігор та вправ на розвиток лексичної сторони мовлення. Ігри на збагачення, уточнення, активізацію словника дітей із ТПМ.

Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із заїканням

Особливості поведінкових проявів в іграх у дітей із заїканням. Ігрові технології корекції заїкання. Методика організації ігрової діяльності дітей із заїканням на різних етапах корекційної логопедичної роботи. Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання заїкання. Ігри на релаксацію

Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі

Тема 1. Ігри в корекційній роботі з дітьми із раннім дитячим аутизмом (РДА).

Поняття аутизму та класифікація за О.С.Нікольською. Основні етапи та особливості розвитку ігрової діяльності у дітей з аутистичними порушеннями за А.В.Хаустовим. Особливості розвитку ігрової діяльності у дітей з аутистичними порушеннями за О.А.Янушко.

Тема 2. Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання порушень писемного мовлення

Профілактика дисграфії та основні напрями логокорекційної роботи.

Настільно-друковані дидактичні ігри як засіб розвитку зорового гнозису у дітей з мовленнєвими порушеннями. Ігри на розвиток дрібної моторики як засіб корекції моторних порушень у дітей.

Рекомендована література

Базова:

1. Александрова Н.П. Ритмическое воспитание. – М., 1924.
2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 1995.
3. Власова Т.М., Пфафенродт А.Н. Фонетическая ритмика. – М.: ВЛАДОС, 1996.
4. Гринер В.А. Логопедическая ритмика для дошкольников. – М., 1958.
5. Ветлугина Н.А. Методика музыкального воспитания в детском саду. – М., 1982.
6. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у детей дошкольного возраста. – М., 1983.

7. Сосна В.Ю., Рабиен Э.М. Ритмическая гимнастика. – К.: Рад. школа, 1992.
8. Сторковская Л.В. Подвижные игры в терапии больных и ослабленных детей. – М.; 1989.
9. Заняття з логоритміки в групах для дітей із заїкуванням. Методичні рекомендації. /Під ред. А.В. Щолохової, Р.А. Юрової /. – К.: НМЦСО, 2000.
10. Цвынтарный В. Играем пальчиками и развиваем речь. – Спб.: Лань, 1996.
11. Тычова Н.А. Логоритмика. – М.: ВЛАДОС, 1998.

Допоміжна:

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. - М.: Просвещение, 1985.
2. Руднева С.А. Ритмика. Музыкальное движение.- М., 1985.
3. Волкова.Г.А. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи.- М., 1969.
4. Александрова Н.Г. Ритмическое воспитание. - М.,1985.
5. Волкова Г.А. Проявление заикания у детей дошкольного возраста // Дефектология - 1985 - № 9.

Інформаційні ресурси

1. <http://mbttc.mtuci2.ru>
2. <http://library.auca.kg>
3. <http://www.bj.pu.ru>
4. <http://www.edu.ru>
5. <http://www.e-teaching.ru>

4. **Форма підсумкового контролю успішності навчання:** екзамен
5. **Засоби діагности успішності навчання:** МКР, тести, індивідуальні завдання.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна	
	Напрямок підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (Логопедія)»		
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		<i>Рік підготовки:</i>	
		4	
Загальна кількість годин - 180		<i>Семестр</i>	
		7	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	20	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		24	
		<i>Лабораторні</i>	
		16	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		120	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 180 год.: 60 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (60 % / 40 %).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усь ого	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Теоретичні питання логоритміки. Особливості організації логоритмічних занять з дітьми різного віку, що мають мовленнєві порушення						
Тема 1. Науково-теоретичні основи логоритміки. Біологічна, психологічна та соціальна основа логоритміки	14	2	2			10
Тема 2. Методи та засоби логоритміки. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми різних вікових груп.	16	2	4			10
Усього	30	4	6			20
Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ						
Тема 1. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.	10	2	2	2		4
Тема 2. Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринолалії.	10		2	2		6
Тема 3. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, що страждають на дизартрію	10			2		8
Усього	30	2	4	6		18
Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими.						
Тема 1. Методика проведення логоритмічних	16	2	2	2		10

занять з дітьми та дорослими із системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).						
Тема 2. Методика проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми	14	2	2	2		8
Усього	30	4	4	4		18
Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.						
Тема 1. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.	16	2	2	2		10
Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми ФФНМ	14		2			12
Усього	30	2	4	2		22
Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням						
Тема 1. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ.	14	2	2			10
Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із заїканням	16	2		2		12
Усього	30	2	2	2		22
Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі						
Тема 1. Ігри в корекційній роботі з дітьми із раннім дитячим аутизмом (РДА).	14	2	2			10
Тема 2. Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання порушень писемного мовлення	16	2	2	2		10
Усього	30	4	4	2		20
Усього годин:	180	20	24	16		120

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Теоретичні питання логоритміки. Особливості організації логоритмічних занять з дітьми різного віку, що мають мовленнєві порушення	
1.	Науково-теоретичні основи логоритміки. Біологічна, психологічна та соціальна основа логоритміки	2
2.	Методи та засоби логоритміки. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми різних вікових груп	4
	Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ	
1.	Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.	2
2.	Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринолалії.	2
	Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими	
1.	Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими із системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).	2
2.	Методика проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми	2
	Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.	
1.	Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.	2
2.	Ігри в логопедичній роботі з дітьми ФФНМ	2
	Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням	

1.	Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ.	2
	Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі	
1.	Ігри в корекційній роботі з дітьми із раннім дитячим аутизмом (РДА).	2
2.	Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання порушень писемного мовлення	2
Разом:		24

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ	
1.	Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.	2
2.	Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринолалії.	2
3.	Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, що страждають на дизартрію	2
	Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими	
1.	Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими із системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).	2
2.	Особливості проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми	2
	Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.	
1.	Іграшка як засіб логопедичної роботи з дітьми з ТПМ	2

	Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням	
1.	Ігри в логопедичній роботі з дітьми із заїканням	2
	Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі	
1.	Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями процесу читання	2
Разом:		16

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Теоретичні питання логоритміки. Особливості організації логоритмічних занять з дітьми різного віку, що мають мовленнєві порушення	
1.	Тема 1. Науково-теоретичні основи логоритміки. Біологічна, психологічна та соціальна основа логоритміки	10
2.	Тема 2. Методи та засоби логоритміки. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми різних вікових груп.	10
	Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ	
1.	Тема 1. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.	4
2.	Тема 2. Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринолалії.	6
3.	Тема 3. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, що страждають на дизартрію	8
	Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими.	

1.	Тема 1. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими із системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).	10
2.	Тема 2. Методика проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми	8
	Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.	
1.	Тема 1. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.	10
2.	Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми ФФНМ	12
	Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням	
1.	Тема 1. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ.	10
2.	Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із заїканням	12
	Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі	
1.	Тема 1. Ігри в корекційній роботі з дітьми із раннім дитячим аутизмом (РДА).	10
2.	Тема 2. Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання порушень писемного мовлення	10
	Разом:	120

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Виготовлення дидактичних посібників, альбомів вправ для корекції звуковимови на заняттях з логоритміки

10. Методи навчання

- 1) Наочні (спотерження, ілюстрація, демонстрація, ТЗН);
- 2) Словесні (розповідь, опис, пояснення, доповнення, бесіда, диспут, дискусія, лекція)
- 3) Практичні (вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, робота з книгою);

4) Метод драматизації

11. Методи контролю

Попередній, поточний, періодичний, тематичний, підсумковий

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Контрольна робота	Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
1	2	3	4	5	25x4	240	360/600

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний посібник, рекомендації (за наявності)
2. Навчально-методичний комплекс.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Кредит 1. Теоретичні питання логоритміки. Особливості організації логоритмічних занять з дітьми різного віку, що мають мовленнєві порушення

Практичне заняття № 1

Тема: Науково-теоретичні основи логоритміки. Біологічна, психологічна та соціальна основа логоритміки

План

Теоретична частина:

1. Предмет, об'єкт та провідні завдання логоритміки. Загальнодидактичні та спеціальні принципи логоритміки.
2. Методи та прийоми логоритміки як науки.
3. Психофізіологічна структура рухового акту. Етапи довільного рухового акту.
4. Категоріальний апарат.

Практична частина:

1. Визначити загальнодидактичні принципи логоритміки, дати їм характеристику.
2. Визначити, з якими галузями наук пов'язана логоритміка.
3. Виписати визначення термінів у словник (рух, рухове уміння, рухова навичка, психомоторний розвиток, ритм, музично-ритмічне відчуття, музично-ритмічне виховання, кінезітерапія, лікувальна ритміка, логоритміка).

Література:

1. Бабушкина Р.Л., Кислякова О.М. Логопедическая ритмика. – СПб. 2005.
2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 2003.
3. Власова Т.М. Фонетическая ритмика. – М., 1996.
4. Микляева Н.В. Фонетическая ритмика в ДОУ. – М., 2004.

Практичне заняття № 2 – 3

Тема: Методи та засоби логоритміки. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми різних вікових груп.

План

Теоретична частина:

I. Методи логоритмічного впливу. Критерії класифікації методів логоритміки.

1. Словесні методи. Загальна характеристика.
2. Наочні методи. Загальна характеристика.
3. Практичні методи. Загальна характеристика

II. Засоби логоритміки:

1. Ходьба і маршировка в різних напрямках.
2. Вправи на розвиток дихання, голоси і артикуляції.
3. Вправи, що регулюють м'язовий тонус.
4. Вправи, що активізують увагу.
5. Мовленнєві вправи без музичного супроводу.
6. Вправи, що формують відчуття музичного розміру.
7. Вправи, що формують відчуття музичного темпу.
8. Ритмічні вправи.
9. Вправи в грі на інструментах.
10. Ігрова діяльність.
11. Заключні вправи.

Практична частина:

Підготувати та вміти провести засоби логоритміки:

- вправи на розвиток дихання, голосу і артикуляції;
- вправи на регуляцію м'язового тону;
- вправи, що активізують увагу;

- мовленнєві вправи без музичного супроводу;
- заключні вправи.

Література:

1. Бабушкина Р.Л., Кислякова О.М. Логопедическая ритмика. – СПб. 2005.
2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 2003.
3. Власова Т.М. Фонетическая ритмика. – М., 1996.
4. Микляева Н.В. Фонетическая ритмика в ДОУ. – М., 2004.

Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ

Практичне заняття № 4

Тема: Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.

План

Теоретична частина:

1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з різними формами дислалії
2. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання дислалії.
3. Етапи логоритмічної роботи при дислалії.

Практична частина:

1. Підготувати конспект логоритмічного заняття для дітей із дислалією.

Література:

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 1995.
2. Власова Т.М., Пфафенродт А.Н. Фонетическая ритмика. – М.: ВЛАДОС, 1996.
3. Гринер В.А. Логопедическая ритмика для дошкольников. – М., 1958.
4. Ветлужна Н.А. Методика музыкального воспитания в детском саду. – М., 1982.
5. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у детей дошкольного возраста. – М., 1983.
6. Сосна В.Ю., Рабиен Э.М. Ритмическая гимнастика. – К.: Рад.школа, 1992.

7. Сторковская Л.В. Подвижные игры в терапии больных и ослабленных детей. –М., 1997.

Практичне заняття № 5

Тема: Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринології.

План

Теоретична частина:

1. Дати психолого-педагогічну характеристику дітям з різними формами ринології.
2. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання ринології.
3. Етапи логоритмічної роботи при ринології.

Практична частина:

1. Підготувати конспект логоритмічного заняття для дітей із ринологією

Література:

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 1995.
2. Власова Т.М., Пфафенродт А.Н. Фонетическая ритмика. – М.: ВЛАДОС, 1996.
3. Гринер В.А. Логопедическая ритмика для дошкольников. – М., 1958.
4. Ветлужна Н.А. Методика музыкального воспитания в детском саду. – М., 1982.
5. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у детей дошкольного возраста. – М., 1983.
6. Сосна В.Ю., Рабиен Э.М. Ритмическая гимнастика. – К.: Рад.школа, 1992.
7. Сторковская Л.В. Подвижные игры в терапии больных и ослабленных детей. –М., 1997.

Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими

Практичне заняття № 6

Тема: Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими із

системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).

План

Теоретична частина:

1. Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з із ЗНМ та алалією.
2. Особливості прояву ЗНМ та алалії.
3. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання ЗНМ та алалії.
4. Етапи логоритмічної роботи при ЗНМ та алалії. Загальна характеристика.

Практична частина:

Підготувати конспект логоритмічного заняття для дітей із ЗНМ III рівня.

Література:

1. Бабушкина Р.Л., Кислякова О.М. Логопедическая ритмика. – СПб. 2005.
2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 2003.
3. Власова Т.М. Фонетическая ритмика. – М., 1996.
4. Гринер В.А. Логопедическая ритмика для дошкольников. – М., 1958.
5. Ветлужна Н.А. Методика музыкального воспитания в детском саду. – М., 1982.

Практичне заняття № 7

Тема: Методика проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми.

План

Теоретична частина:

1. Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки дошкільників та молодших школярів із заїканням.
2. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання заїкання:
А) невротичної форми;
Б) неврозоподібної форми.
3. Етапи логоритмічної роботи при заїканні. Загальна характеристика.
4. Особливості застосування методів та прийомів під час корекції мовленнєвої та рухової сфери у дітей з різними формами заїкання.

Практична частина:

1. Зробити порівняльний аналіз клінічних та психолого-педагогічних проявів при невротичній та неврозоподібній формі заїкання (оформити у вигляді таблиці).

Література:

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. – М., 1995.
2. Власова Т.М., Пфафенродт А.Н. Фонетическая ритмика. – М.: ВЛАДОС, 1996.
3. Гринер В.А. Логопедическая ритмика для дошкольников. – М., 1958.
4. Ветлужна Н.А. Методика музыкального воспитания в детском саду. – М., 1982.
5. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у детей дошкольного возраста. – М., 1983.
6. Сосна В.Ю., Рабиен Э.М. Ритмическая гимнастика. – К.: Рад. Школа, 1992.
7. Сторковская Л.В. Подвижные игры в терапии больных и ослабленных детей. – М., 1997.

Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.

Практичне заняття № 8

Тема: Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ

План

1. Основні принципи використання ігор на різних етапах роботи над звуком.
2. Характеристика ігор, спрямованих на розвиток:
  - уваги (концентрація, підвищення обсягу уваги, розподіл та переключення уваги);
  - слухової уваги та сприйняття;
  - загальної, дрібної та артикуляційної моторики;
    - мовленнєвого дихання та голосу;
    - пам'яті, мислення, уяви.
3. Ігрові прийоми як засоби релаксації.
4. Розвиток сприйняття простору, часу, кольору, розміру в грі.

Практична частина:

1. За тематикою заняття підготувати ігри для моделювання.

2. Складіть приблизний перелік ігор, що використовуються для розвитку уваги, сприйняття, пам'яті, мислення та уяви на логопедичних заняттях з дітьми.

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.

2. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.

3. Джинотт Х. Дж. Групповая психотерапия с детьми. Теория и практика игровой терапии. – М.: Апрель-Пресс, 2005. – 272 с.

4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.

5. Карабанова О.А. Игра в коррекции психического развития ребенка / О.А. Карабанова. – М.: РПА, 1997. – С.12-17.

Практичне заняття № 9

Тема: Ігри на розвиток фонематичних процесів та формування правильної звуковимови

План

1. Особливості ігрової діяльності дітей із дислалією, ринолалією. дизартрією.

2. Основні напрямки логокорекційної роботи з дітьми із ФФНМ.

3. Етапи формування фонематичних процесів в онтогенезі.

4. Методика розвитку фонематичних процесів та правильної звуковимови у дітей із ФФН:

а) ігри на розвиток артикуляційної моторики, слухової уваги, пам'яті;

б) ігри на розвиток фонематичного сприйняття;

в) ігри на розвиток звукового аналізу та синтезу, навчання грамоті.

г) ігри на формування правильної звуковимови.

5. Принципи добору ігрового матеріалу на різних етапах корекційної роботи з дітьми з ФФН.

Практична частина:

1. За тематикою заняття підготувати для моделювання ігри на розвиток фонематичних процесів.
2. Підготувати ігри на постановку та автоматизацію звуків (на вибір свистячих, шиплячих, сонорів тощо).
3. Розробити консультацію для батьків «Етапи формування фонематичних процесів в онтогенезі».

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
3. Джинотт Х. Дж. Групповая психотерапия с детьми. Теория и практика игровой терапии. – М.: Апрель-Пресс, 2005. – 272 с.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Карабанова О.А. Игра в коррекции психического развития ребенка / О.А. Карабанова. – М.: РПА, 1997. – С.12-17.

Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням

Практичне заняття № 10

Тема: Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ.

План

1. Особливості ігрової діяльності дітей із системними порушеннями мовлення (алалаією, дитячою афазією).
2. Дидактична гра, як засіб корекційного навчання та виховання дітей із ЗНМ.
3. Аналіз програмно-методичного комплексу Л.І.Трофименко «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення».

4. Методика проведення ігор та вправ на розвиток лексичної сторони мовлення. Ігри на збагачення, уточнення, активізацію словника дітей із ТПМ.

Практична частина:

1. Розробити обов'язковий словник-мінімум за лексичними темами (теми на вибір) для дітей із ТПМ різних вікових груп.

2. Підготувати ігри на збагачення, уточнення, активізацію словника дітей із ТПМ.

Література

1. Шевченко О. Ігровий комплекс дидактичних вправ із розвитку фонематичних процесів у дітей із вадами мовлення / О. Шевченко // Дефектологія. – 1999. – № 6.

2. Пожиленко Е.А. Волшебный мир звуков и слов / Е. А. Пожиленко. – М.: Владос, 1999. – 216 с.

3. Лопухина И.С. Логопедия: 550 занимательных упражнений для развития речи: Пособие для логопедов и родителей / И.С. Лопухина. – М.: Аквариум, 1995. – 384 с.

4. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.

5. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі

Практичне заняття № 11

Тема: Ігри в корекційній роботі з дітьми із раннім дитячим аутизмом (РДА).

План

1. Поняття аутизму та класифікація за О.С.Нікольською.

2. Основні етапи та особливості розвитку ігрової діяльності у дітей з аутистичними порушеннями за А.В.Хаустовим.

3. Особливості розвитку ігрової діяльності у дітей з аутистичними порушеннями за О.А.Янушко.

Практична частина:

1. Підготувати доповідь на тему: «Ігротерапія і корекційна робота з дітьми-аутистами», «Кінезитерапія та ігротерапія в інтенсивній лікувальній розвиваючій програмі дітей з аутизмом та розладами аутичного спектру».

2. Розробити анотований список джерел по темі заняття

Література

1. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.

2. Карабанова О.А. Игра в коррекции психического развития ребенка / О.А. Карабанова. – М.: РПА, 1997. – С.12-17.

3. Кильпио Н.Н. 80 игор для детского сада. – 3-е изд. / Н.Н. Кильпио. – М.: Просвещение, 1973. – 63 с.

4. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.

5. Кравцова А., Кукуруза А., Михановская Н. Игра не для забавы. Развивающие игры и упражнения для детей от рождения до трех лет / А. М. Кравцова, А. Кукуруза, Н. Михановская. – 3-е изд. – Х.: Торсинг, 2007. – 100 с.

6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.

7. Кривда І. Осінній калейдоскоп. Підсумкове заняття з грамоти в підготовчій логопедичній групі / Кривда І. // Дошкільне виховання. – 1999. – № 10. – С. 22-23.

Практичне заняття № 12

Тема: Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання порушень писемного мовлення

План

1. Профілактика дисграфії та основні напрями логокорекційної роботи.

2. Настільно-друковані дидактичні ігри як засіб розвитку зорового гнозису у дітей з мовленнєвими порушеннями.

3. Ігри на розвиток дрібної моторики як засіб корекції моторних порушень у дітей.

Практична частина:

1. Законспектувати статтю: Киселёва Н.Ю. Формирование операций контроля при коррекции дисграфии // Логопед. – 2008. – № 7.

2. Розробити анотований список джерел по темі заняття

Література

1. Шевченко О. Ігровий комплекс дидактичних вправ із розвитку фонематичних процесів у дітей із вадами мовлення / О. Шевченко // Дефектологія. – 1999. – № 6.

2. Пожиленко Е.А. Волшебный мир звуков и слов / Е. А. Пожиленко. – М.: Владос, 1999. – 216 с.

3. Лопухина И.С. Логопедия: 550 занимательных упражнений для развития речи: Пособие для логопедов и родителей / И.С. Лопухина. – М.: Аквариум, 1995. – 384 с.

4. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.

5. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

ПЛАНИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Кредит 2. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ

Лабораторне заняття № 1

Тема. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дислалію.

План

1. Особливості порушення моторної, емоційно-вольової сфер і довільної поведінки у дітей з дислалією .
2. Методика застосування логоритмічних і музично-ритмічних засобів під час усунення дислалії .

Практична частина:

Розробити вступну вправу для дітей із дислалією .

Розробити заключну вправу для дітей із дислалією

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.
8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Лабораторне заняття № 2

Тема. Особливості застосування логоритмічних засобів в системі подолання ринолалії.

План

1. Особливості порушення моторної, емоційно-вольової сфер і довільної поведінки у дітей з ринолалією.
2. Методика застосування логоритмічних і музично-ритмічних засобів під час усунення ринолалії.

Практична частина:

Розробити вправу для розвитку дихання, голосу та артикуляції у дітей з ринолалією.

Розробити заключну вправу для дітей із ринолалією

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.
8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Лабораторне заняття № 3

Тема. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, що страждають на дизартрію

План

1. Дати психолого-педагогічну характеристику дітям з різними формами дизартрії
2. Особливості використання засобів логоритміки під час подолання дизартрії.
3. Етапи логоритмічної роботи при дизартрії.
4. Методика проведення лікувальної гімнастики при дизартрії

Практична частина

Розробити вправу для регуляції м'язового тонусу у дітей з дизартрією.

Розробити гру для розвитку мимічних рухів у дітей з дизартрією

Розробити вправу для розвитку дихання, голосу та артикуляції у дітей з дизартрією.

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.
8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Кредит 3. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими

Лабораторне заняття № 4

Тема. Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими із системним недорозвиненням мовлення (ЗНМ, алалією, афазією).

План

1. Логопедична ритміка в системі подолання алалії.
2. Логопедична ритміка в системі подолання афазії.

Практична частина:

1. Розробити рухливу гру для розвитку фонематичного сприйняття.
2. Розробити заключну вправу для дітей із сенсорною алалією.
3. Розробити вправу для розвитку координації слова з рухами у людей з афазією

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.

2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.
3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.
8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Лабораторне заняття № 5

Тема. Особливості проведення логоритмічних занять із заїкуватими дітьми

План

1. Методика логоритмічної роботи з дітьми із невротичною формою заїкання.
2. Методика логоритмічної роботи з дітьми із неврозоподібною формою заїкання.

Практична частина:

Підготувати розгорнутий конспект заняття з логоритміки для дітей із:

- А) невротичною формою заїкання;
- Б) неврозоподібною формою заїкання.

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.

2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.

4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.

5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.

6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.

7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.

8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Кредит 4. Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.

Лабораторне заняття № 6

Тема. Іграшка як засіб логопедичної роботи з дітьми з ТПМ.

План

1. Класифікація іграшок.
2. Аналіз та характеристика різних видів іграшок, що використовують у логопедичній роботі:

- на корекційних логопедичних заняттях,
- прогулянках,
- ігровому куточку,
- ігровій кімнаті дошкільного навчального закладу.

3. Принципи добору іграшок.

4. Дидактичні, рухливі, творчі ігри та їх використання в логопедичній роботі

Практична частина:

Скласти конспект бесіди з батьками на тему «Організація гри в сім'ї».

Розкрити сутність таких понять: ігровий задум, ігрові дії, ігровий матеріал.

Скласти список іграшок для дітей дошкільного віку.

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.
3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.
8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Кредит 5. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ та заїканням

Лабораторне заняття № 7

Тема. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із заїканням.

План

1. Особливості поведінкових проявів в іграх у дітей із заїканням.
2. Ігрові технології корекції заїкання.
3. Методика організації ігрової діяльності дітей із заїканням на різних етапах корекційної логопедичної роботи.
4. Особливості використання ігор у логопедичній роботі з подолання заїкання.
5. Ігри на релаксацію:
  - а) розслаблення м'язів за контрастом із напруженням;

б) розслаблення м'язів за навіюванням стану спокою;

в) навіювання м'язової та емоційної релаксації, введення формул правильного мовлення.

Практична частина

1. Підготувати доповідь на тему: «Психотерапія в корекційній роботі із заїкуватими дітьми», «Характеристика дітей із заїканням за ігровою активністю».
2. Підібрати вправи на релаксацію.

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.
3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.
8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Кредит 6. Особливості використання ігор у логопедичній роботі

Лабораторне заняття № 8

Тема. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями процесу читання

План

1. Попередження помилок читання і письма засобами гри на рівні:

- а) букви і складу;
- б) слова і сполучення;
- в) речення і тексту.

2. Профілактика порушень писемного мовлення

Практична частина:

1. Підібрати ігри та вправи з підготовки руки до письма.

2. Підібрати ігри та вправи з розвитку оптико-просторового орієнтування дошкільників з мовними порушеннями.

3. Підібрати ігри та вправи з розвитку операцій аналізу і синтезу на предметному рівні у дошкільнят з мовними порушеннями.

4. Підібрати ігри та вправи з розвитку фонематичного сприйняття у дошкільнят з мовними порушеннями.

Література

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.

2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.

3. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.

4. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.

5. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.

6. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.

7. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.

8. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

Карта самостійної роботи студента

_____ групи _____ курсу

спеціальності Спеціальна освіта

з дисципліни Логоритміка та ігри в логопедичній роботі

Кредит та тема	Академічний контроль (форма представлення)*	Кількість балів (за видами роботи)**	Кількість балів всього за кредит	Термін виконання (тижні)**	Викладач (підпис)
Кредит № 1 Тема: «Теоретичні питання логоритміки Особливості організації логоритмічних занять з дітьми різного віку що мають мовленнєві порушення»	Словник термінів з теми	5	30	18.09- 26.09	
	Контрольна робота №	25		27.09- 29.09	
Кредит № 2 Тема: «Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми, які страждають на ФФНМ»	Повідомлення на тему: Значення ігрової діяльності в системі логоритмічних занять	10	10	02.10- 13.10	
Кредит № 3 Тема: «Методика проведення логоритмічних занять з дітьми та дорослими»	Приготувати дидактичні посібники з виховання правильної звуковимови	10	20	16.10- 24.10	

	Виготовити альбом вправ для корекції заїкуватості	10		25.10-01.11	
Кредит № 4 Тема: «Гра, її місце та значення в корекційній роботі з дітьми із ТПМ.»	Скласти конспект бесіди для батьків про ігрові прийоми розвитку дрібної моторики рук у дошкільнят.	5	30	06.11-10.11	
	Контрольна робота №	25		10.11-15.11	
Кредит № 5 Тема: «Ігри в логопедичній роботі дітьми із ЗНМ та заїканням»	Виготовити ігровий комплекс артикуляційної гімнастики	15	40	20.11-24.11	
	Контрольна робота №	25		27.11-30.11	
Кредит № 6 Тема: «Особливості використання ігор у логопедичній роботі»	Підібрати ігри та вправи з формування фонемного аналізу і синтезу у дошкільнят з мовними порушеннями.	5	30	04.12-13.12	
	Контрольна робота №	25		18.12-26.12	
Всього балів за самостійну роботу		160	160		
ВСЬОГО за семестр – 180 год.					

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТІВ

Методичні рекомендації для викладача

Навчально-методичний комплекс матеріалів з дисципліни «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» розроблений відповідно до вимог галузевого Державного освітнього стандарту.

Завдання викладача в процесі викладання дисципліни:

- ознайомити студентів із сучасними поглядами на функції і структуру гри;
- закріпити уявлення про можливості використання ігор у логопедичній роботі як засобу корекції та розвитку дитини;
- сформувати вміння підбирати ігри для проведення логопедичного заняття з урахуванням віку дитини, структури дефекту, етапу роботи і форми організації заняття;
- дати уявлення про існуючі методичні прийоми і види робіт із використанням ігор;
- виховання професійної культури в організації та побудові конструктивних взаємодій у різних психолого-педагогічних ситуаціях;
- формування прагнення до вдосконалення професійної компетентності, розширення репертуару корекційних методів;
- розвиток гуманістичних ціннісних орієнтацій у ході реалізації професійної діяльності;

- створення умов для реалізації студентами творчого та аналітичного підходів у вивченні літературних та експериментальних даних з проблеми.

Знання, отримані студентами при вивченні курсу, закріплюються при проходженні педагогічної практики в різних типах установ.

Метою самостійної роботи є вивчення студентами спеціальної літератури, підготовка повідомлень, розвиток аналітико-синтетичної діяльності в процесі обробки отриманої інформації та заповнення таблиць, апробації отриманих знань у власній корекційно-педагогічній діяльності.

Самостійна робота передбачає вивчення, конспектування, аналіз та систематизацію науково-педагогічної літератури з проблем курсу, а також виготовлення ігор та дидактичних посібників, моделювання ситуацій ігрової взаємодії з дитиною. Виконання низки практичних завдань і вирішення ситуаційних завдань формує вміння правильно підбирати діагностичні завдання. На практичних заняттях студенти повинні оволодіти практичними навичками організації ігор з дітьми різного віку та різними мовленнєвими вадами.

Дисципліна орієнтує на корекційно-розвивальну, діагностико-аналітичну, навчально-виховну, науково-методичну, соціально-педагогічну, консультативну тощо види професійної діяльності. Її вивчення сприяє вирішенню типових професійних завдань.

Курс «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» є базовим для проведення педагогічної практики і логопедичних практикумів. Програма курсу спрямована на засвоєння понять, фактів, закономірностей і формування практичних умінь і навичок, пов'язаних з організацією ігрової взаємодії з дітьми в процесі логокорекційної роботи.

Завданнями практичних занять є узагальнення та систематизація теоретичних знань, отриманих на лекційних курсах з інших дисциплін з даної проблеми, аналіз сучасних літературних даних та оволодіння прийомами логокорекції.

Для формування у студентів здатності самостійно оволодівати і закріплювати знання з курсу рекомендуються завдання, спрямовані на складання перспективних планів і конспектів логопедичних занять.

У результаті вивчення даного курсу студенти повинні навчитися самостійно вирішувати корекційно-виховні, корекційно-педагогічні та організаційно-методичні завдання у конкретних умовах роботи в спеціальних установах різного типу.

Методичні вказівки для студентів

Вивчення курсу передбачає опрацювання теоретичних питань, висвітлених у навчально-методичній літературі, виконання практичних завдань та самостійної роботи. Організація самостійної роботи передбачає конспектування та реферування наукової літератури, підготовку практичного матеріалу для проведення занять. У процесі вивчення літературних джерел студенти повинні особливу увагу приділяти раціональному відбору спеціальних корекційних вправ, вчитися обґрунтовувати патогенетичний підхід при їх застосуванні.

Виконання завдань дозволяє закріпити знання про роль ігор, їх види і можливості використання в логокорекційній роботі. Велику увагу слід приділити розгляду специфіки роботи при різних формах мовленнєвої патології, особливостей кожного етапу роботи, специфіки роботи над різними компонентами мовної системи. При плануванні роботи на кожному з етапів логопедичної корекції студенти повинні чітко визначати мету, завдання етапу. Студенти мають запропонувати комплекс ігор та вправ для реалізації логокорекційних завдань, урахувавши характер і механізм порушення.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння ними основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- ✓ організації самостійної навчальної діяльності;
- ✓ самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- ✓ роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- ✓ конспектування літературних джерел;
- ✓ роботи з довідковою літературою.

Кожний студент повинен уміти раціонально організувати свою навчальну самостійну діяльність. Важливим є уміння скласти план своєї роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання приводило до плідних наслідків у навчальному процесі.

Для успішної самостійної роботи значну частину часу студент виділяє для роботи в бібліотеці. Треба розуміти суть складання алфавітного й тематичного

каталогів, уміти швидко знаходити в них необхідну літературу, знати особливості бібліографічного шифрування. Для плідної роботи з літературними джерелами студентів корисно скласти свою власну бібліографію, заповнюючи бібліографічні картки на необхідні для нього книги, брошури або статті. Для роботи у провідних бібліотеках м. Києва студенту треба знати їх структуру, спеціалізацію окремих підрозділів, уміти користуватися різноманітними каталогами, правильно заповнювати бланки вимоги на літературу тощо.

Відібрана для самостійного опрацювання література може бути різною як за обсягом наукових даних, так і за характером їхнього викладу. Потрібно відібрати необхідний для опрацювання матеріал (розділи, підрозділи тощо), а також розсортувати його за важливістю (для детального вивчення, або для ознайомчого читання). Процес читання має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих питань слід обов'язково повертатися, наводити додаткові довідки, щоб зрозуміти суть думки автора. Знання незнайомих термінів слід одразу ж з'ясувати за тлумачними словниками, енциклопедіями або спеціалізованими довідниками. У процесі роботи з літературою корисно робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих висловів на аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез.

Конспект є стислим викладом основної сутності опрацьованого літературного матеріалу. Конспект має бути стислим, змістовним і записаним своїми словами і формулюваннями. Класичні визначення, оригінальні думки, вислови слід записувати до конспекту повністю з посиланням на автора, джерело і сторінку. У процесі конспектування важливо витримувати логічний зв'язок між окремими складовими тексту. У тексті конспекту корисно підкреслювати найважливіші теоретичні положення, визначення, висновки і робити помітки на полях. Систематичне конспектування опрацьованого матеріалу дисциплінує розум, відпрацьовує вміння формулювати свої думки в короткій змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Для цілісного уявлення про навчальну дисципліну студентів необхідно користуватися довідковою літературою: енциклопедіями, енциклопедичними словниками, галузевими довідниками тощо.

Майбутній фахівець повинен достатньо вправно користуватися персональним комп'ютером. Робота з матеріалами Інтернету надає можливість отримувати найновішу інформацію з різних сфер життя нашої держави.

Вивчення курсу супроводжується складанням схем, графіків, таблиць та їхнім подальшим аналізом. Схеми, які складаються студентами, повинні бути наочними, змістовними, логічно обґрунтованими. Великий обсяг цифрової інформації доцільно зводити в таблиці, це впорядковує дані, робить їх зручнішими для сприйняття.

ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ

1. Теоретичні питання логоритміки (об'єкт, предмет, мета та провідні завдання дисципліни).
2. Структурні елементи логоритміки.
3. Методи логоритміки. Прийоми логоритміки. Загальна характеристика.
4. Засоби логоритміки. Загальна характеристика.
5. Ходіння та марширування як засоби логоритміки.
6. Вправи для розвитку дихання, голосу.
7. Вправи, що регулюють м'язовий тонус.
8. Вправи, що спрямовані на активізацію уваги.
9. Мовленнєві вправи без музичного супро 2000 воду.
10. Вправи, що спрямовані на розвиток почуття музичного розміру.
11. Ритмічні вправи.
12. Гра на інструментах.
13. Вправи, що спрямовані на розвиток музичного темпу.
14. Ігрова діяльність.
15. Заключні вправи.
16. Значення логоритміки в корекційній роботі з подолання різних мовленнєвих порушень.
17. Психофізіологічна структура рухового акту. Етапи виконання довільного руху (теорія М.О.Бернштейна).
18. Логопедична ритміка в системі корекційної роботи з усунення дислалії (особливості роботи при різних формах дислалії).
19. Логопедична ритміка в системі роботи з усунення ринолалії.
20. Логопедична ритміка в системі корекційної роботи з усунення дизартрії.
21. Особливості організації логоритмічних занять з дітьми, які страждають на дитячий церебральний параліч (ДЦП).
22. Особливості проведення логоритмічних занять з особами, які страждають на порушення голосу.
23. Етапи логоритмічної роботи з усунення дизартрії. Загальна характеристика.

24. Особливості організації логоритмічної роботи з подолання заїкування.
25. Організація занять з логоритміки при різних формах заїкування.
26. Особливості моторного розвитку при заїкуванні.
27. Структура заняття з логоритміки при корекції заїкування.
28. Логопедична ритміка в системі подолання алалії.
29. Логопедична ритміка в системі подолання афазії.
30. Історія логоритмічного виховання.
31. Етапи реалізації довільного руху(за М.О.Бернштейном). Загальна характеристика.
32. Принципи логоритміки. Класифікація. Загальна характеристика.
33. Особливості порушення моторної, емоційно-вольової сфер і довільної поведінки у заїкуватих дітей дошкільного, молодшого шкільного та середнього шкільного віку. Загальна характеристика.
  34. Методика дослідження психомоторних функцій у людей з мовленнєвими відхиленнями.
  35. Психолого-педагогічна характеристика груп заїкуватих дітей з різним ступенем порушення моторної функції.
  36. Особливості порушення моторної, емоційно-вольової сфер і довільної поведінки у заїкуватих підлітків і дорослих. Загальна характеристика.
    37. Типи заїкуватих підлітків. Загальна характеристика.
    38. Мета та провідні завдання логоритмічного впливу під час реабілітації заїкування.
    39. Зміст логоритмічних занять із заїкуватими особами.
    40. Значення логоритмічних занять в системі реабілітації заїкування.
    41. Розділи логоритмічної роботи із заїкуватими дітьми, підлітками і дорослими. Загальна характеристика.
      42. Схема побудови логоритмічних занять із заїкуватими особами. Загальна характеристика.
      43. Особливості організації логоритмічних занять із заїкуватими дітьми раннього віку.
      44. Етапи логоритмічного заняття із заїкуватими дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Загальна характеристика.
      45. Етапи логоритмічного заняття із заїкуватими підлітками та дорослими. Загальна характеристика.

46. Розкрити залежність логоритмічного впливу на заїкуватих від етапу корекційної роботи.
47. Особливості проведення логоритмічних занять із заїкуватими дорослими в умовах мовленнєвого стаціонару. Загальна характеристика.
48. Особливості поведінки заїкуватих дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності. Загальна характеристика.
49. Групи заїкуватих в залежності від ступеня активності під час ігрової діяльності. Загальна характеристика.
50. Принципи використання ігрової діяльності на логоритмічних заняттях із заїкуватими дошкільниками. Загальна характеристика.
51. Особливості застосування засобів логоритміки під час роботи з дітьми із невротичною формою заїкування.
52. Особливості застосування засобів логоритміки під час роботи з дітьми із неврозоподібною формою заїкування.
53. Розробити гру для розвитку фонематичного сприйняття у дітей з дислалією .
54. Розробити гру для розвитку фонематичного сприйняття у дітей з ринолалією.
55. Розробити гру для розвитку фонематичного сприйняття у дітей з сенсорною алалією.
56. Розробити гру для розвитку фонематичного сприйняття у дітей з дизартрією.
57. Розробити гру для розвитку артикуляційного праксиса у дітей з дизартрією.
58. Розробити гру для розвитку артикуляційного праксиса у дітей з моторною алалією.
59. Розробити гру для корекції загальної моторики у дітей з псевдобульбарною дизартрією.
60. Розробити гру для корекції загальної моторики у дітей з неврозоподібною формою заїкування.
61. Розробити гру для корекції загальної моторики у дітей з невротичною формою заїкування.
62. Розробити гру для розвитку координації слова з рухами у дітей з моторною алалією.
63. Розробити гру для розвитку координації слова з рухами у дітей з дизартрією.
64. Розробити гру для розвитку координації слова з рухами у дітей із заїкуванням.

65. Розробити вправу для регуляції м'язового тону у дітей з дизартрією.
66. Розробити вправу для регуляції м'язового тону у дітей із заїкуванням.
67. Розробити вправу для розвитку дихання, голосу та артикуляції у дітей з ринолалією.
68. Розробити вправу для розвитку дихання, голосу та артикуляції у дітей з дизартрією.
69. Розробити вправу для активізації уваги.
70. Розробити малорухливу гру для розвитку уваги.
71. Розробити рухливу гру для розвитку фонематичного сприйняття.
72. Розробити статичну гру для розвитку словникового запасу.
73. Розробити заключну вправу для дітей із дизартрією
74. Розробити заключну вправу для дітей із дислалією .
75. Розробити заключну вправу для дітей із сенсорною алалією.
76. Розробити заключну вправу для дітей із заїкуванням.
77. Розробити вступну вправу для дітей із дислалією .
78. Розробити корекційну вправу для укріплення м'язів тулуба, розвитку уміння утримувати рівновагу.
79. Розробити гру для розвитку дрібної моторики пальців рук.
80. Розробити гру для розвитку мімічних рухів у дітей з дизартрією.
81. Розробити гру для закріплення правильної вимови звука(звук на вибір).
82. Розробити вправу для активізації піднебінно-глоткового змикання і розвитку голосової функції у дітей з ринолалією.

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Охарактеризуйте психофізіологічну структуру рухового акту.
2. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітям з різними формами дислалії.
3. Опишіть особливості моторного розвитку при заїканні.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Вкажіть структурні елементи логоритміки. Класифікація. Загальна характеристика.
2. Зазначте особливості проведення логоритмічних занять з особами, що страждають на порушення голосу.
3. Дайте характеристику наочним методам логоритміки. Наведіть приклади.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Зазначте особливості використання засобів логоритміки під час подолання заїкання неврозоподібної форми.
2. Дайте загальну характеристику засобам логоритміки.
3. Опишіть заключні вправи. Наведіть приклади.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Опишіть особливості використання засобів логоритміки під час подолання дизартрії.
2. Дайте характеристику вправам, що спрямовані на розвиток музичного темпу. Наведіть приклади.
3. Значення ігрової діяльності в системі логоритмічних занять.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Охарактеризуйте практичні методи логоритміки. Наведіть приклади.
2. Опишіть методику дослідження психомоторних функцій.
3. Гра як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку. Види ігор, які використовують в логоритміці.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Зазначте особливості використання засобів логоритміки під час подолання заїкання невротичної форми.
2. Охарактеризуйте ходьбу і марширування як засоби логоритміки.
3. Зазначте етапи довільного рухового акту.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Опишіть етапи логоритмічної роботи при ЗНМ та алалії. Дайте загальну характеристику.
2. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітям з різними формами дизартрії.
3. Зазначте методику проведення мовленнєвих вправ без музичного супроводу. Наведіть приклади вправ.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Зазначте етапи здійснення логоритмічного впливу під час логопедичної роботи при усуненні алалії.
2. Опишіть методику дослідження сенсорних функцій.
3. Дайте характеристику вправам, що активізують м'язовий тонус. Наведіть приклади.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Опишіть методику дослідження психомоторних функцій у людей з мовленнєвими вадам.
2. Зазначте етапи логоритмічного заняття із заїкуватими підлітками та дорослими.
3. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітям з різними формами ринолалії.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „____” _____ 20__ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____
(назва)

Навчальна дисципліна _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Охарактеризуйте словесні методи логоритміки. Наведіть приклади.
2. Вкажіть групи заїкуватих в залежності від ступеня активності під час ігрової діяльності. Дайте загальну характеристику.
3. Опишіть варіативність зв'язків між сенсорно-руховими та мовленнєвими порушеннями.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Варіант 1

1. Предметом логопедичної ритміки є:

- а. структура мовленнєвого дефекту, немовленнєві психічні функції;
- б. різноманітні порушення психомоторних, сенсорних функцій та система рухів у поєднанні з музикою та словом;
- в. подолання мовленнєвого порушення шляхом розвитку та корекції немовленнєвих та мовленнєвих психічних функцій;

2. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

3. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

4. Методику розвитку ритмічних здібностей започаткував:

- а. Е. Жак-Далькроз;
- б. Н.Г.Александрова;
- в. В.А. Грінер та Ю.А. Флоренська

5. Заняття з логопедичної ритміки будується з урахуванням:

- а. етапу логопедичної корекційної роботи;
- б. лексичної теми;
- в. теми музичного заняття;

6. Заняття з логопедичної ритміки проводиться :

а. 2 рази на тиждень;

б. 1 раз на тиждень;

в. 1 раз на два тижні

7. Заняття з логопедичної ритміки зазвичай проводить:

а. логопед;

б. логопед та музичний керівник;

в. логопед та вихователь;

Варіант 2

1. Прийоми наочних методів, якими користується логопедична ритміка:

- а. наочно – зорові;
- б. наочно – слухові;
- в. тактильно - м'язові;
- г. наочно-образні;
- д. зорово – тактильні;

2. Першим ввів лікувальну ритміку у систему лікування нервовохворих?

- а. В.О. Грінер
- б. В.О. Гіляровський
- в. Н.А. Власова

3. Методика М.І. Озерецького направлена на дослідження стану:

- а. статичної та динамічної координації рухів;
- б. довільної мімічної моторики;
- в. почуття ритму;

4. На якому етапі виконання довільних рухів за М.О.Бернштейном індивід виконує рухове завдання, визначає, у що йому потрібно перетворити ситуацію:

- а. перший етап
- б. третій етап
- в. другий етап

5. В яких роках сформувався особливий напрямок – логопедична ритміка?

- а. в 20 роках;
- б. в 30 роках;
- в. на початку 40 років;

6. Які вправи обов'язково мають бути включеними в логоритмічне заняття для дітей з ФФПМ?

- а. на розвиток фонематичних процесів;
- б. на розвиток голосу та співи;
- в. на розвиток уваги;

7. Які вправи з перерахованих сприяють вихованню уміння у дітей із ЗНМ вслухатися в мовлення оточуючих та виконувати активні мовно-рухові дії?

- а. на розвиток дикції та артикуляції, вправи на координацію рухів та мовлення
- б. на розвиток дикції, регуляцію м'язового тону та координацію рухів та мовлення
- в. на регуляцію м'язового тону, розвиток уваги, рухової пам'яті, координацію рухів та мовлення

Варіант 3

1. Основне завдання занять логопедичної ритміки для дітей із заїканням?

- а. нормалізація темпу та ритму загальної та мовленнєвої моторики, просодики та психомоторики;
- б. корекція психомоторики, перебудова ставлення до спілкування та власного мовлення, корекція мовлення;
- в. корекція мовлення, позбавлення від заїкання;

2. З якого віку проводяться заняття з логопедичної ритміки із заїкуватими дітьми?

- а. з 4-5 років
- б. з 3-4 років
- в. з 2-3 років

3. На якому етапі заняття з логоритміки дітям пропонуються вправи на розвиток дихання з мовленнєвим супроводом, для розвитку дикції та артикуляції?

- а. обмеженого мовленнєвого спілкування;
- б. супроводжуючого та відображаючого мовлення;
- в. діалогічного мовлення;

4. Від чого, перш за все, залежить характер та специфіка вправ, які пропонуються дітям з ФФПМ?

- а. від стану звуковимови та рівня фонематичного сприймання дітей;
- б. від рівня моторного розвитку дітей та їх рухових можливостей;

5. Яким чином підбирається мовленнєвий матеріал на заняттях з логопедичної ритміки для дітей з ФФПМ?

- а. у відповідності до етапів корекційної роботи та рівнем моторного та мовленнєвого розвитку дітей у групі;
- б. так, щоб час вимовляння римованого ряду дав змогу виконати певний рух;

в. у відповідності до рівня моторного розвитку дитини та лексично-граматичної тематики логопедичного заняття.

6. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

7. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

Варіант 4

1. Предметом логопедичної ритміки є:

- а. структура мовленнєвого дефекту, немовленнєві психічні функції;
- б. різноманітні порушення психомоторних, сенсорних функцій та система рухів у поєднанні з музикою та словом;
- в. подолання мовленнєвого порушення шляхом розвитку та корекції немовленнєвих та мовленнєвих психічних функцій;

2. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

3. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

4. Методику розвитку ритмічних здібностей започаткував:

- а. Е. Жак-Далькроз;
- б. Н.Г.Александрова;
- в. В.А. Грінер та Ю.А. Флоренська

5. Заняття з логопедичної ритміки будується з урахуванням:

- а. етапу логопедичної корекційної роботи;
- б. лексичної теми;
- в. теми музичного заняття;

6. Заняття з логопедичної ритміки проводиться :

а. 2 рази на тиждень;

б. 1 раз на тиждень;

в. 1 раз на два тижні

7. Заняття з логопедичної ритміки зазвичай проводить:

а. логопед;

б. логопед та музичний керівник;

в. логопед та вихователь;

Варіант 5

1. Прийоми наочних методів, якими користується логопедична ритміка:

- а. наочно – зорові;
- б. наочно – слухові;
- в. тактильно - м'язові;
- г. наочно-образні;
- д. зорово – тактильні;

2. Першим ввів лікувальну ритміку у систему лікування нервовохворих?

- а. В.О. Грінер
- б. В.О. Гіляровський
- в. Н.А. Власова

3. Методика М.І. Озерецького направлена на дослідження стану:

- а. статичної та динамічної координації рухів;
- б. довільної мимічної моторики;
- в. почуття ритму;

4. На якому етапі виконання довільних рухів за М.О.Бернштейном індивід виконує рухове завдання, визначає, у що йому потрібно перетворити ситуацію:

- а. перший етап
- б. третій етап
- в. другий етап

5. В яких роках сформувався особливий напрямок – логопедична ритміка?

- а. в 20 роках;
- б. в 30 роках;
- в. на початку 40 років;

6. Які вправи обов'язково мають бути включеними в логоритмічне заняття для дітей з ФФПМ?

- а. на розвиток фонематичних процесів;
- б. на розвиток голосу та співи;
- в. на розвиток уваги;

7. Які вправи з перерахованих сприяють вихованню уміння у дітей із ЗНМ вслухатися в мовлення оточуючих та виконувати активні мовно-рухові дії?

- а. на розвиток дикції та артикуляції, вправи на координацію рухів та мовлення
- б. на розвиток дикції, регуляцію м'язового тону та координацію рухів та мовлення
- в. на регуляцію м'язового тону, розвиток уваги, рухової пам'яті, координацію рухів та мовлення

Варіант 6

1. Основне завдання занять логопедичної ритміки для дітей із заїканням?

- а. нормалізація темпу та ритму загальної та мовленнєвої моторики, просодики та психомоторики;
- б. корекція психомоторики, перебудова ставлення до спілкування та власного мовлення, корекція мовлення;
- в. корекція мовлення, позбавлення від заїкання;

2. З якого віку проводяться заняття з логопедичної ритміки із заїкуватими дітьми?

- а. з 4-5 років
- б. з 3-4 років
- в. з 2-3 років

3. На якому етапі заняття з логоритміки дітям пропонуються вправи на розвиток дихання з мовленнєвим супроводом, для розвитку дикції та артикуляції?

- а. обмеженого мовленнєвого спілкування;
- б. супроводжуючого та відображаючого мовлення;
- в. діалогічного мовлення;

4. Від чого, перш за все, залежить характер та специфіка вправ, які пропонуються дітям з ФФПМ?

- а. від стану звуковимови та рівня фонематичного сприймання дітей;
- б. від рівня моторного розвитку дітей та їх рухових можливостей;

5. Яким чином підбирається мовленнєвий матеріал на заняттях з логопедичної ритміки для дітей з ФФПМ?

- а. у відповідності до етапів корекційної роботи та рівнем моторного та мовленнєвого розвитку дітей у групі;
- б. так, щоб час вимовляння римованого ряду дав змогу виконати певний рух;

в. у відповідності до рівня моторного розвитку дитини та лексично-граматичної тематики логопедичного заняття.

6. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

7. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

Варіант 7

1. Предметом логопедичної ритміки є:

- а. структура мовленнєвого дефекту, немовленнєві психічні функції;
- б. різноманітні порушення психомоторних, сенсорних функцій та система рухів у поєднанні з музикою та словом;
- в. подолання мовленнєвого порушення шляхом розвитку та корекції немовленнєвих та мовленнєвих психічних функцій;

2. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

3. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

4. Методику розвитку ритмічних здібностей започаткував:

- а. Е. Жак-Далькроз;
- б. Н.Г.Александрова;
- в. В.А. Грінер та Ю.А. Флоренська

5. Заняття з логопедичної ритміки будується з урахуванням:

- а. етапу логопедичної корекційної роботи;
- б. лексичної теми;
- в. теми музичного заняття;

6. Заняття з логопедичної ритміки проводиться :

а. 2 рази на тиждень;

б. 1 раз на тиждень;

в. 1 раз на два тижні

7. Заняття з логопедичної ритміки зазвичай проводить:

а. логопед;

б. логопед та музичний керівник;

в. логопед та вихователь;

Варіант 8

1. Прийоми наочних методів, якими користується логопедична ритміка:

- а. наочно – зорові;
- б. наочно – слухові;
- в. тактильно - м'язові;
- г. наочно-образні;
- д. зорово – тактильні;

2. Першим ввів лікувальну ритміку у систему лікування нервовохворих?

- а. В.О. Грінер
- б. В.О. Гіляровський
- в. Н.А. Власова

3. Методика М.І. Озерецького направлена на дослідження стану:

- а. статичної та динамічної координації рухів;
- б. довільної мімічної моторики;
- в. почуття ритму;

4. На якому етапі виконання довільних рухів за М.О.Бернштейном індивід виконує рухове завдання, визначає, у що йому потрібно перетворити ситуацію:

- а. перший етап
- б. третій етап
- в. другий етап

5. В яких роках сформувався особливий напрямок – логопедична ритміка?

- а. в 20 роках;
- б. в 30 роках;
- в. на початку 40 років;

6. Які вправи обов'язково мають бути включеними в логоритмічне заняття для дітей з ФФПМ?

- а. на розвиток фонематичних процесів;
- б. на розвиток голосу та співи;
- в. на розвиток уваги;

7. Які вправи з перерахованих сприяють вихованню уміння у дітей із ЗНМ вслухатися в мовлення оточуючих та виконувати активні мовно-рухові дії?

- а. на розвиток дикції та артикуляції, вправи на координацію рухів та мовлення
- б. на розвиток дикції, регуляцію м'язового тону та координацію рухів та мовлення
- в. на регуляцію м'язового тону, розвиток уваги, рухової пам'яті, координацію рухів та мовлення

Варіант 9

1. Основне завдання занять логопедичної ритміки для дітей із заїканням?

а. нормалізація темпу та ритму загальної та мовленнєвої моторики, просодики та психомоторики;

б. корекція психомоторики, перебудова ставлення до спілкування та власного мовлення, корекція мовлення;

в. корекція мовлення, позбавлення від заїкання;

2. З якого віку проводяться заняття з логопедичної ритміки із заїкуватими дітьми?

а. з 4-5 років

б. з 3-4 років

в. з 2-3 років

3. На якому етапі заняття з логоритміки дітям пропонуються вправи на розвиток дихання з мовленнєвим супроводом, для розвитку дикції та артикуляції?

а. обмеженого мовленнєвого спілкування;

б. супроводжуючого та відображаючого мовлення;

в. діалогічного мовлення;

4. Від чого, перш за все, залежить характер та специфіка вправ, які пропонуються дітям з ФФПМ?

а. від стану звуковимови та рівня фонематичного сприймання дітей;

б. від рівня моторного розвитку дітей та їх рухових можливостей;

5. Яким чином підбирається мовленнєвий матеріал на заняттях з логопедичної ритміки для дітей з ФФПМ?

а. у відповідності до етапів корекційної роботи та рівнем моторного та мовленнєвого розвитку дітей у групі;

б. так, щоб час вимовляння римованого ряду дав змогу виконати певний рух;

в. у відповідності до рівня моторного розвитку дитини та лексично-граматичної тематики логопедичного заняття.

6. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

7. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

Варіант 10

1. Предметом логопедичної ритміки є:

- а. структура мовленнєвого дефекту, немовленнєві психічні функції;
- б. різноманітні порушення психомоторних, сенсорних функцій та система рухів у поєднанні з музикою та словом;
- в. подолання мовленнєвого порушення шляхом розвитку та корекції немовленнєвих та мовленнєвих психічних функцій;

2. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

3. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

4. Методику розвитку ритмічних здібностей започаткував:

- а. Е. Жак-Далькроз;
- б. Н.Г.Александрова;
- в. В.А. Грінер та Ю.А. Флоренська

5. Заняття з логопедичної ритміки будується з урахуванням:

- а. етапу логопедичної корекційної роботи;
- б. лексичної теми;
- в. теми музичного заняття;

6. Заняття з логопедичної ритміки проводиться :

а. 2 рази на тиждень;

б. 1 раз на тиждень;

в. 1 раз на два тижні

7. Заняття з логопедичної ритміки зазвичай проводить:

а. логопед;

б. логопед та музичний керівник;

в. логопед та вихователь;

Варіант 11

1. Прийоми наочних методів, якими користується логопедична ритміка:

- а. наочно – зорові;
- б. наочно – слухові;
- в. тактильно - м'язові;
- г. наочно-образні;
- д. зорово – тактильні;

2. Першим ввів лікувальну ритміку у систему лікування нервовохворих?

- а. В.О. Грінер
- б. В.О. Гіляровський
- в. Н.А. Власова

3. Методика М.І. Озерецького направлена на дослідження стану:

- а. статичної та динамічної координації рухів;
- б. довільної мимічної моторики;
- в. почуття ритму;

4. На якому етапі виконання довільних рухів за М.О.Бернштейном індивід виконує рухове завдання, визначає, у що йому потрібно перетворити ситуацію:

- а. перший етап
- б. третій етап
- в. другий етап

5. В яких роках сформувався особливий напрямок – логопедична ритміка?

- а. в 20 роках;
- б. в 30 роках;
- в. на початку 40 років;

6. Які вправи обов'язково мають бути включеними в логоритмічне заняття для дітей з ФФПМ?

- а. на розвиток фонематичних процесів;
- б. на розвиток голосу та співи;
- в. на розвиток уваги;

7. Які вправи з перерахованих сприяють вихованню уміння у дітей із ЗНМ вслухатися в мовлення оточуючих та виконувати активні мовно-рухові дії?

- а. на розвиток дикції та артикуляції, вправи на координацію рухів та мовлення
- б. на розвиток дикції, регуляцію м'язового тону та координацію рухів та мовлення
- в. на регуляцію м'язового тону, розвиток уваги, рухової пам'яті, координацію рухів та мовлення

Варіант 12

1. Основне завдання занять логопедичної ритміки для дітей із заїканням?

а. нормалізація темпу та ритму загальної та мовленнєвої моторики, просодики та психомоторики;

б. корекція психомоторики, перебудова ставлення до спілкування та власного мовлення, корекція мовлення;

в. корекція мовлення, позбавлення від заїкання;

2. З якого віку проводяться заняття з логопедичної ритміки із заїкуватими дітьми?

а. з 4-5 років

б. з 3-4 років

в. з 2-3 років

3. На якому етапі заняття з логоритміки дітям пропонуються вправи на розвиток дихання з мовленнєвим супроводом, для розвитку дикції та артикуляції?

а. обмеженого мовленнєвого спілкування;

б. супроводжуючого та відображаючого мовлення;

в. діалогічного мовлення;

4. Від чого, перш за все, залежить характер та специфіка вправ, які пропонуються дітям з ФФПМ?

а. від стану звуковимови та рівня фонематичного сприймання дітей;

б. від рівня моторного розвитку дітей та їх рухових можливостей;

5. Яким чином підбирається мовленнєвий матеріал на заняттях з логопедичної ритміки для дітей з ФФПМ?

а. у відповідності до етапів корекційної роботи та рівнем моторного та мовленнєвого розвитку дітей у групі;

б. так, щоб час вимовляння римованого ряду дав змогу виконати певний рух;

в. у відповідності до рівня моторного розвитку дитини та лексично-граматичної тематики логопедичного заняття.

6. Кінезітерапія визначається як:

- а. лікування за допомогою активних та пасивних рухів;
- б. лікування за допомогою музики та слова;
- в. лікування за допомогою музики та рухів;

7. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- а. виховних завдань;
- б. освітянських завдань;
- в. корекційних завдань;

Контрольна робота

I варіант

4. Ігри на розвиток дрібної моторики як засіб корекції моторних порушень у дітей.
5. Основні етапи та особливості розвитку ігрової діяльності у дітей з аутистичними порушеннями за А.В.Хаустовим.
6. Підібрати ігри та вправи з підготовки руки до письма.
7. Підібрати ігри та вправи з розвитку операцій аналізу і синтезу на предметному рівні у дошкільнят з мовними порушеннями.

II варіант

1. Настільно-друковані дидактичні ігри як засіб розвитку зорового гнозису у дітей з мовленнєвими порушеннями.
2. Особливості розвитку ігрової діяльності у дітей з аутистичними порушеннями за О.А.Янушко.
3. Підібрати ігри та вправи з розвитку оптико-просторового орієнтування дошкільників з мовними порушеннями.
4. Підібрати ігри та вправи з розвитку фонематичного сприйняття у дошкільнят з мовними порушеннями.

Контрольна робота

Варіант I

I. Тестові завдання:

1. Заняття з логопедичної ритміки зазвичай проводить:

- а. логопед;
- б. логопед та музичний керівник;
- в. логопед та вихователь;

2. Формування рухових навичок та умінь, просторових уявлень, просторової орієнтації є складовими:

- А) виховних завдань;
- Б) освітянських завдань;
- В) корекційних завдань;
- Г) всі відповіді вірні

3. Заняття з логопедичної ритміки будується з урахуванням:

- А) етапу логопедичної корекційної роботи;
- Б) лексичної теми;
- В) теми музичного заняття;
- Г) всі відповіді вірні

II. Опишіть особливості використання засобів логоритміки під час подолання дизартрії.

III. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітям з різними формами дислалії.

IV. Дайте характеристику наочним методам логоритміки. Наведіть приклади.

Варіант II

I. Тестові завдання:

1. Оберіть вірний варіант відповіді. Предметом логопедичної ритміки є:

- А) структура мовленнєвого дефекту, немовленнєві психічні функції;
- Б) різноманітні порушення психомоторних, сенсорних функцій та система рухів у поєднанні з музикою та словом;
- В) подолання мовленнєвого порушення шляхом розвитку та корекції немовленнєвих та мовленнєвих психічних функцій;
- Г) всі відповіді вірні

2. Визначте прийоми наочних методів, якими користується логопедична ритміка:

- А) наочно – зорові;
- Б) наочно – слухові;
- В) тактильно - м'язові;
- Г) наочно-образні;
- Д) зорово – тактильні;

3. На якому етапі виконання довільних рухів за М.О.Бернштейном індивід виконує рухове завдання, визначає, у що йому потрібно перетворити ситуацію:

- А) перший етап
- Б) третій етап
- В) другий етап
- Г) всі відповіді вірні

II. Охарактеризуйте психофізіологічну структуру рухового акту.

III. Зазначте особливості проведення логоритмічних занять з особами, що страждають на порушення голосу.

IV. Опишіть особливості моторного розвитку при заїканні.

Контрольна робота

I варіант

1. Особливості ігрової діяльності дітей із системними порушеннями мовлення (алалією, дитячою афазією).
2. Методика організації ігрової діяльності дітей із заїканням на різних етапах корекційної логопедичної роботи.
3. Підібрати ігри на релаксацію: розслаблення м'язів за контрастом із напруженням.
4. Проаналізувати програмно-методичний комплекс Л.І.Трофименко «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення».

II варіант

1. Особливості поведінкових проявів в іграх у дітей із заїканням
2. Методика проведення ігор та вправ на розвиток лексичної сторони мовлення.
3. Підібрати ігри на релаксацію: розслаблення м'язів за навіюванням стану спокою.
4. Проаналізувати програмно-методичний комплекс Л.І.Трофименко «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення».

ЗАНЯТЬ

ЗАСОБИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РИТМІКИ

Засобами логопедичної ритміки є: ходьба і марширування в різних напрямках; вправи на розвиток дихання, голосу та артикуляції; вправи, що регулюють м'язовий тонус; вправи, які активізують увагу; вправи на рахунок, що формують почуття музичного розміру; вправи, що формують почуття музичного темпу; ритмічні вправи; спів; вправи в грі на інструментах; самостійна музична діяльність з мовними порушеннями; ігрова діяльність; вправи для розвитку творчої ініціативи.

Логоритмічні засоби набувають своїх специфічних особливостей в справі музичного виховання, але в основному вони розглядаються як лікувально-педагогічний метод в психіатричних і логопедичних установах.

Основний принцип побудови всіх перерахованих видів роботи - тісний зв'язок руху з музикою; включення мовного матеріалу.

Слово може бути введено в найрізноманітніших формах: це тексти пісень, хороводів, драматизації з співом, інсценівок на задану тему, команди ведучого в рухливих іграх, вказівки ведучого (режисера) сценарію і т. П. Введення слова дає можливість створювати також і цілий ряд вправ, керованих не музичним ритмом, а ритмом у віршованій формі, що дозволяє зберігати при цьому принцип ритмічності в рухах.

Засоби логопедичної ритміки можна уявити як систему ритмічних, логоритмічних і музично-ритмічних вправ і завдань, що лежать в основі самостійної рухової, музичної і мовної діяльності людей з мовною патологією

1. Ходьба і марширування в різних напрямках

Ходьба і марширування - вступні вправи. Вони повинні навчити дітей початковим навичкам ходьби по колу, поодиноці, парами, групою, обходити різні предмети, не стикатися під час зустрічної ходьби, дотримуватися заданого напрямку, рухатися по орієнтирах, дотримуватися однакової відстані, а також будувати шеренги, лінійки, колони і т. п. Діти вчать орієнтування в просторі і колективі, в право-лівосторонньому напрямку руху, в поворотах, в ходінні спиною, по колу, до центру і т. п.

З самого початку занять ввідні вправи дають установку на різноманітний темп руху й мови, тому слід звертати увагу дітей (дорослих) на керівну роль музики.

Ходьба включається в кожне заняття. Вона є природним видом руху і разом з тим досить складним з координації. У дітей з розладами мови, особливо молодшого віку (до 4-5 років), часто відзначається порушення координації рухів під час ходьби. Вони широко розставляють ноги, човгають ними, спостерігається нестійкість в ходьбі, сповільненість рухів. Педагог з перших же занять починає формувати у дітей стійкість, вміння ставити ноги ближче до середньої лінії, піднімати їх при ходьбі. Для цього використовуються вправи в переступанні через предмети: палиці, канат, кубики, покладені на підлогу, і т. П. Тренування стійкості дозволяє більш цілеспрямовано виховувати орієнтування в ходьбі між предметами.

На заняттях можна використовувати такі види ходьби

1. ходьба по доріжці, позначеної двома канатами;
2. ходьба «зграйкою», тобто разом, групою;
3. ходьба групою (під барабан) до протилежної стіни залу;
4. ходьба уздовж каната по колу один за одним: це готує дітей до ходьби в колону по одному;
5. ходьба один за одним, тримаючись рукою за мотузку: діти стоять один за одним, в лівій руці кожного - мотузка, під звуки барабана педагог

(потім дитина) веде дітей по колу, рух можна супроводжувати вимовою звуку у-у-у;

6. ходьба один за одним по канату боком приставними кроками. Діти йдуть маленькими кроками 3-4 м, помітно піднімаючи ноги, руки вільно опущені;

7. ходьба один за одним з попутним переступанням через 5-6 кубиків і рейки сходи, покладеної на підлогу (2-3 кола);

8. ходьба вгору по похилій дошці, зіскок (2 рази) і т. д.

Потім різні види ходьби поєднуються не тільки з музикою, а й словом.

Наприклад, ходьба на внутрішній, зовнішній сторонах ступні:

Лід та лід, Слизький лід,

Лід та лід, Слизький лід,

А по льоду йде пінгвін

Пінгвін йде. Чи не впаде.

2. Вправи на розвиток дихання, голосу і артикуляції

Ці вправи проводяться відповідно до етапів і завдань логопедичної роботи на початку корекційного курсу. Поступово кількість цих вправ в середині і наприкінці цього курсу скорочується.

Мета вправи - сприяти нормалізації діяльності периферичних відділів мовного апарату.

Вправи на розвиток дихання сприяють виробленню правильного діафрагмального дихання, тривалості видиху, його сили і поступовості, їх можна поєднувати з рухами рук (вгору - вниз, вгору - в сторони, вгору - на пояс, вгору - на голову і т.д.), тулуба (повороти вправо - вліво, нахили вперед, кругові обертання), голови (нахили-о-пліч, на груди, кругові повороти). Наприклад, піднятися на носки, руки потягнути вгору - вдих, опуститися на повну ступню, руки на пояс - видих. Поворот тулуба вправо, руки на рівні плечей також відводяться вправо - вдих, повернення в вихідне положення: тулуб - прямо, руки опущені вниз - видих. Підняти голову вгору - вдих, опустити повільно на груди - видих і т. Д.

У вправи на розвиток дихання також включається мовної матеріал, вимовний на видиху. Наприклад, піднятися на носки, руки потягнути вгору - вдих, опускаючись на повну ступню і ставлячи руки на пояс, які тривалий час тягнути глухий звук з (або ш, ф, х), потім голосні звуки ізольовано і в різних поєднаннях з приголосними звуками. Далі на видиху вимовляються слова: з відкритими складами, закритими, дво- і трискладові; фрази, що складаються з трьох - п'яти слів. Подовження фрази вимагає більш тривалого видиху.

З вимови на видиху голосних і приголосних звуків починається робота над голосом. Необхідно виховувати силу, висоту, тривалість звучання і виразність голосу, яка визначається його тембром. Вправи на розвитку голосу проводяться з музичним супроводом і без нього. Голосні проспівуються зі змінами в висоті голосу. Якщо ця вправа відразу не виходить, можна використовувати «муркотіння» або «гудіння», щоб домогтися зміни в його висоті. Сила голосу виховується в вимові голосних голосніше або тихіше, з відповідним посиленням або ослабленням музичного акомпанементу. Загальна тривалість звучання голосу залежить від тривалості видиху. Для виховання виразності голосу корисно проводити мелодекламацію: читання віршів (а для дорослих і прозових текстів) з питальною, спонукальною і іншою інтонацією під відповідну музику.

Вихованню чіткої дикції сприяють дихальні, голосові і артикулярні вправи. Спочатку під ритмічну музику або рахунок педагога голосні позначаються німою артикуляцією, потім вимовляються на шепіт і голосно, ізольовано і в ряду з 2-3-4 голосних всього ряду. Далі на видиху вимовляються склади, слова на шепіт зі звуками п, т, до, ф, с, ш (па-по-пу-пи, паф-поф-пуф-пиф і т. Д.) І голосно, чотиривірші, прислів'я, приказки зі зміною наголосу і темпу мови.

До середини корекційного курсу дихальні, голосові вправи включаються в рухливі ігри, ігри-драматизації, в ходьбу з уповільненням, в вправи з ударами, рахунком, співом.

Корисно спів вокалізів - мелодії без слів: у, о, а, і. Потім співаються гами, вводиться інший вид зв'язкового співу - звучання голосу з ковзанням звуку з ноти на ноту вгору або вниз, що розвиває його гнучкість і висоту.

Необхідно розвивати діапазон голосу. В дзвінкому, польотному голосі виражені високі (2000-3000 Гц) і низькі (700-800 Гц) частоти. Підвищення рівня високої форманти (2300-2700 Гц) збільшує силу і політ звучання. Починати слід з вимови звуків м, н з голосними. Голос звучить на середньому регістрі, в одній тональності: ммуммоммеємміммам. Далі: підвищення і зниження голосу на сонорних приголосних м, н з паузами і без пауз при вимові слів і фраз. Наприклад, в інсценуванні «Мишка» діти просять у ведмедиці: «Маммедунам, Маммо-локабинамм». Ведмедиця відповідає: «Вотявамм, всемаловамм». Ведмедики відбігають і знову пропевають своє прохання в високому регістрі, ведмедиця загрожує їм лапою і відповідає в низькому регістрі: «Вотявамм, вотявамм!»

У заняття з виховання дихання, голосу та артикуляції включається спів і вимова вигуків, які експресивно забарвлені, висловлюють емоції, вольові спонукання людини: радість, біль, гнів, страх: «А! О! Ах! Ох! Ой! Ай-ай-ай!» І т. Д. Потім вигуки включаються в вірші, які підбираються таким чином, щоб забарвлення звуку в них була різною: мінорній або мажорній, з відповідною музикою. Корисні виспівування на матеріалі артикуляційної гімнастики з одночасним розвитком дрібної моторики.

Наприклад, вправа «Муха».

Діти уявляють собі ситуацію: начебто муха сіла на праве коліно. Потрібно побачити її, здивитися, зловити, відчутти її в кулаці, піднести кулак до вуха. Слухати, як дзвенить муха, співати на видиху: з-з-з. Перед тим, як вдихнути знову, розкрити долоньку, випустити муху, простежити очима її політ.

Співати пісеньку і одночасно на ударні склади з'єднувати на обох руках 2-гі, 3-ті, 4-ті, 5-ті пальці по черзі з першим пальцем руки. На слова «отетеріли» розслабити кисті, випустити їх:

На паркеті в вісім пар мухи танцювали, Побачили павука - і отетеріли.

Співати цю ж пісеньку на складах зум, зу і одночасно диригувати пензлем руки. Кисть повинна бути гнучкою, чітко вказувати акценти в музиці.

3. Вправи, що регулюють м'язовий тонус

Ці вправи дозволяють дітям опанувати своїми м'язами, навчитися керувати своїми рухами. У зміст цього розділу входить засвоєння понять «сильно», «слабо» як понять щодо більшої або меншої сили м'язової напруги. Поняття «сильно» і «слабо» відповідають в звукову процесі термінам «голосно» - forte і «тихо» - piano. Дошкільнята і молодші школярі знайомляться з гучним і тихим звучанням музичного інструмента спочатку в положенні стоячи або сидячи біля нього і виконуючи, наприклад, м'які руху прапорцями внизу - на тихе звучання і сильніші помаху ними над головою - на гучне звучання; крім прапорців, можна використовувати барабан, бубон, обруч, стрічку. Потім вправи ускладнюються. Діти виконують завдання з предметами в процесі ходьби, бігу, стрибків. Так, на сильне звучання діти йдуть по колу, розмахують прапорцями, на тихе - зупиняються, ховають їх за спину. Різницю звучання можна позначити і характером кроку: на гучне звучання діти йдуть на всій ступні, на тихе - на носках. Нарешті, пропонується одне звучання для ніг, інше для рук, пов'язане зі зміною сили звучання. Вправи з різними темпами звучання привчають дітей працювати в колективі. Можна запропонувати дітям такі вправи:

Діти сидять у колі на підлозі по-турецьки. На гучну музику вдаряють долонями рук об підлогу, на тиху музику роблять легкі хлопки перед собою.

Стоячи в колі з бубнами в лівій руці, діти на гучну музику вдаряють в бубон правою рукою, на тиху музику беруть бубон в праву руку і легко їм струшують.

На гучну музику йдуть по колу, на тиху - кружляють на одному місці на носках, на гучну музику йдуть по колу, розмахуючи прапорцями, на тиху - зупиняються і опускаються на одне коліно і т.д.

Для старших школярів, підлітків і дорослих характер вправ ускладнюється за формою побудови (почергові і групові виступи при зміні сили звучання).

наприклад:

Всі стоять в двох шеренгах на відстані 6-7 кроків один проти одного, ноги - на ширині плечей. У кожного в правій руці обруч, за який тримається лівою рукою сусід справа. Утворюється нерозривний ланцюг з обручами в руках. На «тихо» шеренги гойдаються спочатку вправо, а потім вліво, переносячи вагу тіла з однієї

ноги на іншу. З переходом на «голосно» займаються перекидають обручі з однієї шеренги в іншу, кидає той, хто тримає обруч правою рукою. На «тихо» розгойдуються.

Всі слухають музику з контрастними по силі звучання частинами. Після прослуховування диригують, роблячи руками сильні помаху при гучному звучанні і слабкі при тихому.

У роботі по вихованню вміння регулювати м'язовий тонус можна виділити загальні і корекційні вправи.

Загально-розвиваючі вправи різноманітні. Крім всебічного впливу на організм, за допомогою цих вправ можна вибірково впливати на розвиток м'язів спини, живота, плечового пояса, ніг і ін. За характером виконання вони поділяються на вправи з предметами (прапорці, м'ячі, стрічки та ін.) І без предметів. У вправах з предметами розвиваються сила рухів, спритність, чіткість, швидкість реакції, окомір. Особливу увагу слід приділити вправам з м'ячами. Використовуються м'ячі всіх розмірів: великі (при відштовхуванні підвішеного м'яча), середні (при перекочування і ловлі), маленькі (при виконанні кидків, передачі по ряду і перенесення). У цих рухах чергується напруга і розслаблення, знімається зайва напруга з м'язів, коли вправу вже освоєно на рівні рухової навички.

Корекційні вправи застосовуються для зміцнення м'язів, стоп і тулуба, для розвитку функції рівноваги, формування правильної постави. Вправи в положенні лежачи на животі з підтягування на руках по гімнастичній лавці і похилій дошці, в лазіння по гімнастичній стінці, в перелазіння через лавки, перелазіння між рейками сходовій піраміди або вишки зміцнюють м'язи спини і плечового пояса, впливають на формування правильної постави.

Почуття рівноваги розвивається в процесі ходьби, бігу, стрибків, метання та інших вправ. Для розвитку рівноваги корисно включати в заняття вправи на зменшення площі опори (доріжка з канатів, дошка), зі зміною її висоти (похила дошка, лава), рухливості опори (місток-гойдалка), розташування в просторі (горизонтально, похило). Ці вправи виконуються під спокійну, помірну музику, з вираженими акцентами, що вказують початок і закінчення руху. В якості спеціальних засобів тренування функції рівноваги використовуються: кружляння на

місці переступанням з подальшим присіданням за звуковим сигналом, а також зупинки під час ходьби і бігу по звуковому сигналу, підстрибування на місці з поворотами, переступання через предмети (кубики, палиці, рейки, канат) .

Приклади вправ.

Обертання кистями рук вгори (3-5 секунд) - напруга м'язів рук і верхнього плечового пояса, з подальшим опусканням рук вниз - розслаблення. Повторити 2-3 рази.

Легкі і важкі руки. (Музика: угорська народна мелодія.)

Діти стоять у колонах. Початкове положення: основна стійка, руки за спиною. Перша частина музики і її повторення: такти 1-2- плавний підйом рук вперед до рівня плечей і опускання рук вниз і за спину; такти 3-4, 5-6, 7-8 повторення рухів 1-2-го тактів.

Друга частина музики і її повторення: такти 9-12-сильне хитання рук вперед і назад, до рівня плечей. Коліна злегка пружиняють, руки стискаються в кулаки; такти 13-16-руки плавно піднімаються і опускаються вниз і за спину, як в першій частині музики. Посиленню і ослабленню музичного звучання відповідає посилення і ослаблення м'язової напруги.

Ці вправи виховують вміння змінювати м'язовий тонус. Регуляція м'язового тону в ігровій формі.

Гра з водою. (Будь-яка рухома мелодія на розмір -.)

Діти сидять на підлозі, нібито на березі річки, руки опущені 1) Плавно розвести руки в сторони і назад, як би в воді, зближуючи лопатки і відхиляючи корпус назад, потім повернутися у вихідне положення, ніби захоплюючи воду кистями рук.

2) Кистями рук легко бити по уявній воді.

Веселі ніжки. (Будь-яка танцювальна мелодія.)

Діти сидять на стільцях, упершись руками в стегна, лікті в сторони.

Спочатку ставлять праву ногу на п'яту, сильно зігнувши її в підйомі: носок дивиться вгору, пальці вільні; потім випрямляють її, торкаються підлоги кінчиками пальців і приставляють до іншої ноги. Те ж, лівою ногою. Те ж, обома ногами разом.

4. Вправи на активізацію уваги

Цими вправами виховується швидка і точна реакція на зорові і слухові подразники, розвиваються всі види пам'яті: зорова, слухова, моторна. Діти вчаться зосереджуватися і проявляти вольові зусилля. Організуюючи рухову сферу, ми тим самим формуємо певні стани, які полягають в установці, тобто готовності діяти певним чином в певному напрямку. Виховання такої готовності сприяє і вихованню уваги: його стійкості, спостережливості, перемикання, розподілу, вмінню відтворювати заданий ряд послідовних дій, здатності перемикатися з одного руху на інше, утримувати в пам'яті послідовний ряд рухів.

Вихованню уваги сприяють також сигнали: слово, музика, жест. Особливо широко використовується музика. Зміна музичних відрізків, темпів, ритмів, контрастність регістрів, характер і сила звуку, форма музичного твору дозволяють регулювати зміну рухів, що складають вправу, і привертати увагу займаються до мінливих музиці, а значить - і руху.

На логоритмічних заняттях проводиться зазвичай одна вправа на активізацію уваги. Тому педагог повинен вибрати таке рухоме завдання, яке було б пов'язане з бігом або маршируванням, або завдання статичного характеру. Цей вибір залежить від психомоторного напруження попереднього і подальшого вправ за схемою заняття.

Вправа на переключення рухів.

Діти стоять у дві шеренги один проти одного і одночасно під музику (Д. Кабалевський. «Клоуни») на початок кожного такту виконують два протилежних руху. Одна шеренга присідає, інша, навпаки, випрямляється з підйомом на носки і т. Д.

Вправа на стійкість уваги. (Музика імпровізованого характеру.)

Діти йдуть ланцюжком в різних напрямках. На несподіваний акцент в музиці провідний ланцюжка опускається на одне коліно. Інші продовжують рух. Знову звучить акцент в музиці, той, що йде попереду опускається на одне коліно. Так триває до тих пір, поки всі діти не стануть на одне коліно. Потім цю вправу діти проробляють в зворотному порядку, поки всі не встануть з коліна і не утворюється знову ланцюжок.

Вправа на розподіл уваги. (Музика Д Кабалевського «Весела подорож».)

Діти (дорослі) стоять в колі і розраховуються на перший, другий, третій. Перші йдуть під музику по колу в праву сторону, другі йдуть по колу ліворуч. Треті стоять на місці і плескають у долоні. Потім рух змінюється: другі йдуть направо, треті наліво, перші ляскають. І нарешті, треті йдуть направо, перші наліво, другі ляскають.

Вправа на розвиток слухової уваги.

«Поспи і потанцюємо». (Музика Т. Ломової «Гра з лялькою».) Діти стоять у колі, в руках у одного дитини лялька.

Перша частина музики. На затакту кожного такту дитина плавним рухом передає ляльку своєму сусідові справа (зліва), який приймає її на перший рахунок наступного такту, і так до кінця першої частини музики, яка закінчується в мінорі: лялька засинає, дитина тримає її на руках.

Друга частина музики: «Колискова». Дитина, яка останню отримала ляльку, ходить всередині кола, качає її. Після закінчення музики вона займає своє місце в колі.

Третя частина музики. Спляча лялька передається по колу. Музика закінчується в мажорній тональності. Лялька прокидається, дитина ставить її вертикально.

Четверта частина музики. «Мелодія запального танка». Той, хто останнім отримає ляльку, танцює з нею всередині кола, інші плескають у долоні.

Повторюється голосно четверта частина музики. Діти танцюють, а лялька «плескає».

Вправа на розвиток слухової уваги допомагає дітям розрізняти мажорне і мінорне закінчення паісні, чути і передавати в русі короткі музичні фрази; плавність рухів удосконалюється. Щоб діти розрізняли мажорне і мінорне закінчення, педагог запитує їх: «Сумно чи весело закінчилася музика?» Пізніше, щоб перевірити, як діти навчилися розрізняти мажор і мінор, необхідно змінювати послідовність частин. Наприклад, дати поспіль два рази частини з мажорним закінченням і подальшим танцем або з мінорним закінченням і колискової.

Вправа на розвиток мовної уваги.

«Жуки». Діти вільно стоять по всьому майданчику. За сигналом-словом «Жуки літають» розбігаються, потім по сигналу «Жуки впали на спинки і не можуть перевернутися» зупиняються, лягають на спину і бовтають в повітрі ногами і руками. За сигналом швидко встають.

5. Мовні вправи без музичного супроводу

Ці вправи, вперше запропоновані для роботи з заїканням В. А. Гринер, представляють інтерес для логопеда, який не володіє музичним інструментом. Такі завдання можна використовувати при проведенні ранкової зарядки або фізкультхвилинки під час логопедичних занять, з промовляння віршованих рядків, як з рухами, так і без них. Однак слід пам'ятати, що рухи не повинні бути механічними. Для проведення занять необхідно спеціально підбирати матеріал, керуючись різною корекційною спрямованістю логоритмічних занять:

мовний матеріал для нормалізації темпу і ритму, дітей що заїкаються; для розвитку словника (дієслівного, іменного) у дітей із загальним недорозвиненням мовлення; для автоматизації звуковимови у дітей з дизартрією і т. д. ;

вірші підбираються так, щоб можна було співвіднести рухи рук, ніг, тулуба з ритмом мови;

довжина віршованого рядка повинна бути середньою, інакше буде важко підібрати відповідний рух;

переважання в вірші дієслівної лексики, щоб легше було супроводжувати текст рухами;

у вірші має бути присутня сюжетна лінія або дійова особа, щоб виключити механічні рухи;

вірші підбираються з урахуванням віку, мовних і рухових можливостей.

Не всі мовні вправи можна виконувати з одночасним виконанням дії і промовляння вірша. Це може викликати розлад дихання. Тому краще розділити дітей на дві групи: одна виконує рухи, інша вимовляє текст.

Наведемо приклад.

Мовні вправи з одночасним виконанням дії.

Діти йдуть по колу і в такт крокам вимовляють:

Ось поїзд наш їде, Або: Їдемо, їдемо, довго їдемо,
Колеса стукають, Дуже довгий цей шлях.

А в поїзді нашому Скоро до Москви доїдемо,
Хлопці сидять. Там і зможемо відпочити.

Переходять на нормальний крок:

Чу-чу, чу-чу, чу-чу, Далеко, далеко

Біжить паровоз, Хлопців він повіз.

Ходьба наприрядкиз одночасним промовлянням вірша.

Пливли гусенята - червоні лапки, Сірі пливли, білі пливли.

Озером, озером- все по порядку. Червоними лапками воду гребли.

Роздільне виконання мовних вправ і дій.

Діти тримають прапорець горизонтально в правій руці і переступають через нього то правою, то лівою ногою. Одна дитина каже, інший виконує:

Ніжку вище піднімай, І інший не відставай,

Через паличку йди. Але прапорець знятий опускай.

Педагог вимовляє текст, а діти виконують різні стрибки: Ніжки разом, ніжки нарізно, Ніжки тут і ніжки там. Ніжки прямо, ніжки навскіс. Що за шум і що за гам!

Діти сідають навпочіпки, притискаючи голови донизу, обхопивши руками коліна. Потім поступово випрямляються, стають на шкарпетки і тягнуться скільки можливо вгору, піднімаючи руки. Текст говорить педагог:

Спочатку буду маленький, Потім я виросту великий,

До колін притисніть, До лампи дотянусь.

Для організації поведінки дітей і дорослих при виконанні завдань, особливо складних, серій рухів, використовуються вправи на рахунок. На початку корекційного курсу їх включають в організаційний момент: черговий, попередньо порахувавши присутніх, каже, скільки дітей (дорослих) прийшло на заняття. Потім діти розраховуються по порядку на перший і другий, перший, другий і третій і т. Д. В залежності від мети вправи.

Рахунок допомагає дітям правильно встати парами (перший і другий), побудуватися в дві колони, в дві шеренги, встати по троє, четверо і т. Д.

Вправи на рахунок включаються також в зарядку, наприклад, черговий дає завдання: на «раз» - підняти руки вгору («сніп»), на «два» - руки в сторони («ялинка»), на «три» - присісти («пеньок »). Причому можна говорити цифри або слова, що позначають різні рухи.

Рахункові вправи проводяться і у віршованій формі як сигнал для виконання чергового вправи. Наприклад: «Раз - дрова, два-дрова, розколовся стовбур ледь! Бух-дрова, бах- дрова, ось уже полінци »- вправа, що імітує рубку дров. Або: «... Танець закінчується, гуртки збираються. Хлопчики - до Альоші, дівчинки - до Катюші. Один два три!"

«Раз і два». Всі стоять обличчям до педагога і трусять бубнами над головою під рахунок «раз і два, раз і два!». Потім роблять поворот праворуч, зупиняються і знову трусять бубном під рахунок «раз і два» поворот праворуч, і всі стають спиною до педагога, потім наступні два повороти праворуч, повертаються у вихідне положення У кожному положенні діти струшують бубном над головою і вважають: «Раз і два 'Раз і два! »При повторенні гри поворот робиться ліворуч.

6. Вправи для розвитку почуття музичного метра

Музичний метр являє собою систему співвідношень акцентів і ненаголошених частин різних рангів, ця система визначається кількістю метричних рівнів і конкретним малюнком різних в метричному відношенні тимчасових частин. Зміна метра призводить до пересування акценту. Тим, хто займається необхідно дати

початкове поняття про акцент як ударному моменті в звучанні. Вони повинні навчитися прислухатися і розрізняти окремі ударні моменти на тлі звучання рівної сили, а потім давати на них відповідну реакцію умовним рухом.

Спочатку проводиться спеціальна робота над несподіваним акцентом, потім над метричним (рівномірно повторюється) і перехідним. Після початкового засвоєння цих понять заняття проводяться так само, як і заняття на увагу.

Акцент виділяється акордом в будь-якому регістрі рояля або ударом в барабан. Займаються, стоячи або сидячи на місці, дають умовну рухову реакцію (бавовною, рухом ноги, передачею предмета, ловом м'яча і т.п.). Потім педагог показує різні побудови, пов'язані з акцентом як умовним сигналом до перебудови. Несподіваний акцент грає роль сигналу до дії, до переходу на іншу дію, до припинення або почергового виконання завдання по групах. Вправи на несподіваний акцент готують займаються до роботи над акцентом: метричних і перехідних.

Вправи на сприйняття несподіваного акценту.

На підлозі малюються кола за кількістю, що беруть участь у вправі. Під музику маршу кожен ходить навколо свого кола. На акцент стрибає в своє коло двома ногами і чекає наступного сигналу, на який він вистрибує з кола і знову йде навколо нього.

Діти стоять у дві шеренги біля протилежних стін залу. У одних обручі, які вони тихо качають. На несподіваний акцент в музиці або сплеск в долоні діти перекочують обручі в іншу шеренгу, яка ловить їх і качає до наступного акценту.

Вправи на сприйняття метричного акценту. '

При виконанні завдань на метричний акцент потрібно точний збіг руху з акцентом, що чергується через певні проміжки часу. Дошкільнята і молодші школярі сприймають повторюється акцент і передають його рухами рук, ніг і всім корпусом, не визначаючи його шляхом рахунку. Тільки в результаті занять передача акценту позначається словом.

Діти стоять у шерензі на деякій відстані один від одного. В руках у кожного скакалка. На рахунок «раз» в чотиридольному такті (4/4) всі закидають скакалку, як вудку, на 2-3-4 підтягують її до себе.

Діти сидять на стільцях, поставлених в лінію один за іншим, ноги кладуть на перекладину, яка стоїть попереду стільця, імітують рух, наслідуючи гребців.

У музиці дається розмір 2/4, в якому на рахунок «раз» - сильний акцент, і діти, ніби опускаючи весла, роблять рухи руками.

Старші школярі, підлітки і дорослі свідомо за допомогою рахунку визначають і фіксують акцент руху. Наприклад, педагог підкреслює перший удар ударом в бубон, а решта дає тихо. Діти кажуть «раз» на перший удар і рахують тихі удари до наступного сильного удару. Потім їм під силу і більш складні завдання, такі, як рухи руками в такт музиці (диригування), завдання від заняття до заняття ускладнюються. Наприклад, потрібно пройти під музику, поєднуючи крок з рухами рук. Це дозволяє цілісно сприймати метричний акцент всім тілом, тобто привчає дітей управляти своїм тілом, робити його слухняним при будь-якому руховому завданні під музику.

При відпрацюванні акценту на кроці потрібно дотримуватися певного розміру музичного твору. Спочатку розмір буде 4/4, 2/4, а потім більш важкий розмір 3/4. Труднощі його виконання полягає в тому, що акцентований крок чергується, падаючи поперемінно то на праву, то на ліву ногу. Потім можна перейти до вільної форми вираження акценту в різних угрупованнях, а також у вправах з предметами (палицею, прапором, обручем, м'ячем). Включення предметів дає реальну установку акцентованого руху, сприяючи більшій точності у виконанні. Рух вперед на ударну частину такту і рух назад на ненаголошені звуки допомагають засвоєнню передачі акценту в русі. У старшому віці надається велике значення точності виконання вправ. Завдання з почерговим включенням в рух вимагають уваги від усіх учасників. Всі повинні стежити за ходом виконання завдання, щоб не пропустити свого вступу, так як від кожного учасника залежить якість роботи всього колективу.

Наведемо приблизні вправи.

Всі стоять парами обличчям один до одного по колу або в колоні. На рахунок «раз» в чотиридольному розмірі беруть правою рукою свого партнера за праву руку і на рахунок 2-3-4 міняються місцями. У наступному такті беруться лівими руками і міняються місцями.

Всі стоять у дві шеренги на відстані 3-4 кроків і дивляться один одному в потилицю. Дитина, яка стоїть попереду шеренги тримає в руках м'ячі. На акцент в

тридольному і чотиридольному розмірі діти перекидають м'ячі через голову тим, хто стоять позаду і зараз же повертаються до них обличчям. Ті, хто зловили м'яч теж роблять поворот і на акцент в наступному такті в свою чергу перекидають м'ячі через голову.

Всі стоять по колу. У кожного в руках маленький м'яч. При акценті на рахунок "Раз" в чотиридольному розмірі (4/4) м'яч високо підкидається вгору, на 2-3-4 потрібно повернутися на місці кругом і зловити м'яч. не давши йому впасти на підлогу.

Всі диригують під музику на будь-який рахунок (2 / 4,3 / 4,4 / 4), стоячи в колі спиною до центру. З припиненням музики на один, два такти диригування триває, заданий темп зберігається. Музыка поновлюється. Педагог перевіряє, чи збіглися рухи рук з початком музики, чи не було відхилень в темпі.

Вправи на сприйняття перехідного акценту.

Характерна особливість перехідного акценту полягає в тому, що він, на відміну від метричного, не завжди падає на рахунок «раз», а послідовно переходить в кожному наступному такті на «два», «три», «чотири», тобто, наприклад, при чотиридольному розмірі (4/4) акцент в першому такті на «раз», у другому - на «два», в третьому - на «три», в четвертому - на «чотири» і в п'ятому - знову на «раз».

Перехідний акцент можна порівняти з логічним наголосом в мові, тому він набуває важливого значення в ритмічних вправах з промовою. наприклад:

Ти сьогодні запізнився на ритміку (1, 2, 3, 4).

Ти сьогодні запізнився на ритміку (1, 2, 3, 4).

Ти сьогодні запізнився на ритміку (1, 2, 3, 4).

Ти сьогодні запізнився на ритміку (1, 2, 3, 4).

Педагог виписує на дошці або вивішує плакати з цифрами. Наприклад: 1, 2, 3; 1, 2, 3; 1, 2, 3. І пояснює, що виділені цифри означають акцент музичного твору. Під час програвання всі повинні уважно слухати і погоджувати виділену цифру з акцентом і відреагувати голосом. Потім в заняття включаються різні рухи (марширування, диригування). Так, на акцент робиться крок вперед, на затихання музики - назад і т. д. Ці вправи проводяться як індивідуально, так і групами. Необхідно, щоб кожен вмів відчувати ланцюг перехідного акценту. Коли будуть

засвоєні всі стадії перехідного акценту, можна внести в заняття зміни: почерговий вступ на кожний наступний акцент. Всі уважно стежать за виконанням завдання, щоб не пропустити свій вступ. Подібні вправи допомагають краще засвоїти логічні наголоси в мові.

Всі сидять на стільцях, півколом. Дається перехідний акцент в чотиридольному розмірі 4/4. На «раз» в першому такті все піднімають праву руку, на 2-3-4 опускають. У наступному такті руку піднімають при акценті на «два» і на 3-4-1 опускають. У третьому такті руку піднімають при акценті на «три». У четвертому такті - на «чотири» і на «раз». У п'ятому такті встають з піднятою рукою.

ОРГАНІЗАЦІЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Гра - провідна діяльність дошкільнят, в якій вони виконують ролі дорослих, відтворюючи в уявних ситуаціях їх життя, працю та стосунки

Гра - це діяльність, у якій дитина спочатку емоційно, а потім інтелектуально засвоює всю систему людських взаємин.

Гра посідає чільне місце в системі фізичного, морального, трудового та естетичного виховання дошкільнят. Вона активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвого тону, задовольняє особисті інтереси та соціальні потреби. Завдання і зміст ігрової діяльності визначаються Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні - освітня лінія «Гра дитини», чинними програмами розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Я у Світі» (Сфера «Культура»- субсфера «Світ гри»), «Дитина» («Граючись – зростаємо»), «Впевнений старт» («Ігрова діяльність»).

Важливе значення гри полягає в тому, що діти в невимушеній формі, відтворюючи світ дорослих, засвоюють моральні норми, отримують уявлення про професійні та сімейні ролі. Гра забезпечує розвиток у дошкільників рухових, розумових та мовленнєвих навичок. Діти, відображаючи в грі різні сторони життя та

особливості діяльності дорослих, поповнюють і уточнюють свої знання про навколишній світ, вчаться співпереживати і відрізнити вимисел від реальності.

Умовно виділяють два класи ігор:

- ✓ Ігри з ініціативи дітей(творчі);
- ✓ Ігри з ініціативи дорослого з готовими правилами(дидактичні, рухливі).

Творчі ігри становлять найбільш насичену типову групу ігор дошкільнят. Творчими їх називають тому, що діти самі визначають мету, зміст і правила гри, відображаючи здебільшого навколишнє життя, діяльність та відносини людей.

Творчі ігри, в свою чергу, поділяються на:

- ✓ Сюжетно-рольові ігри;
- ✓ Театралізовані ігри;
- ✓ Ігри-драматизації;
- ✓ Конструкторські ігри.

Різновиди ігрової діяльності дошкільника

Творчі (сюжетно-рольові)			Ігри з правилами	
власне сюжетно-рольові	будівельні	ігри-драматизації	дидактичні	рухливі
Творчо і за власною ініціативою осмислюють різні сторони життя дорослих за допомогою ролей і ігрових дій			За ініціативою дорослих, за розробленими ними правилами, передбачають попереднє ознайомлення дітей з цими правилами	

Сюжетно-рольові ігри.

Сюжетно-рольова гра – провідна діяльність дошкільників, яка задовольняє вікові потреби дітей та допомагає оволодіти знаннями і вміннями. У грі починається моральний та розумовий розвиток дитини, а головне – становлення особистості.

Відомі два джерела, які живлять дитячі задуми, спонукають реалізувати їх у грі.

Перше – явища і події навколишньої дійсності, які випадково спостерігають діти і які викликають у них інтерес.

Друге – продумана, послідовна організація дорослими доступних, цікавих вражень, що можуть збагачувати зміст гри.

Дошкільне дитинство — особливий період розвитку дитини. Саме в цьому віці виникає внутрішнє психічне життя і внутрішня регуляція поведінки. Це внутрішнє життя виявляє себе в здатності діяти в плані загальних понять, в уяві дитини, у довільній поведінці, у змістовному спілкуванні із дорослими та однолітками.

Всі ці найважливіші якості та здібності зароджуються і розвиваються в розмовах із дорослим і не на заняттях із фахівцями, а в сюжетно-рольовій грі, в якій діти беруть на себе ролі дорослих людей, і в спеціально створених ними ігрових, уявних умовах відтворюють (або моделюють) діяльність дорослих та взаємини між ними

У такій грі найбільше інтенсивно формуються всі психічні якості особливості особистості дитини. Ігрова діяльність впливає на формування довільності поведінки і всіх психічних процесів — від елементарних до найскладніших. Виконуючи ігрову роль, дитина підпорядковує цьому завданню всі свої імпульсивні дії. В умовах гри діти краще зосереджуються і більше запам'ятовують, ніж за безпосереднім завданням дорослого. Свідома мета — зосередитися, запам'ятати щось, стримати імпульсивний рух -раніше й легше всього виділяється дитиною в грі.

Гра впливає на розумовий розвиток дошкільника. Діючи із предметами-замінниками, дитина починає оперувати в уявному, умовному просторі, Предмет-замінник стає опорою для мислення. Поступово ігрові дії скорочуються, і дитина починає діяти у внутрішньому, розумовому плані. Таким чином, гра сприяє тому, що дитина переходить до мислення в плані образів і уявлень. Крім того, у грі, виконуючи різні ролі, дитина має різні точки зору та починає бачити предмет із різних сторін. Це сприяє розвитку найважливішої розумової здібності людини, що дозволяє уявити інший погляд та іншу точку зору.

Рольова гра має вирішальне значення для розвитку уяви. Ігрові дії відбуваються в уявній ситуації; реальні предмети використовуються як інші, уявні;

дитина бере на себе ролі уявних персонажів. Така практика дії в уявному просторі сприяє тому, що діти набувають здатність до творчої уяви.

Спілкування дошкільника з однолітками відбувається здебільшого також у процесі спільної гри. Граючись разом, діти починають брати до уваги бажання та дії іншої дитини, відстоювати свою точку зору, розробляти і реалізовувати спільні плани. Тому гра впливає на розвиток спілкування дітей у цей період.

Величезне значення гри для розвитку психіки та особистості дитини дає підставу вважати, що саме ця діяльність є в дошкільному віці провідною.

Центральним моментом рольової гри є роль, що бере на себе дитина. При цьому вона не просто називає себе ім'ям відповідної дорослої людини («Я — космонавт», «Я — мама», «Я — доктор»), але, що є найголовнішим, діє як доросла людина, роль якої вона взяла на себе і цим нібито ототожнює себе з нею. Саме ігрова роль у концентрованій формі втілює в собі зв'язок дитини зі світом дорослих. Найбільш характерним моментом ролі є те, що вона неможлива без практичної ігрової дії. Роль вершника, лікаря або шофера неможливо виконувати тільки в уяві, без реальних, практичних ігрових дій.

Сюжет гри — це та частина дійсності, що відтворюється дітьми в грі (лікарня, родина, війна, магазин тощо). Сюжети ігор відтворюють конкретні умови життя дитини. Вони змінюються залежно від цих конкретних умов разом із розширенням кругозору дитини та її знайомством з навколишнім. Основним джерелом рольових ігор є знайомство дитини із життям і діяльністю дорослих.

Зміст гри — це те, що відтворюється дитиною як центральний момент у людських взаєминах. Конкретний характер взаємин між людьми, які діти відтворюють у грі, може бути різним і залежати від взаємин реального дорослого оточення дитини.

Те, що робить мама зі своєю дочкою, дочка буде відтворювати зі своєю лялькою (або подружкою по грі). Людські взаємини та умови, в яких живе дитина, визначають не тільки сюжети, але, насамперед, зміст дитячих ігор. Таким чином, гра виникає з умов життя дитини і відбиває, відтворює ці умови.

Комплексний метод керівництва ігровою діяльністю передбачає два основних етапи:

1. Виникнення гри на основі вражень дітей у процесі ознайомлення із суспільними явищами, поглиблення і розвиток її за допомогою іграшок та замінників.

2. Активізація педагогічно доцільного змісту ігор – знань, моральних уявлень, творчості, самостійності – за допомогою рольового спілкування вихователя з дітьми, введення правил колективної гри.

Для забезпечення правильної організації та проведення сюжетно-рольової гри, необхідні:

- чіткість та послідовність планування навчально-виховної роботи з керівництва творчими іграми;
- зв'язок між навчанням на заняттях, творчими іграми та працею, спрямованими на задоволення потреби гри;
- складання перспективного планування підготовки сюжетно-рольових ігор на рік;
- конкретизація ігрової ситуації, безпосередньо вихователем у період гри, спираючись на знання та вікові особливості дітей, конкретну ситуацію, досвід, такт, педагогічну майстерність.

Методичні рекомендації до проведення сюжетно-рольових ігор

I. Вимоги до гри:

- кожна дитина повинна вміти виконувати будь-яку роль тієї чи іншої гри (мінатися ролями);
- вживати ввічливі слова – необхідна умова культури спілкування;
- включати в сюжетно-рольові ігри лічбу та вимір, переходячи від конкретних форм до більш абстрактних;
- ігровий матеріал має бути привабливий і розміщений у доступних для дітей місцях.

II. Керівництво вихователя грою:

- знати психологічні та вікові особливості дітей дошкільного віку, індивідуальні – кожної дитини;
- завойовувати довіру у вихованців, розуміти ігрові задуми дітей, їх переживання, вміти встановлювати з ними дружні контакти;

- вміти пробудити у дитини інтерес, цікавість до гри, бажання гратися в колективі однолітків;
- добре знати структуру рольової гри, її чотири компоненти (розподіл ролей, ігрові дії ролей, ігрове застосування предметів та їх умовну заміну іншими предметами, стосунки між гравцями);
- проводити роботу з дітьми по ознайомленню з навколишнім життям, працею дорослих у різних сферах, щоб діти мали певні конкретні знання про навколишню дійсність, які б вони могли використати в грі;
- розвивати в процесі гри у дошкільників творчість, фантазію, уяву, використовуючи різноманітні прийоми: запитання, заохочення, репліку, вказівку, оцінку окремих персонажів, тощо;
- тримати в полі зору всіх учасників гри, а часом самому бути її учасником (з молодшими гратися разом, у старших дошкільників розвивати самостійність, цілеспрямованість, наполегливість);
- сприяти організації дитячого колективу у грі, вихованню дружніх почуттів, позитивних моральних якостей.

Театралізовані ігри

Театралізована діяльність пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва та відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів.

Театралізована діяльність є ефективним засобом педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника. Вона передбачає формування в дошкільників умінь «входити в образ» та «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлювати мовленнєві та виконавські дії; передавати характерні особливості різних художніх образів; переносити здобуті уявлення в самостійну ігрову діяльність; прищеплювати дітям інтерес до театру як до виду мистецтва.

У розмаїтті засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віку, важливе місце посідає театр. Цей особливий вид мистецтва органічно поєднує у собі художнє слово, драматичну дію, музику, живопис і літературу. Театр допомагає дитині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає її до

самовдосконалення, викликаючи естетичні почуття та емоції, розширює світогляд та мовленнєві здібності.

Під час театралізованої діяльності формуються особистісні моральні якості, долаються недоліки: сором'язливим та невпевненим у собі дітям театр допомагає зняти нервові напруження, подолати сумніви щодо себе, повірити у власні сили, невгамовним - навчитися витримки. Театр - це високий рівень естетичного виховання, позитивного впливу на емоційну сферу дитини, він акумулює життєву мудрість, оптимізм, енергію народу.

Залучати дітей до театральної діяльності слід з раннього віку. Це театр іграшок, театр на фланелеграфі, настільний, пальчиковий театри, створені вихователями театри хитунців, павутинок та «топотушок». Прості за змістом казки та розповіді, яскраві, естетично оформлені персонажі та декорації театрів приваблюють малюків, викликають позитивні емоції, сприяють розвитку комунікативних умінь та навичок. Для старших дошкільнят це вже ігри-драматизації та імпровізації, лялькові вистави за участю самих дітей. Діти з великою радістю переглядають показані дорослими дійства і із задоволенням беруть участь у них.

Адже театр - це завжди свято. Воно об'єднує та згуртовує дітей. Вони вчать на чужих вчинках аналізувати свою поведінку, розуміти своїх однолітків, старших людей. А педагогам важливо виявити в кожному вихованцеві його здібності, нахили. Проте, аж ніяк не можна поділяти дітей на здібних і нездібних до сценічної діяльності. З ними всіма можна розігрувати будь-який сюжет, бо малі відтворюють сценічне дійство легко, щиро й самобутньо. Недарма К.Станіславський зауважив, що акторам слід вчитися щирості у мистецтві саме у дітей.

Під час театральної діяльності дітей розвиваються творчі та інтелектуальні здібності, вдосконалюється координація рухів, жестів, міміки, розвивається виразність мовлення. Дошкільники набувають багатьох корисних практичних умінь та навичок. Вони навчаються працювати з різними театральними ляльками: водити їх, озвучувати, передавати характер персонажа; виражати почуття героїв у міміці та жестах, обігрувати сюжети улюблених казок через гру-драматизацію та різні види театрів.

Театралізовані ігри — розігрування в ролях певного літературного твору і відтворення за допомогою виразних засобів (інтонації, міміки, жестів, пози, ходи) конкретних образів. Вони дозволяють звертатися до різних видів художньої діяльності дітей, надають можливості для різноманітних творчих проявів, включають не тільки дії дітей з ляльковими персонажами або власні дії відповідно до ролей, а літературну діяльність (вибір теми, складання або інсценування літературних творів тощо); образотворчу (оформлення костюмів персонажів, малювання декорацій, виготовлення необхідних атрибутів); музичну (виконання знайомих пісеньок від особи персонажів, їх інсценування, наспівування, пританцювання). Як бачимо, це досить складний вид дитячої діяльності. Адже театралізована гра вимагає від дітей наявності певних художніх інтересів, достатньо сильних вражень від сприймання художніх творів, певних виконавчих навиків, володіння засобами виразності.

У театралізованій грі яскраво проявляється і розвивається дитяча творчість. В ній дошкільнята одночасно стають і драматургами, і режисерами. І хоча творчість в такій грі спирається на відтворення знайомого матеріалу, дитина вносить в нього своє тлумачення, вигадку, фантазію. Малюки не просто копіюють образи, а ніби комбінують своє уявлення, передають власне ставлення до зображеного, свої почуття, переживання.

У своїй роботі слід дотримуватися основних принципів програми (принципи — основні положення, що визначають діяльність педагога, характер пізнавальної діяльності дітей.). А саме:

1. Принцип зв'язку з життям. Використовувати літературні твори, малі фольклорні жанри, казки, зміст яких є відображенням реальної дійсності минулого і сьогодення нашого суспільства, людства взагалі. Добирати сценарії вистав, близькі й зрозумілі дітям, спиратись в роботі з драматизації на вміння і навички, набуті дітьми в процесі життя.

2. Принцип науковості. Будувати роботу художньо-театральної студії з урахуванням особливостей вікової дитячої психології (типів темпераменту, характеру дитини, психічних процесів). Використовувати в роботі багату театральну

спадщину М. С. Щепкіна, В. І. Немировича-Данченка, К. С. Станіславського. Давати можливість дітям розуміти й оперувати термінами театральної абетки

3. Принцип систематичності в опануванні знань і навичок. Система занять із дітьми кожної вікової групи з театральної діяльності.

4. Принцип доступності. Добирати обіграваний матеріал згідно з віковими особливостями дітей та Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

5. Принцип свідомості й активності. Пояснювати дітям причинно-наслідкові зв'язки процесу праці над виставою і кінцевим результатом. Доводити до їхньої свідомості значущість гри кожного з них для інших людей, для колективу. Спонукаати дітей до активної взаємодії з педагогом, з іншими дітьми під час підготовки до вистави. Заохочувати прояви творчої ініціативи, самостійності, активності, фантазії.

6. Принцип міцності засвоєння набутих знань умінь і навичок. Систематично повторювати в різних формах, ситуаціях засоби виразності: міміка, жести, рухи, інтонація. Розвивати пам'ять, мислення, розширюємо світогляд.

7. Принцип індивідуального підходу до дітей в умовах колективної роботи. Шукати, виявляти, розвивати обдарованість у дітей у контексті акторських знань, умінь, навичок. Гуманно ставитися до дитини: педагогічно вміло виправляти помилки, коригувати гру, заохочувати, стимулювати правильну поведінку та діяльність.

8. Принцип виховного змісту. Виховний характер змісту сценаріїв вистав, аналіз поведінки героїв, їхніх вчинків; уміння бути чемним у ролі глядача й актора; уболівання за якісно позитивний кінцевий результат роботи з усього колективу, що працює над виставою.

9. Принцип наочності. Шлях дитячого пізнання починати з живого споглядання, пов'язуючи з обов'язковим суттєвим поєднанням. Адже дитина мислить формами, фарбами, відчуттями взагалі. Обов'язково залучати дітей до роботи з естетичного оформлення матеріалу — костюмів, декорацій, відеоматеріалу, музичного супроводу, використовувати роль педагога як приклад для наслідування.

Конструкторські ігри

Ці творчі ігри спрямовують увагу дитини на різні види будівництва, сприяють набуттю конструкторських навичок, організації та зближенню дітей, залученню їх до трудової діяльності. У конструкторських іграх яскраво проявляється інтерес дітей до властивостей предмета і бажання навчитися з ним працювати. Матеріалом для цих ігор можуть бути конструктори різних видів та розмірів, природній матеріал (пісок, глина, шишки), з якого діти створюють різні речі за власним задумом або завданням вихователя. Важливо, щоб педагог допомагав вихованцям здійснити перехід від безцільного нагромадження матеріалу до створення продуманої будівлі.

Ігри з правилами

Такі ігри дають можливість систематично вправляти дітей у виробленні певних навичок, вони дуже важливі для фізичного, розумового розвитку, виховання характеру і волі. Без таких ігор у дитячому садку важко було б проводити навчально-виховну роботу. Ігри з правилами діти засвоюють від дорослих, один від одного. Багато з них передається від покоління до покоління, однак вихователі, обираючи гру, обов'язково мають врахувати вимоги сучасності.

За змістом та способами ведення ігри з правилами поділяють на дві групи: дидактичні та рухливі.

Дидактичні ігри

Дидактична гра — гра, спрямована на формування. У дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок.

Як ігровий метод навчання дидактична гра постає у двох видах;

1) власне дидактична гра, що ґрунтується, на автодидактизмі (самонавчанні) та самоорганізації дітей;

2) гра-заняття (гра-вправа), у якій провідна роль, належить вихователеві, який є її організатором. Під час гри-заняття діти засвоюють доступні знання, у них

виробляються необхідні вміння, удосконалюються психічні процеси (сприймання, уява, мислення, мовлення).

У дидактичній грі як формі навчання взаємодіють навчальна (пізнавальна) та ігрова (цікава) сторони. Відповідно до цього вихователь одночасно навчає дітей і бере участь у їхній грі, а діти граючись навчаються. Дидактична гра як самостійна ігрова діяльність можлива лише за доступності дидактичних завдань для сприйняття дітьми, наявності у них інтересу до гри, засвоєння ними правил та ігрових дій, що, у свою чергу, залежать від рівня ігрового досвіду.

Дидактична гра збагачує чуттєвий досвід дитини, забезпечує розвиток сприймання. Розвиток сенсорних здібностей у дидактичній грі відбувається разом із розвитком логічного мислення і вміння передавати думки за допомогою слів, адже для розв'язання ігрового завдання дитині доводиться знаходити характерні ознаки предметів і явищ, порівнювати, групувати класифікувати їх, робити висновки, узагальнення. Виконання цікавих ігрових дій і правил сприяє розвитку спостережливості, довільної уваги, швидкого і тривкого запам'ятовування. Головна особливість дидактичних ігор полягає в тому, що завдання дітям ставляться в ігровій формі. Діти граються, не підозрюючи, що засвоюють певні знання, оволодівають навичками дій з певними предметами, вчать культурі спілкування один з одним. Дидактична гра має на меті навчити дитину чомусь новому або закріпити в ній ті чи інші знання, сформувати навички орієнтації в навколишній дійсності. У дидактичних іграх дитина спостерігає, порівнює, співставляє, класифікує предмети за тими чи іншими ознаками, проводить доступний їх аналіз і синтез, робить узагальнення; вчиться розрізняти, називати і використовувати кольори (червоний, жовтий, зелений, синій, коричневий, білий, чорний, рожевий, блакитний, сірий), спільно створювати композиції, групувати предмети, додаючи їх по одному, створюючи групу „один-багато”, поділяти групи на окремі предмети. Ігрові завдання дошкільникам дають поступово, а вміння, що формуються, довготривало вправляють і закріплюють в процесі занять.

Розв'язання дидактичного завдання формує також і волю. Добросовісне виконання правил вимагає витримки, дисциплінованості, привчає до чесності, справедливості, впливає на розвиток довільної поведінки, організованості.

Дидактична гра має сталу структуру, що відрізняє її з-поміж інших видів ігрової діяльності. Основними елементами, що одночасно надають їй форми навчання і гри, є дидактичні та ігрові завдання, правила, ігрові дії, результат.

Дидактичні та ігрові завдання

Кожна дидактична гра має специфічне дидактичне (навчальне завдання, що відрізняє її від іншої. Ці завдання обумовлені передбаченим програмою навчальним і виховним впливом вихователя на дітей і можуть бути різноманітними (наприклад, із розвитку мовленнєвого спілкування - розвиток мовленнєвого апарата, зв'язного мовлення, закріплення звуковимови, уточнення і розширення словникового запасу під час ознайомлення з живою і неживою природою тощо).

Наявність дидактичного завдання (або кількох) підкреслює спрямованість навчального змісту гри на пізнавальну діяльність дітей. Дидактичні та ігрові завдання відображають взаємозв'язок навчання і гри.

Правила гри

Правила кожної дидактичної гри обумовлені її змістом та ігровим задумом, вони визначають характер і способи ігрових дій дитини, організують і спрямовують її стосунки з іншими дітьми спонукають дошкільника керувати своєю поведінкою, оскільки йому часто доводиться діяти всупереч безпосередньому імпульсу.

У дидактичній грі правила є критерієм правильності ігрових дій, їх оцінки.

Ігрові дії

Завдяки ігровим діям діти реалізують свої ігрові задуми. Без підпорядкованих певним правилам дій неможлива гра.

Завдяки ігровим діям і правилам дидактичні ігри роблять навчання цікавішим, сприяють розвитку довільної уваги, формуванню передумов для глибокого опанування змісту передбаченого програмою матеріалу.

Результат гри

Результатом дидактичної гри є її фінал. Відгадування загадок, виконання доручень, ігрових завдань, вияв кмітливості є результатом гри і сприймається дитиною як досягнення.

Види дидактичних ігор

У дошкільній педагогіці дидактичні ігри розрізняють за навчальним змістом, ігровими діями і правилами, організацією і стосунками дітей, роллю вихователя тощо. Ці класифікації співвідносяться зі змістом навчання і виховання:

- ігри для сенсорного виховання;
- ігри, спрямовані на ознайомлення дітей з об'єктами та явищами навколишньої дійсності;
- ігри для формування елементарних математичних уявлень;
- ігри, що сприяють мовленнєвому розвитку та ін.

Поширеною є класифікація дидактичних ігор за характером матеріалу.

1. Ігри з предметами

У таких іграх використовують дидактичні іграшки (мозаїку, кубики), реальні предмети, різноманітний природний матеріал (листя, плоди, насіння). Під час ігор із предметами та іграшками діти ознайомлюються з їх властивостями та ознаками, порівнюють, класифікують їх. Поступово їхня ігрова діяльність ускладнюється, вони починають вирізняти, об'єднувати предмети за однією ознакою (кольором, формою, призначення), що сприяє розвитку логічного мислення.

2. Настільно-друковані ігри

Вони передбачають дії не з предметами, а з їх зображеннями. Найчастіше вони зорієнтовані на розв'язання таких ігрових завдань: добирання картинок за схожістю (деякі види лото, парні картинки), карток-картинок під час чергового ходу (доміно); складання цілого з частин (розрізні картинки, кубики) тощо. Завдяки таким діям діти уточнюють свої уявлення; систематизують знання про навколишній світ;

розвивають розумові процеси та операції і просторові орієнтації, кмітливість, увагу; формують організаторські вміння. І

3. Словесні ігри

Вони є найскладнішими, оскільки змушують дітей оперувати уявленнями, мислити про речі, з якими на той час вони не діють використовувати набуті знання у нових ситуаціях і у зв'язках. У молодшому дошкільному віці ці ігри спрямовані на розвиток мовлення, уточнення і закріплення словникового запасу формування вміння рахувати, орієнтуватися у просторі. У старшому дошкільному віці словесні ігри розвивають самостійність мислення, активізують, розумову діяльність дітей. Як правило дошкільникам доводиться описувати предмети, відгадувати їх за описом, за ознаками схожості та відмінності, групувати зі властивостями, знаходити алогізми в судженнях, вигадувати власні розповіді.

Відповідно до характеру ігрових дій дидактичні ігри поділяють на:

- ігри-доручення (ґрунтуються на інтересі дітей до дій з іграшками і предметами: добирати, складати, роз'єднувати, з'єднувати, нанизувати та ін.);
- ігри з відшукуванням предметів (їх особливістю є несподівана поява і зникнення предметів);
- ігри з відгадуванням загадок (вибудовуються на з'ясуванні невідомого: «Упізнай», «Відгадай», «Що змінилось?»);
- сюжетно-рольові дидактичні ігри (ігрові дії, передбачені у них, полягають у відображенні різних життєвих ситуацій, у виконанні ролей (покупця, продавця, вовка, гусей та ін.));
- ігри у фанти або в заборонений «штрафний» предмет (картинку) (пов'язані з цікавими для дітей ігровими моментами: скинути картку, утриматися, не вимовити забороненого слова тощо);

Рухливі ігри

Рухливі ігри – важливий засіб виховання дітей дошкільного віку. Правильно підібрані ігри сприяють гармонійному розвитку організму дошкільників.

Різноманітні рухи та ігрові дії дітей ефективно впливають на діяльність серцево-судинної, дихальної та інших систем організму, збуджують апетит і сприяють міцному сну.

Рухливі ігри задовольняють потребу організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду. За допомогою ігор у дошкільнят закріплюються різноманітні вміння і навички основних рухів (ходьби, бігу, стрибків, рівноваги), розвиваються такі важливі фізичні якості як швидкість, спритність, витривалість.

Також цінність рухливої гри полягає у тому, що вона викликає позитивні емоції, почуття задоволення, життєрадісність, активність, позитивно впливає на психічний та фізичний розвиток дошкільника.

Значний вплив мають рухливі ігри на виховання морально-вольових якостей, на розумовий розвиток дитини, допомагають збагатити уявлення про навколишній світ, різні явища природи, розширюють кругозір. Виконуючи різноманітні ролі, імітуючи дії тварин, птахів, комах, діти на практиці застосовують здобуті знання про життя, поведінку, способи пересування цих тварин.

Рухлива гра – це усвідомлена, емоційна діяльність дітей, спрямована на досягнення умовної ігрової мети. Вона має свою структуру:

- ✓ ігровий задум або мета гри;
- ✓ ролі;
- ✓ ігрові дії;
- ✓ сюжет;
- ✓ правила гри.

Рухливі ігри за ступенем фізичного навантаження бувають **великої, середньої і малої рухливості**, за характером ігрових дій, - **сюжетні та несюжетні**, з простими та складними правилами.

До **ігор великої рухливості** належать ті, у яких бере участь одночасно вся група дітей. Зміст цих ігор становлять інтенсивні рухи: стрибки, біг у поєднанні з метанням, подоланням перешкод (пролізання в обруч, перестрибування через кубики).

Характер гри **середньої рухливості** відносно спокійніший (метання предметів у ціль, ходьба-в поєднанні з іншими рухами: підлізання під дугу, переступання через

предмети). Активно рухається лише частина учасників гри, а решта перебувають у статичному положенні й спостерігають за діями тих, хто грають. Рухи, що є змістом гри, виконуються в повільному темпі. Більшість рухливих ігор доступні й корисні дітям різних вікових груп. Перед тим як обрати гру, слід визначити мету, урахувати вікові можливості дітей, їхні інтереси та фізичну підготовленість, час проведення, а також погодні умови.

Залежно від підготовленості дітей правила можна спростити або ускладнити.

Визначаючи гру, слід урахувати її місце в режимі дня і дотримуватися певної послідовності в діяльності дітей. На прогулянках, за годину до денного сну та після нього, проводяться ігри будь-якої рухливості. Ураховується пора року і температура повітря. Особливої уваги потребує добирання ігор у холодну пору року і в несприятливу погоду. У цей час доцільні - проводити ігри з нескладними рухами (ходьбою, бігом); Улітку ігри зі швидким бігом і стрибками корисніше проводити на початку денної прогулянки або після полудня, коли знизиться температура повітря.

Для дітей *молодшого дошкільного* віку добирають ігри з нескладним змістом. Правил у цих іграх небагато, незначною є також кількість ролей. Спочатку ведучим має бути вихователь. Він регулює рухи, дітей для того, щоб вони занадто не збуджувались і не втомлювались. Цікаво проведена вихователем роль ведучого створює бадьору, емоційну атмосферу, сприяє залученню всіх вихованців до гри, активізує їхні дії. Поступово, коли діти другої молодшої групи засвоять правила гри та звикнуть до організованих дій, їх можна залучати й до виконання ролі ведучого. Діти цього віку особливо емоційно сприймають образи гри. Тому, стимулюючи правильне виконання рухів, ураховують цю властивість їхньої психіки. Наприклад, радять пострибати, як зайчики, пройти тихо, як мишка або котик. Нестійка поведінка й швидка збуджуваність дошкільнят потребують від вихователя спокійного, бадьорого тону. Гру необхідно проводити весело і жваво. Тривалість гри для дітей молодшої групи відповідно – 6-8хв, кількість повторень - 3-5 разів.

У *середній групі* діти починають цікавитися результатами своїх дій. Тому протягом року зміст ігор, рухові завдання, правила і взаємодії дітей поступово ускладнюються. Надмірна рухливість дітей цього віку та їхнє невміння раціонально використовувати свої сили вимагають особливого підходу в дозуванні ігор.

Вихователь стежить за тим, щоб рухи чергувалися з короткочасним відпочинком. Загальна тривалість рухливої гри дошкільнят цієї групи — 8-10 хв, кількість повторень — 3-5 разів.

У дітей старшого дошкільного віку руховий досвід багатший і це дає можливість ширше використовувати в іграх складніші рухи.

Дітям цікаво грати в ігри, у яких передбачається об'єднання у підгрупи (команди). Вони привчаються в інтересах своєї команди досягати перемоги, виявляти рішучість, спритність, витримку.

Вихователь добирає ігри, відповідно до мети яку поставив: формування певних рухових навичок; виховання витримки, сміливості, організованості. Визначення й конкретизація загальної мети запобігають випадковості під час добирання ігор. Успіх гри значною мірою визначається правильною організацією дітей. Перед тим як пояснювати нову гру слід повторити з дітьми найскладніші для них рухи. Важливий момент у керівництві грою дозування рухів, особливо в іграх із бігом, лазінням, іграх узимку, коли одяг ускладнює рухи. Потрібно стежити за тим, щоб діти не перегрівалися і не втомлювалися. Загальна тривалість рухливої гри 10-12 хв.

Під час вибору рухливих ігор потрібно враховувати певні вимоги:

1) Ігри добираються відповідно педагогічних завдань. Варто чітко визначити, які вміння і навички у цій грі закріплюються, які фізичні якості розвиваються, яка виховна мета реалізується.

2) Під час вибору рухливої гри враховується її місце у режимі дня (на ранковій, денній та вечірній прогулянках).

3) Враховується місце проведення та пора року.

4) Також потрібно зважати на рухову підготовленість дітей, їх інтереси та уподобання.

Зміст гри має бути доступний дітям, нагадувати цікаві явища навколишнього життя. Крім цього, рухи, які діти виконують у грі, мають бути добре засвоєні. Під час вибору гри для самостійно-рухової діяльності потрібно зважати на бажання дітей, стать, уподобання.

Для забезпечення повноцінного розвитку дитини у грі важливо змінювати умови їх проведення, правила та урізноманітнювати способи виконання рухових дій. Дитині цікавіше виконувати новий, навіть складний рух, ніж повторювати давно знайомий.

Рухливі ігри ускладнюються з метою:

- забезпечити стійкий інтерес до гри;
- вдосконалити рухові вміння і навички;
- вирішити різноманітні розвивальні та виховні завдання.

Ускладнити рухову гру можна:

- 1) змінивши форму організації гри;
- 2) ускладнивши рухові завдання;
- 3) змінивши форму руху;
- 4) збільшивши кількість основних ролей;
- 5) ввівши нові ролі;
- 6) ввівши додаткові основні рухи;
- 7) ввівши додаткові правила .

Рухливі ігри є найкращим засобом для розвитку у дітей самостійності та організованості, кмітливості та творчості. Тому вихователю слід активно залучати дітей, особливо старшого віку, до змін варіантів проведення ігор.

Ігровою діяльністю дітей керує вихователь. Для того, щоб гра служила емоційним засобом фізичного виховання дітей, вихователь має проводити її з радістю і залюбки. Для того, щоб зібрати дітей на гру, можна використати:

- ✓ умовний сигнал;
- ✓ цікаву та яскраву іграшку;
- ✓ закличку;
- ✓ вірші, загадки;
- ✓ сюрпризний момент.

Потім потрібно познайомити дітей з сюжетом та ходом гри, правилами, показати певні рухові дії. Наступний етап – це розподіл ролей між гравцями.

У кожній віковій групі він має свої особливості.

У молодших групах вихователь спочатку сам виконує роль ведучого, а в II півріччі II молодшої групи призначає дітей на цю роль. Наприкінці середньої групи та у старшому дошкільному віці на роль ведучого діти вже можуть обирати самостійно. Для цього у пригоді їм стають лічилки, жеребкування, розрахунок на «один», «два».

Вихователь стежить за виконанням дітьми правил гри, за якістю виконаних рухових дій. Він має так керувати грою, щоб у ній закріплювались та удосконалювались вміння та навички з основних рухів. Хід рухливої гри слід спрямовувати таким чином, щоб це сприяло розвитку позитивних якостей. Наприкінці гри підбивають підсумки. Насамперед, слід відзначити тих, хто правильно виконував правила гри та рухові дії, виявляв спритність, виручав однолітків, допомагав, був доброзичливим. Проте не слід вдаватися до зайвої критики дітей за те, що вони були повільними і тому їх піймали. Найголовніше – це викликати у дитини бажання наступного разу досягти кращих результатів.

Ігрова діяльність своєю емоційністю захоплює дітей і вони не відчувають втоми. Ось чому вихователь обов'язково сам регулює фізичне навантаження. Активна рухова діяльність має становити $\frac{2}{3}$ всього часу і $\frac{1}{3}$ витрачається на пояснення, навчання, виправлення помилок.

Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей

Педагогічне керівництво іграми дітей передбачає необхідність урахувати основні вікові та індивідуальні особливості їхнього розвитку, а також розвитку їхньої ігрової діяльності в усі вікові періоди. Як стверджують психологи, без знань внутрішніх законів розвитку гри як діяльності намагання управляти нею можуть зруйнувати її.

Для успішного керівництва іграми дітей вихователь повинен володіти різноманітними вміннями, найважливішими серед яких є:

1) аналітичні — вміння аналізувати і діагностувати рівень розвитку ігрової діяльності групи загалом і кожним дитини зокрема. Для цього вихователь має постійно спостерігати за іграми дошкільників у своїй групі;

2) проектувальні (конструкційні) — вміння проектувати рівень розвитку ігрової діяльності дітей у передбачуваній часовій перспективі;

3) організаторські та комунікативні — вміння організовувати дітей, щиро цікавитися їхньою грою, за необхідності включатись у неї у головних або другорядних ролях, впливати на перебіг гри пропозицією, порадою, запитанням тощо.

Ігрова діяльність дітей у кожному віковому періоді має свої особливості, що передбачає використання специфічних форм і методів педагогічного керівництва нею. Водночас воно повинно відповідати таким загальним особливостям:

1) планомірне педагогічно активне формування практичного досвіду дитини. Сутність його полягає в тому, щоб у процесі гри дошкільники на основі своїх вражень засвоювали зміст дій людей, призначення предметів, ставали активними учасниками пізнання дійсності;

2) виокремлення під час організації навчальних ігор (ігор-занять, ігор-інсценувань, демонстрації зразка ігрових дій, ігор-драматизацій) головного. У цьому процесі дитина вчиться переводити свій реальний життєвий досвід в ігровий умовний план, ставити перед собою ігрові завдання і вирішувати їх;

3) своєчасне оновлення ігрового середовища, підбір іграшок та ігрового матеріалу, зміст якого покликаний відтворити в пам'яті дитини недавні враження,

спрямувати її на самостійне вирішення ігрового завдання, спонукати до різних способів відтворення дійсності;

4) організація спілкування з дітьми, спрямованого на формування прогресивних для кожного вікового періоду ігрових способів дій. Створюючи проблемні ситуації, вихователь має використовувати непрямі прийоми (порада, запитання, підказка тощо) для впливу на задум гри, розвиток сюжету, ускладнення способів відображення дійсності. За необхідності він включається у гру як рівноправний партнер, видозмінюючи ігрове середовище, коригуючи рольові стосунки.

Для збагачення ігрової діяльності дітей молодшого дошкільного віку вихователь повинен сприяти сталості задуму гри, розвитку його у певний сюжет, має вчити дошкільнят гратися поруч, а згодом і разом. Одним із основних прийомів педагогічного впливу є його рольова участь в іграх, що надає діям дітей цілеспрямованості і змістовності, сприяє їх об'єднанню для спільної гри, збагачує ігрові задуми, дії. Його запитання, звернені до дітей як до персонажів, сприяють становленню сюжетно-рольової гри, оскільки вони зі збагаченням гри різноманітними діями, виникненням сюжету починають словами позначати свої ролі.

Якщо діяльність дитини перебуває на рівні предметних ігор, необхідно подбати про спеціальне навчання їх ігровим діям, елементам ігрової поведінки. Для цього використовують такі педагогічні прийоми, як пропозиція вихователем готового сюжету різної складності, демонстрація зразка ігрової дії, використання у грі разом з іграшками предметів-замінників. Активність дітей розвивають яскраві іграшки, що імітують знайомі їм реальні предмети. Предметні іграшки повинні відповідати за величиною (наприклад, набір лялькових меблів і ляльок) розміру руки дошкільника, його зросту.

У роботі з дітьми середнього дошкільного віку вихователь має орієнтуватися на збагачення змісту їхніх ігор, формування різних способів рольової поведінки, вміння підтримувати дружні стосунки. Включаючись у спільну гру дітей або інсценуючи певний ігровий сюжет, вихователь сприяє формуванню вміння співвідносити назву ролі з відповідними їй діями й атрибутами, виокремлювати

паралельні та взаємодоповнювальні ролі, різні типи стосунків між рольовими позиціями (управління, підкорення, рівноправності). Використання ним різноманітних прийомів (запитання, поради, бесіди про зміст гри, розподіл ролей у ній тощо) забезпечує формування у дітей уміння організовувати спільні ігри.

У середньому дошкільному віці взаємини дітей концентруються навколо ролі й дотримання правил, до яких вона зобов'язує. Важливо, щоб ці правила орієнтували на утвердження високоморальних людських стосунків і почуттів.

Ігрова діяльність дітей старшого дошкільного віку мін бути спрямована на формування їхніх умінь спільно вибудовувати і розвивати сюжет, розуміти партнерів по грі та узгоджувати свої дії з їхніми. Із цією метою вихователь може використовувати:

— спільний почерговий переказ казки або оповідання. Педагог у певний момент змінює розповідача, за необхідності нагадує подальший розвиток подій;

— спільне придумування казки або оповідання, які пізніше використовують як ігрові сюжети. Важливо, щоб залучені до реалізації цього завдання симпатизували одне одному, мали приблизно однаковий рівень ігрової діяльності;

— спільне розігрування сюжету казки або оповідання після того, як діти запам'ятали його. Це є необхідною умовою збагачення їхнього досвіду елементарної рольової поведінки. Добре знаючи дітей, вихователь вчить їх по-різному комбінувати (фантазувати, уявляти тощо) елементи ігрового сюжету.

Педагогічна цінність гри значною мірою залежить від ефективності вирішення у ній ігрового завдання. Кінець гри, казки обов'язково має бути емоційним. Водночас діти повинні розрізняти свої обов'язки у грі і в буденному житті, вчитися переключатися із гри на реальні справи. Головне, щоб з кожним днем вони ставали самостійнішими, ініціативнішими, розширювали своє бачення світу і себе в ньому.

Організація ігрової діяльності.

Протягом дня діти мають можливість гратися чотири рази: до сніданку (5-20 хв), між сніданком та заняттями (5-10 хв), на відкритому повітрі (1 год.-1 год.30 хв), після денного сну (20-40 хв).

Ігри до сніданку розпочинаються з приходом дитини до дитячого садка, перериваються сніданком і тривають до початку занять. Завдання вихователя в цей період – так раціоналізувати педагогічний процес, щоб мати можливість організувати гру дітей в найефективніших формах, активно вплинути на її хід, взаємини дітей. Ігри після сніданку мають узгоджуватися з характером та змістом подальших занять. Обов'язково слід проводити малорухливу гру між заняттями. На відкритому повітрі діти можуть продовжувати гру, розпочату раніше, якщо вона їх зацікавила. Організовуючи ігри на відкритому повітрі слід враховувати такий природний чинник, як сезонність.

Під час планування роботи на день вихователю слід використовувати різні ігри, бути поруч з дітьми, бути товаришем, консультантом, а не стояти осторонь. Щоб правильно організувати ігрову діяльність, вихователь має, вивчивши ігрові інтереси та рівень розвитку творчих ігор своїх вихованців, скласти перспективний план розвитку ігор на місяць, вказавши теми ігор, обсяг та шляхи їхнього розвитку.

Гра — універсальний спосіб виховання і навчання маленької дитини. Якщо Ви хочете розвинути необхідні здібності малюка, навчити його думати, розуміти мову дорослих, уявляти, діяти із предметами, — грайте з ним якомога частіше. Ігри дають малятам радість, інтерес, упевненість у собі і своїх можливостях. Але гратися необхідно вчити. Вона не виникає сама по собі.

Приблизна циклограма рухливих ігор

/п	Міс	Молодша група	Середня група	Старша група
.	Вересень	<p>«По рівенькій доріжці»(ходьба, стрибки) «Біжіть до мене» (біг) «Влуч в коло» (кидання та ловіння предметів) «Знайди свій будиночок»(ор. в прост.)</p>	<p>«Лови-кидай, падати не давай»(метання) «Знайди собі пару»(біг, ходьба) «На прогулянку»(шик. біг) «Хто вийшов?»(ор.в прост.) «Дрібу, дрібу дрібушечки»Н/г</p>	<p>«Ми веселі діти»(ходьба, біг,ор.в просторі) «Веселка»(біг); «Хто швидше добіжить до прапорця?»(підл.під дугу, біг); «Серсо»(метання); «Дід Панас»(біг)Н/г; Естафети парами</p>
.	Жовтень	<p>«Кізонька»(ходьба, біг) « Дістань яблучко» (стрибки) «Квочка і курчата» (повзання і лазіння)«Хто далі кине торбинку» (метання)</p>	<p>«Дідусь і зайчата»(стрибки, ходьба) «Кіт і миші»(біг) «Качечка»(ходьба) «Коники»(біг парами) «Квочка і курчата»Н/г</p>	<p>«З купинки на купинку»(стрибки); «Хто влучніший?»(метання) «Гуси-лебеді»(біг); «Курочка і горошини»(повз.,лазіння); «Перевезення врожаю»(ест.) «Сірий кіт»(ходьба)Н/г</p>

	Листопад	<p>« Відгадай, хто кричить» орієнтація в просторі «Ой де ж ти була» Н/г « Кіт і миші» (біг врозтіч) «Збери стрічки» (стрибки)</p>	<p>«У ведмедя у бору»(біг) «Лисиця в курнику»(зіскакування, ловіння) «Нумо в коло»(ходьба, ор. в прост.) «Птахи і дощ»(лазіння)</p>	<p>«Пліт»(ходьба,біг); «Мисливці та зайці»(біг, метання) «Переліт птахів»(лазіння) «Совонька»(біг)Н/г «Чижик у клітці»(стрибки)</p>
	Грудень	<p>«Сніжинки і вітер» (біг) «Заморожу» орієнтування в (просторі) « Зайчик біленький сидить» (стрибки) «Візьми і пограйся»(підлізання)</p>	<p>«Зайці і вовк»(стрибки) «Не дзвони»(підлізання) «Хто далі кине?»(метання) «Провези і не зачепи»(катання на санках) «Знайди і промовчи» (ор. в просторі)</p>	<p>«Зима»(ходьба) «Снігурі і кіт»(стрибки) «Два морози»(біг) «Влуч сніжкою»(метання) «Мороз та піч»(біг) «Заборонений рух»(орієнт.)</p>
	Січень	<p>« Пташки літають» (біг врозтіч) « Прокоти м'яч у ворота»(кидання та ловіння предметів) «Доженіть мене!»(біг) «Веселі колобки» (ходьба, біг)</p>	<p>«Ялинка»(ходьба по колу) «Горобчики»(стрибки) «Знайди, де заховано»(орієн.в прост.) «Мороз та піч»(біг) «Коровай» Н/г</p>	<p>«Снігові кола»(стрибки) «Птахи і сніг»(біг, лазіння) «Скарб»(орієнт. в прост.) «Метелиця»(ходьба) «Жили у бабусі»(Н.Г) «Бережи предмет»(орієнт.)</p>

	Лютий	<p>«Воронята»(перестрибування) «Не наступи» (орієнтація в просторі) «Потяг» (ходьба)«Кольорові автомобілі» (біг, ходьба)</p>	<p>«Літаки»(біг) «Кольорові автомобілі»(ходьба, біг) «Зайчата, вовк та білочка»(стрибки) «Збий палицю»(метання)</p>	<p>«Хто швидше, добіжить до прапорця?»(біг, підлізання) «Квач, бери стрічку»(біг) «Транспорт»(ор.в прост.) «Кухня» Н/г</p>
	Березень	<p>«Поціль у коло» (кидання та ловіння предметів) «Жили у бабусі» (орієнтація в просторі) «Бабуся і кошенята»(підлізання) «Поїдемо в гості»(ходьба, біг)</p>	<p>«Зайчик сірий умивається»(стрибки) «Пташки і кіт»(ходьба,біг) «Горобці та автомобіль»(біг) «Про Катрусю та цапка»(ходьба, рівновага) «Подзвони в брязкальце»(стрибки)</p>	<p>«Парний біг»(біг) «Жаби і чапля»(стрибки) «Збий ковпак»(метання) «Не боюся»(ор.в прост.) «Довга лоза» Н/г</p>
	Квітень	<p>«Сонечко й дощик» (ходьба, біг) «Горобчики-стрибунці»(стрибки) «Передай м`яч» (кидання, ловіння) «Бджілки»(підлізання)</p>	<p>«Не замочи ніг»(стрибки) «Відгадай по голосу»(орієнт. в прост.) «Ой у перепілоньки» Н/г «Іменний пиріжок»(ходьба) «Збий булаву»(метання)</p>	<p>«День і ніч»(біг) «Літаючі тарілки»(кидання) «Не замочи ніг»(стрибки) «Мак» Н/г «Пожежники на навчанні»(естафети)</p>

	Травень	<p>«Знайди свою квіточку»(ор. в просторі) «Діти в лісі»(ходьба, біг) «Попади в обручик»(метання) «Метелики»(біг) «Дожени м`яч»(кочення м`яча)</p>	<p>«Жаби і журавлі»(стрибки) «Метелики»(присідання, біг) «У ведмедя у бору»(біг) «У лісочку на горбочку»(ор. в прост.) «Мир-миром»Н/г</p>	<p>«Хто де живе?»(біг) «Лісоруби»(ходьба, ор.в прост.) «Чий віночок кращий?»(ходьба) «Ведмідь і бджоли»(повз.,біг) «Подольночка» Н/г</p>
--	---------	---	---	--

Дидактичні ігри для розвитку мовленнєвої компетентності

1. Гра "А мене звати..."

Мета : розвивати бажання познайомитися, вчити звертатися за допомогою мови один до одного.

Хід гри : вихователь організовує дітей у коло. Кожна дитина, стоячи у колі по черзі звертається до свого сусіда праворуч, передає йому м'яч, називаючи своє ім'я. Розпочинає мовлення з передачею м'яча вихователь : "Мене звуть Оля", далі діти наслідують зразок речення.

2 Гра "Наші пальчики - друзі"

Мета : удосконалення мовленнєвого спілкування при ознайомленні одне з одним, розвиток координації мовлення і рухів дрібних м'язів рук

Хід гри : вихователь шикує дітей у дві шеренги обличчям одне до одного.

Спочатку вони об'єднують долоньки своїх рук навпроти один одного під слова вихователя :

Дружать наші малюки

Подружились я і ти

Раз, два, три, чотири, п'ять

Будем ім'я називать.

Вихователь спонукає по черзі у парах голосно називати ім'я, будуючи фразу :

"Мене звать Аня", "А мене звать Саша".

3. Гра "Луна"

Мета : тренування у називанні власних імен, правильному артикулюванні звуків у ньому.

Хід гри : вихователь організовує дітей на килимку сидячи в колі. Вихователь ставить завдання і спонукає практично (по черзі) дітей виходити у центр кола (або біля вихователя) і голосно та чітко називати своє ім'я плеснувши в долоні - Ка-тя.

Вихователь спонукає дітей повторити як луна ім'я дитини хором.

4. Гра "Равлик"

Мета : закріплення вимови власних імен, продовження знайомства дітей одне з одним, вміння відповідати по сигналу.

Хід гри : вихователь організовує дітей у коло один за одним, розповідає про равлика, який виставляє ріжки виходячи із своєї хатки. Діти рухаються по колу тримаючись за руки. Вихователь дає сигнал : "Равлик!" - діти присідають "виставляючи ріжки" пальчиками, голосно по черзі називаючи своє ім'я.

5. Гра "Телефон"

Мета : вчити обирати конкретні форми спілкування, давати відповіді на поставленні запитання, спонукати до самостійного звертання і підтримування розмови.

Хід гри : вихователь організовує дітей до гри з допомогою іграшкового телефону. "Дзвонять" до кожної дитини розпочинаючи розмову і залучаючи по черзі кожну дитину до співучасті у розмові :

Добрий день !

Мене звать Ольга Йосипівна.

А як звать тебе ? Як тебе називає мама ? Як ти себе лагідно називаєш ?

Тобі подобається у нас, в дитячому садку ?

Які іграшки тобі подобаються ?

До побачення.

6. Гра "Мовленнєвий потяг"

Мета : закріпити вміння спілкуватися при знайомстві в різний спосіб, розвивати слухове сприймання для правильної звуковимови.

Хід гри : вихователь каже : - Зараз ми з вами утворимо потяг, спочатку я буду паровозом (локомотивом) і буду їхати по колу з вами - вагончиками. Коли я буду їхати, то буду плескати в долоні казати своє ім'я : О-ля, О-ля, О-ля (всі рухаючись повторюють). Зупиняємось і міняємо паровозик. Я причіпляюся вагончиком в кінці потягу, а той хто перший буде паровозик і поведе потяг, вимовляючи свої ім'я і плескаючи в долоні: На-та-ля, На-та-ля, На-та-ля ! І так доти, поки кожен із дітей не побуде паровозиком.

7. Гра "Мовленнєвий клубочок"

Мета : закріпити знання дітей одне про одного, їхнє вміння звертатися одне до одного на ім'я, брати участь у спільному мовленні.

Хід гри : вихователька стоїть у центрі кола, яке організовує з дітьми. Він виконує роль клубочка (можна мати у руках клубок для пояснення дій дітям). Вихователь вибирає дитину і спонукає її підійти до себе і голосно вимовити своє ім'я, взявши її за руку, далі підходить друга дитина бере за руку попередню дитину голосно називаючись "намотуючись" навколо "клубочка" - вихователя. Гра завершується коли остання дитина "намотається" навколо клубочка. Вихователька робить висновок : "Разом нам добре, ми всі одне одного знаємо і вміємо спілкуватися".

8. Гра "Чарівний стілець"

Мета : активізація спілкування, реалізація самостійного вирішення мовленнєвого задуму у побудованому висловлюванні.

Хід гри : вихователька організовує дітей у коло, посередині кола стоїть "чарівний" стілець. Вихователька садить дітей по черзі на стілець. Інші діти, теж по черзі підходять до дитини, яка сидить на стільці із лагідним звертанням до неї її

імені і пропозиції погратися. Вихователька дає зразок : "Іринонько, будемо з тобою гратися?" Дитина дає відповідь словом : "Будемо" чи "Так".

9. Ігрова мовленнєва сюжетна ситуація "День народження ляльки Оленки".

Мета : розвиток зв'язного мовного спілкування, спонукання до підбору потрібних слів пов'язаних із змістом побудови мовного висловлювання, добір вітальних і побажальних слів.

Хід гри : створення ігрової ситуації приходу до святково одягнутої ляльки Оленки дітей у гості.

Що потрібно сказати, коли вас запрошують на день народження ?

Що потрібно брати із собою на свято до Оленки ?

Вихователь пропонує іграшки, які можна подарувати ляльці. Подає зразок, як треба привітати ляльку :

- Оленко, вітаю тебе з днем народження, ось тобі мій подарунок - зайчик.

Бажаю тобі гарно ним гратися.

- Що скаже Оленка ? (Спасибі Наталочко. Я пограюся із зайчиком.)

Коли діти подарують Оленці всі подарунки, вихователька організовує гру "Каравай".

10. Гра "Хустинонька"

Мета : закріплювати вміння дітей давати відповідь шляхом домовлення потрібного слова, вживати слова з пестливими суфіксами.

Хід гри : діти стоять у колі побравшись за руки. Вихователька знайомить дітей з чарівною хустинонькою. Діти йдуть по колу під віршований супровід виховательки :

- Ой хустинонько шовкова,

Ти пливи, пливи по колу !

В руки хто тебе візьме,

Хай нам відповідь дає.

З останніми словами всі зупиняються. Вихователь передає хустинку дитині, навпроти якої він зупинився і пропонує відповісти :

Це сонце, як сказати лагідно : сонце ... (сонечко).

Це дощ і т.д. (хліб - хлібчик, лялька - лялечка, квітка - квіточка, листок - листочок).

11. Гра "Мовленнєва каруселя"

Хід гри : у виховательки обруч з різнобарвними стрічками. Діти стають на килимку у коло і беруться за кінці стрічок. Рухаються по колу під супровід вихователькою таких слів :

Діти ми усі веселі

Помчимо на каруселі

Каруселю зупиняй

Швидко відповідь давай !

Вихователька пропонує подивитись на виставку іграшок, вибрати іграшку, взяти в руки і розповісти про неї : як називається ? З чого зроблена ? Якого кольору, форми і розміру ? Як нею гратись.

(Можна відразу прикріпити до стрічок іграшки і "кататися" на каруселі разом із ними, при зупинці каруселі обирати дитину з іграшкою, яка буде про неї розповідати).

12. Гра "Ми з городу - ось які !"

Мета : Учити описувати овочі за зразком, закріпити вміння добирати слова і узгоджувати їх у реченні. Збагачувати словник назвами різних овочів та смакових особливостей.

Хід гри : створення ігрової ситуації приходу Осені із своїми скарбами-дарунками з городу. Обговорення з дітьми, чим багата осінь ? Вихователька пропонує перевтілитися у овочі з городу (вдягає кожному відповідний наголівник, або дає в руки відповідне площинне зображення). Пропонує поглянути одне на одного, усміхнутись одне одному і розповісти все, що вони знають про свій овоч, який зображають. Вихователька дає зразок і каже:

- Перша буду я, морквиця, гордовитая дівиця. Я расту на городі, маю зелені різьблені листочки, ніби коси у дівчинки, я оранжева, мене вживають сирію і варять зі мною суп та борщ.

Далі, йде розгортання сюжету за таким планом :

бурячок не відстає, слово мовить він своє (розповідь дитини);

а оце, огірок, завітав у наш садок ;

ось картопля поспішає і про себе промовляє ;

помідор не відстає і швиденько устає ;

часничок теж є у нас, розповідь у добрий час ;

- перчик, мабуть, теж старався до розмови готувався.

А тепер, любі діти, можна всім нам відпочити.

Покладемо в кошик наш овочі нам про запас

З овочевого вони всі роду

Бо до нас прийшли з городу

13. Гра "Розумники"

Мета : Закріплення вмінь дітей до спільного мовлення шляхом домовляння слів і повторень речень. Спонукає до короткого відтворення мовленнєвих пояснень.

Хід гри :

Варіант I

Вихователька просить здогадатися якого слова не вистачає у римованому рядку і підказати його :

Сійся, жито і пшениця, - буде дітям ... (паляниця).

Пояснення виразу "паляниця" - хліб. Для веселої малечі бублик виглянув із ... (печі).

Пояснення, де печуть хліб, булочки, бублики. А рум'яний колобок скочив прямо на ... (зубок).

Пояснення порівняння колобок і булочка. Виросте всього доволі на широкім житнім ... (полі).

Пояснення, де росте жито і пшениця. Запеклося сонце в хлібі хто зростив його ... (спасибі).

Пояснення того, хто ростив і спік хліб.

Варіант II

Пропозиція поміркувати розумними голівками і підказати слово на питання "Хто це?", "Що це?".

Рідна, лагідна, найкраща і найдорожча - хто ? (мама)

Запашний, білий, смачний - що ? (хлібчик)

Білий, холодний, пухкий - що ? (сніг)

Соковите, солодке, червонясте з хвостиком ... (яблуко)

Пухнаста, руда, хитра ... (лисиця)

Зелена, висока, новорічна ... (ялинка)

14. Гра "Торбинка запитань"

Мета : Закріплювати вміння добирати відповіді на поставлені запитання, добираючи прикметники і дієслова до іменників та узгоджуючи прикметники з іменниками в роді, числі і відмінку.

Хід гри : Ігрова ситуація, в якій до дітей приходить хлопчик Питайлик (площинне зображення, або іграшка) з торбинкою в якій фрукти (яблука, груші, сливи) Питайлик дістає їх із торбинки запитуючи :Яблуко яке ?

Якими словами про нього можна сказати ? (Червоне, спіле, кругле, смачне, солодке, кисле, соковите, рум'яне) .

Груша яка ? (Жовта, зелена, довга, спіла, солодка, смачна, м'яка, тверда, соковита).

Слива яка ? (Синя, тверда, маленька, солодка, довгаста).

Описування фруктів за зразком вихователя :

Це - груша. Вона довгаста, жовта, м'яка і солодка. В середині груші насіння. Груші варять компот, варення.

Це - слива. Слива довгаста, синього кольору, в середині зелена. У сливи є кісточка. Сливу їдять, кісточку викидають. З сливи варять компот і варення.

Це - яблуко. Воно кругле, червоне. Яблуко спіле, смачне, солодке. У нього є хвостик, в середині насіння. За хвостик яблуко можна тримати. Яблуко їдять, з нього варять компот і варення, печуть пиріжки.

Розгортання діалогу між Питай ликом і яблучком з допомогою дітей. Введення дітей в уявну рольову ситуацію, де фрукти розмовляють".

Питайлик : Яблучко :

Де ти взялося ? - Я виросло в саду.

Ким ти було раніше ?- Квіточкою.

Хто твоя мама ?- Яблунька.

Хто до тебе прилітав ?- Бджілки, пташки.

Яке ти на смак ?- Солодке.

Чому ти котишся ?- Бо я кругле.

Чи є в тебе братики ?- Є, багато.

Ти брудне чи чисте ?- Я, чисте, мене можна їсти

Далі побудова запитань до груші і сливи.

15. Гра "Мовленнєва стежинка до лісових звірят"

Мета : Вчити чітко і зрозуміло вимовляти окремі слова і речення, уважно слухати і відгадувати нескладні загадки.

Хід гри : Створення ігрової ситуації приходу колобка. Розгортання розмови

З якої казки він до нас прийшов ?

Як треба привітатися з колобком ?

Що можна розповісти про нас всіх ?

Яку пісеньку співав колобок ?

Колобок пояснює, як він котився по стежинці і побачив лісових звірят, та й узяв їх з собою у кошичок. Організація уявної подорожі по стежинці до лісу під супровід тексту : А ми у ліс ходили і звірят зустріли А кого ? - Запитай, Швидко, швидко називай !

Діти називають : зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка, їжачок-гострячок, вовчик-братик, ведмідь-набрідь, білочка-стрибалочка. Добирають лагідні слова, виконуючи вправу "Скажи лагідно".

16. Гра "Кошик мовних гостинців"

Мета : Стимулювати дітей розглядати предмети й пригадувати ознаки тих із них, яких тут немає, називати словами, виховувати правильну звуковимову.

Хід гри : Створення ігрової ситуації передача від бабусі дівчинці Наталочці (лялька) гостинці у кошичку.

Розповідь виховательки із виконанням дій типу :

- Дивиться Наталочка - в кошичку лежить щось кругленьке, гладеньке, жовтеньке з одного боку, а з другого червоненьке. Вкусила - смачне, соковите. - Знаю що росте на дереві - каже Наталочка, але забула, як називається.

Хто допоможе їй пригадати, як називається бабусин гостинець ? Варіанти : піріжок, бурячок, горіх, огірок, цибуля, диня, помідор, морква. Віршовані варіанти :

У кошичку є : - Я смачна і вітамінна

І не гірше апельсина

Коси довгі, кучеряві, та ще й

Платтячко яскраве.

У борщі я головний

борщ без мене не смачний

Я - яскравий, красивіший,

Червоніший і товстіший.

Нас, зелені, залюбки

їдять дорослі й малюки

Нас шанують не даремно,

Дух наш світлий і приємний.

- Ну а я, смачний, кругленький

маю щічки червоненькі

до смаку я в кожній страві роблять соки і приправи.

А я до сліз всіх допікаю

на мене всі так дорікають

Але без мене - нікуди,

Ні туди - і ні сюди.

Ну я, маю білі зуби,

Ви мене не бійтесь, люди. Хоч гіркий я, та корисний Всім мене потрібно їсти.

- А я на городі господиня

жовта, соковита... (диня)

Я солодка й соковита,

Покуштуйте, не схочете пити.

Обговорення з дітьми характерних особливостей і ознак овочів.

17. Гра "Розкажи про іграшку ведмедику"

Мета : Закріпити вміння описувати іграшки, складати описові розповіді з двох-трьох речень.

Хід гри : У гості до дітей прийшов ведмедик з кошиком іграшок. Ведмедикові подарували на день народження багато іграшок, але він не знає, як вони називаються і як з ними потрібно гратися. Вихователь пропонує дітям допомогти ведмедикові, розказати все про іграшку : як вона називається ? З чого зроблена ? Якого кольору, форми, розміру ? Як з нею можна гратись ? Вихователь пояснює дітям, що потрібно вийти до столу, взяти з кошичка іграшку, показати дітям і все про неї розповісти ведмедикові. Ведмедик допомагає дітям у розповіді: хитає головою, допомагає голосом вихователя.

18. Гра "Мовленнєві віконечка у теремку"

Мета : Закріплення вміння дітей відповідати на запитання за змістом ілюстративного матеріалу, складати коротенькі розповіді із звуконаслідуванням.

Хід гри : Вихователь виставляє на фланелеграф вирізне з картону велике зображення теремка з віконцями - геометричними фігурами, які закриті.

Читає заличку до гри :

В чистім полі теремочок стояв,

Хтось у тому теремочку проживав.

А хто у тому теремочку проживав

Знає той, хто у ті віконця зазирає.

А хто у ті віконця зазирає ?

Той, хто їх уміло відкривав,

Все про них гарненько розказав.

Вихователь пропонує дітям по черзі "відчинити" віконця певної форми: спочатку круглі (песик, ведмедик, зайчик), потім чотирикутні (коник, кізонька, поросятко, баранчик) і трикутні (корівка, півник, котик, їжачок). Спонукає їх до розповіді про тварину із відчиненого чарівного віконця і наслідування її голосу. Потім засовують, хто ж живе у теремку і за описом тварини, який робить вихователь діти відгадують, про кого йдеться і відкривають віконця у теремку.

19. Гра "Чарівний столик"

Хід гри : Вихователь створює ситуацію гри в театр, облаштовуючи для цього столик із ширмочкою для іграшкової вистави. Промовляє чарівні слова:

Столик, столик, послужи

Нам виставу покажи

Все, що ти для нас покажеш,

Потім ми тобі розкажем !

Раз, два, та-ра-ра

Починається в нас гра !

На столику, після того, як вихователька забрала ширмочку за допомогою іграшок створена ігрова ситуація : ведмедик спить на подушці, лялька Катя сидить яз двома кольоровими кульками. Вихователь розгортає мовне спілкування в діалоговому режимі:

Що ви бачите на сцені ?

Хто, що робить ?

Чому ведмедик спить ?

Давайте попросимо його, щоб він пробудився.

Що тепер роблять лялька Катя і ведмедик ? (Граються кульками).

Хто до них прибіг ? (Собачка).

Що він сказав друзям ?

Що тепер роблять ведмедик, лялька Катя і собачка ?

Як і чим вони граються ?

20. Гра «Мовленнєва рукавичка»

Мета : Закріплювати вміння складати спільні з вихователем коротенькі сюжетні розповіді, переказувати зміст знайомих казок, за допомогою навідних питань.

Хід гри : На столі лежить велика рукавичка із звірятами із відомої казки.

Вихователь із дітьми пригадує її зміст

Як називається казка ?

Хто загубив рукавичку ?

Хто став жити в рукавичці ?

Хто просився в рукавичку ?

Вихователь розподіляє ролі між дітьми (мишки, жабки, кабана, ведмедика, вовка, лисички, зайчика) і організовує розігрування діалогів між ними виконуючи вправу "Хто, хто в рукавичці живе ?".

21. Гра "Торбинко, впусти "

Мета : Розширення і уточнення активного словника дітей, вправління в правильній вимові звуків у словах і реченнях, засвоєння форми ввічливого прохання.

Хід гри : Вихователь пропонує нову, цікаву гру і ставить а стіл велику коробку з ігровим матеріалом. Відкриваючи її, він знайомить дітей із предметами та іграшками які є у ній, розкладаючи їх на столі. Заглядаючи у коробку зауважує, що на її дні є торбинка. Вона не проста, хоче погратися з дітьми. У неї можна складати іграшки і предмети, але вона може їх впустити, а може й не впустити. Щоб торбинка впустила до себе іграшку треба назвати її і попросити торбинку впустити її. Подає зразок :

- Торбинко, торбинко, будь-ласка впусти ляльку Олю, вона гарна, має бантик на голові.

Вихователь виконуючи роль торбинки впускає при правильній розповіді і проханні іграшку чи предмет і не впускає, коли дитина робить мовні помилки (вимовляє слова тихо, непослідовно будує прохання, пропускає слова і т.д.).

22. Гра "Лялька Оля йде на прогулянку"

Мета : Закріпити вміння описувати зимовий одяг і взуття, скласти описові розповіді.

Хід гри : Створення ігрової ситуації на столі : лялька і її зимовий одяг. Її потрібно одягти на прогулянку. Вихователь запрошує по черзі дітей до столу, вони беруть одяг (чи взуття), розповідають про нього (як називається, якого кольору, з чого зроблений, для чого потрібний) і з допомогою вихователя одягають ляльку.

23. Гра "На гостині"

Мета : Збагачувати активний словник дітей іменниками назвами, стежити щоб говорили виразно, голосно, не поспішаючи, пов'язуючи слова у речення.

Хід гри : У гості до дітей прийшла лялька Катруся. Вона запросила до себе на гостину ведмедика Пуха і почала накривати на стіл, а тут ось скільки багато посуду і вона не знає що і як поставити. Діти допомагають Катрусі за вказівками вихователя :

Що це ? (тарілка)

Яка вона ? (велика, глибока)

Що в неї наливають ? (суп, борщ)

Яка тут ще є тарілочка ?

Як вона називається ?

Що кладуть і мілку тарілку ? і т.д. весь посуд.

Потім накривають на стіл : глибока і мілка тарілка, ложка, хлібниця, чашка, серветка, сільничка. Вихователь запитує, як все це називають одним словом ? Діти саджають на стіл ведмедика і Катрусю. Вихователь узагальнює:

всім прибори є готові

Катруся серветки роздала

У глибоку тарілку суп ведмедика налила

Ніж, виделку, як годиться

Хай тримає у руці.

Вже ведмедик наш наївся,

Всі сьогодні - молодці !

24. Гра "Магазин"

Мета : Закріпити засвоєння назв посуду, розуміння узагальнюючого слова посуд. Вправляння у побудові діалогів.

Хід гри : Ігровий магазин на столі: різноманітний посуд - скляний (банка, пляшка, стакан), металевий (ложка, виделка, ніж, каструлька, чайник), пластмасовий (тарілки, чашки, блюдця).

Вихователь пропонує зайти до магазину (підійти до столу), звернутися до продавця (вихователя) і попросити купити посуд. Куплений посуд описувати за напрямками : назва, з чого зроблений, якої форми, для чого призначений.

Виконання вправи "Я запитую, а ти відповідай". Вихователь вводить дітей в уявну казкову ситуацію, коли посуд може відповідати на запитання ніби жива істота. Він ставить запитання до предметів посуду, а діти допомагають вести з посудом діалог. Наприклад :

Чашка

Що в тебе наливають ? (чай, компот)

Який компот ти любиш ? (з вишеньок, з яблук)

Коли тебе миють ? (коли я брудна)

А чому у тебе одна ручка ? (щоб брати однією рукою)

З чого ти зроблена ? (з пластмаси)

Що буде, як тебе кинути на підлогу ? (я не розіб'юся)

Хто тебе п'є? (діти і дорослі) і т.д.

Дидактичні ігри для розвитку пізнавальних інтересів

А Я НА ЛУГ ХОДИЛА ...

МЕТА: Вчити уважно слідувати за розповіддю педагога, правильно та вчасно реагувати на певний вербальний сигнал. Розвивати слухову увагу, уяву, загальну моторику. Виховувати інтерес до природи.

ОБЛАДНАННЯ: картинка із зображенням луку, предметні картинки із зображенням квітів

СЛОВНИК: слова-назви квітів.

ХІД ГРИ:

Перед дітьми – картинка, на якій зображено луг, та предметні картинки із зображенням квітів. Діти їх уважно розглядають. Вибирають, хто якою квіткою хоче бути в грі, повідомляють про це педагогу. Діти вільно розташовуються на килимку. Педагог пояснює дітям, що потрібно дуже уважно слухати розповідь. Почувши назву вибраної квітки, виконати зазначену в розповіді дію.

Розповідь повинна бути емоційною, виразною, трохи прискореною і не занадто багатослівною.

Педагог: „Тільки сонечко прокинулось й послало свої перші промінці на землю, я вийшла на ганок і вдихнула наповнене пахощами квітів повітря... І мені так захотілося поглянути, які квіти вже прокинулись. Я вийшла на широкий луг і побачила ромашку, яка тільки-но відкрила свої вічка. („Ромашка” імітує пробудження).

Педагог продовжує розповідь, в якій квіти відкривають свої пелюстки, хитають голівками, підставляють свої личка до сонця, зів'яли, ловлять дощові краплини і т. п. Діти уважно слухають, виконують відповідні рухи. Педагог може назвати одну і ту ж квіточку кілька разів, назвати кілька квіток, які виконують один і той же рух. Якщо дитина-квітка запізнилась і не виконала своєчасно рух, вона віддає свою пелюстку ведучому. В кінці гри, щоб повернути свою пелюстку, виконує якесь завдання (читає вірш, загадує загадку і т. п.).

КОМАХИ І КВІТИ

МЕТА:Формувати фонетичне сприймання на основі впізнавання та розрізнення не мовленнєвих звуків. Закріпити назви основних кольорів. Збагачувати словник дітей. Розвивати загальну моторику, зв'язне мовлення, слухову увагу, просторову орієнтацію, творчу уяву. Виховувати швидкість реакції, терплячість.

ОБЛАДНАННЯ: зображення квітів, нагрудники комах (комар, бджола, жук) **СЛОВНИК:** кольори (червоний, жовтий, білий, синій).

ХІД ГРИ:

Варіант 1.

Розповідь вихователя: “Діти, я запрошую вас на прогулянку на зелений лужок. Дивиться, як багато тут різнокольорових квітів! (На підлозі – зображення квітів) Якого вони кольору? (Діти називають кольори) Як ви думаєте, які це квіти? (яскраві, красиві, запашні) До них прилітають різні комахи. Гойдаються на квіточках, п'ють смачний нектар і пісеньки співають. Як співає бджілка? (Дж-дж-дж) А комарик? (З-з-з) А жучки? (Ж-ж-ж). Давайте уявимо, що всі ми комахи, і полетимо на прогулянку на зелений лужок. (Діти за бажанням стають комариками, бджілками, жучками. Педагог допомагає їм одягти нагрудники). Я буду читати віршик. Він вам підкаже, хто полетить на лужок і на яку квіточку сяде. Тільки не забувайте під час свого польоту співати пісеньку.

Комарики веселі

На луг полетіли.

На червону квіточку

Комарики сіли.

Діти-комарики співають свою пісеньку, летять до червоної квітки, присідають навколо неї. (Далі вихователь повторює віршик, змінюючи назви кольорів та комах).

Варіант 2.

Комахи вільно літають над квітучою галявиною, розглядають квіти, які там ростуть, запам'ятовують їх.

Вихователь: “Ось чорна хмара насувається, дощик починається!”. Комахи ховаються від дощу – присідають, закривають очі. Логопед забирає одну квіточку, дає сигнал: ”Дощик перестав, сонечко виглянуло!”. Діти визначають, якої квітки не стало.

ЗНАЙДИ ПАРУ

МЕТА: Закріпити назви свійських (диких) тварин та їх дитинчат. Вправляти в упізнаванні їх за зовнішніми ознаками та голосом. Розвивати слухову увагу, загальну моторику (уміння імітувати рухи тварин), елементи логічного мислення (аналіз, порівняння). Виховувати моральні якості особистості.

ОБЛАДНАННЯ: картинки із зображенням свійських (диких) тварин та їх дитинчат, сопілка.

СЛОВНИК: слова-назви тварин (корова, кінь, собака, кіт, коза, свиня) та їх дитинчат (теля, лоша, кошеня, цуценя, козеня, поросся).

ХІД ГРИ:

Розповідь педагога: „У кожного з вас є мама, яку ви дуже любите. У кожної тварини є дитинчата, які теж дуже люблять своїх мам. Зараз я прочитаю вірш, в якому окремі слова загубились. Ви уважно слухайте й доповнюйте:

Кожен по-своєму маму покличе.

Знаєте, знаєте як ?

„Му-му!” – телята, „Хрю!” – поросята,

Ну а лошата ось так: „Іго-го!”

Кожен по-своєму маму покличе.

Знаєте, знаєте як ?

„Гав!” – цуценята, „Ме!” – козенята,

А кошеньята ось так: „Няв-няв!”

Варіант 1.

Зараз ми з вами пограємо в цікаву гру. Я вам роздам картинки. На них – зображення мам тварин, на інших – дитинчат. Коли заграє сопілочка, ви всі будете гуляти по зеленому лужку. Коли сопілочка перестане грати, ви зупинитесь й уважно прислухаєтесь, хто свій голос подає. Наприклад, коли ви почуєте гучний голос корови, знайте: вона кличе своє маленьке телятко. Телятко повинно тоненько відгукнутися і бігти шукати маму. Коли телятко буде кликати маму, то мама відгукнеться й буде шукати свого малюка”.

Під звуки сопілки діти вільно розходяться по груповій кімнаті. Коли сопілка замовкає, педагог наслідує голос якоїсь тварини або дитинчати. Діти відгукуються й знаходять собі пару, називають, хто у кого.

Варіант 2.

Педагог ділить дітей на дві підгрупи: мам і малят. Малюки виконують рухи, характерні для дитинчат свійських тварин. Мами повинні впізнати своїх дитинчат. Діти міняються ролями.

Щ У К А

МЕТА: Вправляти в суфіксальному словотворенні. Активізувати словник іменників та прикметників. Розвивати слухову увагу. Виховувати швидкість реакції.

ОБЛАДНАННЯ: наголовник щуки, м’яч.

ХІД ГРИ:

Педагог читає вірш:

Мимо лісу, мимо дач
 Гарний плив по річці м'яч.

Побачила щука:

– Що воно за штука?

Стала хапати –

Не може впіймати.

Швидко ти відповідай –

Щуці м'яч не віддавай.

– Ви, діти, будете хвильками, які передають м'яч один одному по колу, виконуючи якесь завдання. Виконувати його треба швидко і правильно, бо хто з вас затримає м'яч чи дасть помилкову відповідь, той стане щукою. Щука повинна бути дуже уважною і не пропустити неправильну відповідь.

А зараз лічилкою виберемо щуку:

Упіймав Івасик рибу,

Але витягнути – мука!

Бо сердита і велика

На гачок зловила щука.

Варіант 1.

М'яч будете передавати, лагідно слово будете називати (заєць – зайчик, огірок – огірочок, шапка – шапочка).

Варіант 2.

М'ячик один одному будете передавати і слово додавати. Слухайте уважно: „У Жені олівець, а в коробці ... (олівці)”, „На тарілці слива, а в мисці... (сливи)”

Н А В П А К И

МЕТА: Збагачувати словник дітей словами-антонімами, вчити розуміти їх значення. Розвивати слухову увагу, пам'ять, фантазію, загальну моторику. Виховувати уважність в грі.

СЛОВНИК: слова з протилежним значенням.

ХІД ГРИ:

Педагог промовляє закличку:

Мова слів багато має,

Слів усіх ніхто не знає.

А щоб мову краще знати,

Треба зі словами грати.

Тож пограєм я і ти

В гру, що зветься „Навпаки”

Варіант 1.

Діти йдуть один за одним. Педагог: „Зараз ми будемо проходити ворота. Якщо я скажу, що ворота високі, ви будете продовжувати йти так, як зараз. Якщо скажу низенькі, то що треба зробити, як ви думаєте? (Пройти нахилившись) А тепер уявіть, що ви несете сумки. Сумка може бути важкою чи легкою. Покажіть, як несуть важку сумку. (Діти йдуть зігнувшись.) А тепер у вас в руках легка сумка (Діти ідуть із підстрибом.)”.

Варіант 2.

Педагог імітує рухи, діти називають і показують протилежні (швидко-повільно – біжить-іде; весело-сумно – сміється-плаче; жарко-холодно – махає руками-труситься і т. д.).

ВЕРВЕЧКА

Гра проводиться з підгрупою.

МЕТА: Вправляти дітей в узгодженні іменників в роді, числі, відмінку.

Розвивати слухову увагу, пам'ять, елементи логічного мислення (порівняння), загальну моторику. Виховувати почуття колективізму, швидкість реакції.

ОБЛАДНАННЯ: спортивна колода, картинки із зображенням предметів різного роду, але одного кольору, картинки з певною кількістю предметів (у межах трьох).

СЛОВНИК: актуалізація назв кольорів, числівників „один-три”.

ХІД ГРИ:

Діти стають в колону, поклавши руки на плечі тому, хто стоїть попереду. Перед колоною – спортивна колода. Переступаючи через неї, діти виконують мовленнєве завдання логопеда, намагаючись при цьому відповідати правильно та швидко, щоб „вервечка не порвалася”. Дитина, яка відповіла правильно, біжить в кінець колони. Якщо помиляється – відходить вбік, чекаючи на допомогу товаришів.

Варіант 1.

Якого кольору? Зелена жабка, зелене дерево, зелений листочок.

Варіант 2.

Скільки? Одна курка – дві ... (курки), заєць – два зайця, ведмедик – три ведмедика.

НЕПОСИДИ

МЕТА: Вправляти у ходьбі по колу. Розвивати слухову увагу, елементи логічного мислення (аналіз), швидкість реакції, загальну моторику, почуття ритму. Виховувати навички самоконтролю.

ОБЛАДНАННЯ: іграшки.

ХІД ГРИ:

Педагог показує іграшку, повідомляє, що буде називати її то вірно, то ні, а діти повинні уважно слухати і виконувати певні дії:

Якщо правильно – стрибайте,

Коли ні – то присідайте.

Діти ідуть по колу один за одним. Педагог називає іграшку. Коли діти почують правильну назву – стрибають, якщо назва невірна – присідають.

Педагог варіює рухи, змінює завдання.

ТВЕРДИЙ ГОРІШОК

Гра проводиться фронтально.

МЕТА: Вчити дітей узгоджувати іменники з прикметниками та числівниками в роді, числі та відмінку. Активізувати словник дієслів.

Розвивати загальну моторику, гнучкість. Виховувати уважність в грі, моральні якості особистості.

ОБЛАДНАННЯ: стояки, гумова тасьма (мотузок), іграшкова білочка, пластмасові грибочки, бутяфорські горішки, натуральні шишки, кошик, предметні картинки (олівець, ложка, сорочка, мило, машинка, чашка, рукавички, ножиці).

СЛОВНИК: дієслова.

ХІД ГРИ:

Педагог показує дітям іграшкову білочку, емоційно передає свій діалог із нею:

– Де ти, білочко, живеш?

Що ти, білочко, гризеш?

– У зеленому ліску,

У дуплі, у соснячку

Я гризу горішки

І гриби, і шишки!

– У білочки стільки турбот! Треба і гніздечко утеплити і запаси на зиму зробити. Самій білочці ніяк не впоратись. Давайте їй допоможемо – назбираємо в кошик лісових дарів. Допомогти білочці зможуть тільки найспритніші та найкмітливіші. Щоб зірвати гриб чи підняти шишку, треба пролізти під мотузочком і виконати моє завдання. І тільки потім покласти гриб (шишку) в кошик”.

Варіант 1.

Педагог показує картинку, дитина називає, яку дію можна виконувати за допомогою зображуваного предмета (олівець – малювати, ложка – їсти, сорочка – одягати і т. п.).

Варіант 2.

Педагог починає речення, дитина закінчує його, утворюючи родовий відмінок множини від ужитого іменника. (Під дубом лежить жолудь, а на дубі багато ... (жолудів). Таня взяла одне яблуко, а в кошику залишився десяток ... (яблук).

Щоб зірвати горішок, прикріплений на мотузочку, діти повинні піднятися на носочках (підстрибнути).

ВІДГАДАЙ НА СМАК

Мета: учити дітей розрізняти за смаком яблуко, грушу, сливи, виноград, моркву, капусту, помідор, огірок; визначати — овоч це або фрукт; розвивати мовлення; виховувати увагу.

Матеріал: на тарілочці лежать розрізані на шматочки та накриті серветкою овочі та фрукти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям заплющити очі та скуштувати овоч або фрукт. Дитина куштує, відгадує, що це, а потім називає: це овоч або фрукт.

ЗВАРИМО СМАЧНИЙ БОРЩ

Мета: учити дітей називати український посуд (горщик, миска, ложка, глечик); учити обирати потрібні овочі для борщу; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: посуд (горщик, ложка, миска, глечик); муляжі овочів та фруктів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «зварити» українську страву — борщ. Діти називають посуд, у якому вони «зваритимуть» борщ, та обирають його серед поставленого перед ними. Викликані діти обирають серед покладених перед ними овочів та фруктів потрібні овочі для борщу і складають їх у горщик.

Діти по черзі обирають овочі, а решта дітей знаками показують: так чи ні.

ЩО ДЕ РОСТЕ?

Мета: розширювати й уточнювати уявлення дітей про овочі та фрукти (де вони ростуть); розвивати пам'ять, мовлення, уважність.

Матеріал: вирізані овочі та фрукти, макет дерева, макет городу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі підійти до столу і взяти один овоч або фрукт, назвати його, визначити, де він росте та відповідно покласти на макет городу або повісити на макет дерева. Наприклад: дитина бере яблуко і розповідає: «Це яблуко, воно росте в саду на дереві», потім підходить до макета дерева і вішає вирізаний фрукт на нього.

ДЕ ЖИВУТЬ ВІТАМІНИ?

Мета: учити дітей відбирати тільки ті картинки, на яких намальована корисна для здоров'я їжа; розвивати уважність, пам'ять, мислення.

Матеріал: іграшковий ведмедик; предметні картинки із зображенням овочів, фруктів, цитрусових, морозива, цукерок, печива, торта тощо.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «полікувати» ведмедика Мишка не пігулками, а вітамінами. Для цього потрібно обрати тільки ті картинки з зображенням продуктів, у яких «живуть» вітаміни. Діти

по черзі або підгрупами підходять та вибирають картинки, називають предмет, а решта дітей знаками показують: чи згодні вони з тим, що там «живуть» вітаміни чи ні. Якщо завдання виконано

правильно, то дитина кладе картинку біля ведмедика.

УПІЗНАЙ ЗА ОПИСОМ

Мета: удосконалювати знання дитини про овочі та фрукти; учити знаходити предмет за описом; розвивати уважність, дисциплінованість.

Матеріал: муляжі овочів, фруктів та цитрусів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти той предмет, який він опише.

Вихователь. Кругле, жовте, з червоним бочком, буває кисло-солодким, росте на дереві, корисне. Дитина виходить, обирає серед муляжів яблуко, показує його дітям, а діти знаками відповідають: згодні вони чи ні.

УПІЗНАЙ ТВАРИНКУ ЗА ОПИСОМ

Мета: удосконалювати знання дітей про свійських тварин; учити знаходити картинки за описом; розвивати уважність, пам'ять, мислення.

Матеріал: предметні картинки зі свійськими тваринами.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти ту тварину, яку він опише.

Вихователь. Ця тварина має голову, вушка, гострі зуби, тулуб, ноги, хвіст. Вона охороняє будинок, любить гризти кістки.

Дитина виходить і знаходить картинку з собакою, показує її дітям, а діти знаками відповідають: згодні вони чи ні.

ХТО ЩО ЇСТЬ?

Мета: закріплювати знання дітей про свійських тварин (що вони їдять); розвивати мислення, увагу, пам'ять; виховувати бажання піклуватися про свійських тварин.

Матеріал: предметні картинки із зображенням свійських тварин та їжі для них, фланелеграф.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «погодувати» тварин на подвір'ї бабусі Одарки. Вихователь викликає дітей парами. Одна дитина називає тварину і виставляє її на фланелеграф, а друга — шукає для неї їжу, ставить картину поруч із твариною.

ХТО ЯК КРИЧИТЬ?

Мета: розвивати вміння дітей звуконаслідувати голоси тварин; закріплювати знання про свійського птаха півня; виховувати бажання піклуватися про тварин.

Матеріал: набір іграшок «Свійські тварини».

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє іграшки на стіл, запитує: хто це, де живе, як кричить.

ТВАРИНИ ТА ЇХ МАЛЯТА

Мета: учити дітей знаходити малят свійських тварин та називати їх; розвивати пам'ять, мовлення, увагу.

Матеріал: серія картинок «Свійські тварини з малятами».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям допомогти свійським тваринками. Необхідно знайти малят, які загубилися. Діти працюють парами.

Одна дитина бере тварину, друга шукає. Діти повинні назвати тварину та її дитинча.

ХТО ДЕ СТОІТЬ?

Мета: учити дітей орієнтуватися у просторі; розуміти поняття «ліворуч», «праворуч», «біля», «перед», «за», «угорі»; розвивати мислення, пам'ять.

Матеріал: картинки з зображенням свійських тварин, будинок.

ХІД ГРИ

Вихователь показує картинки із зображенням тварин та їх дитинчат і пропонує дітям назвати їх (собака і цуценя, кішка і кошеня, корова і теля тощо). Картинки виставляються на підставку, в тому самому порядку, у якому показуються. Після цього, показуючи, наприклад, на кішку, вихователь запитує: «Хто стоїть поряд із нею?» Діти відповідають.

Гра триває, поки діти не назвуть усіх тварин та їх дитинчат.

ДИКІ ТА СВІЙСЬКІ ТВАРИНИ

Мета: учити дітей називати диких та свійських тварин; класифікувати їх, розвивати мовлення, пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: набори іграшок: «Свійські тварини», «Дикі тварини»; ялинки; бабуся; будинок.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям узяти іграшку, назвати її та «оселити» її там, де вона живе. Якщо це дика тварина, то дитина ставить іграшку біля ялинок, а якщо свійська — біля будинку бабусі.

ХТО ПРИЙШОВ?

Мета: учити дітей правильно називати тварин та їхніх дитинчат; упізнавати тварин за голосом та відтворювати їхні звуки; виховувати бережливе ставлення до них.

Матеріал: мотузок і дзвоник.

ХІД ГРИ

Діти сидять на стільчиках. На деякій відстані від них протягнуто мотузок, до якого підвішений дзвоник на висоті зросту дітей. Вихователь підкликає до себе двох-трьох дітей і домовляється: хто

з них ким буде.

До мотузка підбігає перша дитина, підстрибує і тричі дзвонить.

Діти. Хто прийшов?

Дитина. Гав-гав-гав!

Діти відгадують, що прийшов собака. Дитина, яка зображує собаку, сідає на місце. До дзвінка підбігає інша дитина — гра продовжується.

ХТО ДЕ ЖИВЕ?

Мета: учити дітей називати диких та свійських тварин; класифікувати їх, розвивати мовлення, пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: набори іграшок: «Свійські тварини», «Дикі тварини»; ялинки; бабуся; будинок.

ХІД ГРИ

Діти сидять на стільчиках групами по 4–5 осіб. Кожна група зображує певних тварин чи птахів. Вихователь домовляється з кожною групою дітей, голоси якої тварини чи птаха вони наслідуватимуть. Потім обходить «будиночок», стукає і запитує: «Хто в цій хатинці мешкає?» Діти відповідають: «Ко-ко-ко!» Вихователь відгадує: «Тут мешкають кури». Стукає в інший будиночок і знову запитує.

Гра проводиться кілька разів, потім вона ускладнюється тим, що відгадує не вихователь, а самі діти.

СКАЖИ: ЯКА?

Мета: учити дітей добирати прикметники до іменників; розвивати мислення, мовлення, увагу.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч.

Вихователь. Осінь яка? Сонечко яке? Трава яка?

Дитина ловить м'яч, добирає прикметник, потім кидає м'яч назад вихователеві.

ВИЗВОЛИ ПТАШКУ З КЛІТКИ

Мета: учити дітей упізнавати і називати птахів; розвивати зорову пам'ять, мислення; виховувати любов до природи.

Матеріал: намальована клітка; картинки птахів (горобець, голуб, ворона, ластівка, шпак, синиця).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «визволити птахів із клітки». Для цього необхідно знайти пташку і правильно її назвати. Дитина називає пташку. Якщо дитина неправильно назвала пташку, то пташка «залишається в клітці».

ЗНАЙДИ В БУКЕТІ ТАКИЙ ЛИСТОЧОК, ЯКИЙ Я ПОКАЖУ

Мета: розрізняти та називати листя зі знайомих дерев; пригадувати назви дерев; розвивати мовлення дітей; виховувати в них увагу та естетичні почуття.

Матеріал: у кожної дитини однакові букети з 3–4 листочків (клена, дуба, ясена, берези); один букет у вихователя.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає дітям букети, а один залишає собі. Потім показує якийсь листочок, наприклад кленовий і говорить: «Раз, два, три — такий самий листочок покажи!» Діти піднімають руки і показують кленові листочки. Гру повторюють кілька разів, використовуючи всі листочки букету.

ВІДГАДАЙ: ЩО В РУЦІ?

Мета: учити дітей розрізняти та називати овочі, фрукти за кольором, формою; виховувати інтерес до природи.

Матеріал: овочі та фрукти.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло, закладаючи руки за спину. Вихователь кладе в їхні руки овочі та фрукти, потім показує щось з овочів або фруктів, а діти повинні визначити на дотик, який овоч або фрукт

лежить у руці. Ті, хто мають такий самий предмет, підбігають до вихователя.

ЗНАЙДИ ЛИСТОЧОК, ЯКИЙ Я НАЗВУ

Мета: учити дітей знаходити з дерева листочок; розвивати пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: листки з клена, каштана, тополі, липи, горобини.

ХІД ГРИ

На килимку розкладені засушені листочки з дерев. Вихователь називає листочок із дерева, а дитина повинна його знайти. Решта дітей знаками показують: згодні вони чи ні.

ДЕРЕВА ТА ЇХ ПЛОДИ

Мета: учити дітей добирати плоди до дерев; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: ілюстрації дерев (ялинка, горобина, каштан, липа, клен); картинки (шишка, горобина, каштан, липове насіння, кленова крилатка).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує назвати виставлені дерева, а потім знайти їх плоди.

НАЗВИ ПТАШКУ (словесна гра)

Мета: учити дітей упізнавати і називати птахів; розвивати зорову пам'ять, мислення; виховувати любов до природи.

Матеріал: картинки птахів (горобець, голуб, ворона, ластівка, шпак, синиця).

ХІД ГРИ

Перед дітьми виставлені пташки, а вихователь пропонує їм назвати їх. Дитина називає пташку, показує її, решта дітей знаками показують: згодні вони чи ні.

З ЯКОГО ДЕРЕВА ЛИСТОЧОК АБО ПЛІД?

Мета: учити дітей добирати листочки та плоди до дерев; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: ілюстрації дерев та листочків (ялинка, горобина, каштан, липа, клен); картинки (шишка, горобина, каштан, липове насіння, кленова крилатка).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує назвати виставлені дерева, а потім знайти їх плоди та листочки.

ЯКОЇ КВІТКИ НЕ СТАЛО?

Мета: учити дітей називати квіти «куточка природи» (традесканція, фіалка, амазонська лілія, бегонія); розвивати зорову пам'ять; виховувати бажання піклуватися про рослини.

Матеріал: квіти «куточка природи».

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє на стіл рослини з «куточка природи», діти називають їх. Вихователь пропонує дітям заплющити очі та ховає одну рослину.

Діти розплющують очі, вони повинні відгадати: якої квітки не стало, назвати її.

ДОГЛЯНЕМО КВІТИ

Мета: закріплювати вміння дітей доглядати рослини «куточка природи»; обирати потрібні речі для догляду; розвивати пам'ять, уважність; виховувати бажання піклуватися про рослини.

Матеріал: лійка; ганчірка; палиця для рихлення; пульверизатор та непотрібні для догляду речі (іграшка, камінь, книга тощо).

ХІД ГРИ

На столі лежать речі, вихователь пропонує дітям обрати тільки ті речі, що потрібні для догляду рослин. Діти обирають речі та називають, що ними роблять.

ЯКИЙ НАСТРІЙ У РОСЛИН?

Мета: продовжувати вчити дітей доглядати рослини «куточка природи»; розвивати фантазію, мислення; виховувати любов до природи.

Матеріал: квіти «куточка природи», квіти з жовтим листям та квіти з прив'ялим листям.

ХІД ГРИ

На столі виставлені різні рослини «куточка природи». Діти визначають, у якої квітки який настрій, і пояснюють свою думку.

МАГАЗИН КВІТІВ

Мета: закріплювати назви та зовнішні ознаки квітів, що ростуть у «куточку природи»; учити описувати рослини двома-трьома реченнями; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять.

Матеріал: рослини «куточка природи».

ХІД ГРИ

Вихователь - «продавець» пропонує дітям «купити» квіти, але «купити» рослини можна лише тоді, як буде названа та описана квітка. Наприклад: «Це фіалка, у неї кругле, невелике, пухнасте листячко. Її квіти маленькі, гарні, ніжні, фіолетового кольору».

ХТО В ЛІСІ ЖИВЕ

Мета: закріплювати знання дітей про диких тварин; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати любов до тварин.

Матеріал: набори іграшок: «Дикі тварини» та «Свійські тварини».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обрати серед іграшкових тварин тільки ті, які живуть у лісі.

ПІДБИЖИ ДО ДЕРЕВА, ЯКЕ Я НАЗВУ

Мета: закріплювати вміння дітей називати і знаходити дерева на майданчику; розвивати зорову пам'ять, уважність; виховувати любов до природи.

Матеріал: дерева майданчика.

ХІД ГРИ

Вихователь починає розповідати про дерево. Спочатку він зазначає: який стовбур у дерева, як розташовані гілочки, яке за кольором та формою листя. Опис наводиться в уповільненому темпі для

того, щоб діти змогли розглянути всі дерева. Завершивши описувати, вихователь запитує дітей: «Про яку рослину я вам розповідала?»

Діти повинні назвати дерево та підбігти до нього.

ЗНАЙДИ КВІТКУ

Мета: закріплювати вміння дітей знаходити та називати квіти «куточка природи».

Матеріал: квіти «куточка природи».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти квітку, яку він називає. Діти знаходять її, повторюють її назву.

ЧАРІВНИЙ МІШЕЧОК

Мета: закріплювати вміння дітей називати овочі та їх колір; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: «чарівний мішечок», овочі.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі витягти з «чарівного мішечка» овоч, назвати його та його колір. Вихователь може запропонувати, не дивлячись у мішечок, знайти те, що він скаже. По черзі грають усі діти.

УПІЗНАЙ ТВАРИН (словесна гра)

Мета: закріплювати вміння дітей упізнавати свійських тварин за їх звуконаслідуванням; розвивати фонематичний слух, увагу.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь звуконаслідує тварин, а діти їх відгадують.

Варіант II

Вихователь викликає до себе дитину, на вушко називає їй тварину. Дитина звуконаслідує названу тварину, а діти відгадують.

ОВОЧІ, ФРУКТИ

Мета: закріплювати вміння дітей знаходити названі овочі або фрукти; розвивати увагу, пам'ять.

Матеріал: муляжі овочів та фруктів.

ХІД ГРИ

На столі перед дітьми на тарілочках лежать овочі та фрукти, вихователь по черзі викликає дітей і просить знайти той чи інший овоч або фрукт. Дитина знаходить його. Діти знаками показують: згодні вони з вибором чи ні.

НАЗВИ ДЕРЕВО

Мета: учити дітей упізнавати і називати дерева майданчика; розвивати зорову пам'ять; виховувати любов до природи.

Матеріал: дерева майданчика.

ХІД ГРИ

Вихователь підводить дітей до дерев майданчика і просить нагадати назву цього дерева.

Вихователь. Хто швидше знайде березу? Один, два, три — до берези біжи! Діти повинні знайти дерево та підбігти до певної берези.

Гра триває, поки діти не стомляться.

ЩО НАМ ОСІНЬ ПРИНЕСЛА? (словесна гра)

Мета: закріплювати з дітьми ознаки осені та її дари; розвивати пам'ять, мислення, мовлення.

Матеріал: різнокольорові листочки, овочі, фрукти, картина «Осінь».

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє перед дітьми картину «Осінь», просить назвати пору року, пригадати: які дари принесла осінь людям. Для підказки на столі розкладені овочі, фрукти, різнокольорові листочки.

ЗИМОВІ РОЗВАГИ

Мета: закріплювати знання дітей про зимові розваги; розвивати мовлення, увагу; виховувати любов до різних пір року.

Матеріал: сюжетні картинки на тему «Зимові розваги».

ХІД ГРИ

Діти розглядають сюжетні картинки і розповідають: у які ігри діти люблять гратися взимку.

ВЕСНА ЯКА? (словесна гра)

Мета: закріплювати з дітьми ознаки весни; учити добирати прикметники до іменників; розвивати мовлення, пам'ять, мислення.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч.

Вихователь. Весна яка? Навесні трава яка? Навесні сонечко яке?

Дитина відповідає на запитання і кидає м'яч вихователеві.

ПОРИ РОКУ

Мета: учити дітей називати пори року за їх ознаками, знаходити відповідні картинки; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: великі картини з порами року та маленькі картки з порами року для всіх дітей.

ХІД ГРИ

На стільцях перед дітьми стоять картини з порами року. На килимку лежать картки. Вихователь пропонує кожній дитині взяти одну картку і підійти до картини з відповідною порою року. Далі необхідно назвати свою пору року, пояснити, чому саме дитина підійшла до тієї чи іншої картини.

КОЛИ ЦЕ БУВАЄ (словесна гра)

Мета: учити дітей називати пори року за їх ознаками; розвивати мислення, пам'ять, увагу.

Матеріал: картинки з порами року, загадки про пори року.

ХІД ГРИ

Вихователь загадує дітям загадки про пори року, діти їх відгадують, знаходять відповідні пори року на картинках і виставляють їх на мольберт.

- Сніг на полях,

Лід на річках

Хуга гуляє,

Коли це буває? (Узимку)

- Зійшли сніги, шумить вода,

Земля вже квіти викида.

Бує травка молода,

Все мертве оживає,

Коли це буває? (Навесні)

- Сонце пече, липа цвіте,

Вишня поспіває,

Коли це буває? (Улітку)

- Голі поля, мокне земля,

Дощ поливає, коли це буває? (Восени)

Я ОПИШУ, А ТИ — ВІДГАДАЙ

Мета: учити дітей називати пори року за їх ознаками; розвивати мислення, пам'ять, увагу.

Матеріал: картинки з порами року.

ХІД ГРИ

Вихователь описує пору року, а діти її відгадують.

Вихователь. У цю пору року діти люблять кататися на санчатах, ліпити сніговика.

Діти відповідають або піднімають картку із зображенням зими.

ЩО СХОЖЕ НА СОНЕЧКО?

Мета: закріплювати знання дітей про сонце, його форму, колір розвивати зорову пам'ять, логічне мислення.

Матеріал: сонечко, предметні картинки.

ХІД ГРИ

На килимку лежать предметні картинки. Вихователь пропонує дітям узяти тільки таку картинку, яка схожа на сонце (наприклад: яблуко, м'яч, вишня, апельсин).

Діти по черзі показують свої картки і пояснюють: чому вони взяли саме цю картку. (Наприклад: «У мене м'яч, тому що він круглий як сонечко».)

КОМУ СОНЕЧКО ПОТРІБНЕ?

Мета: закріплювати знання дітей про властивості сонця (кому воно потрібне); розвивати пам'ять, мислення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь називає дітям предмети. Якщо цьому предмету сонечко потрібне, то діти піднімають руки, нібито «промінчики сонця». Якщо не потрібне — присідають.

ДЕНЬ — НІЧ

Мета: закріплювати знання дітей про частини доби, дії людей уночі, удень; розвивати уважність.

ХІД ГРИ

Вихователь називає дії людей удень або вночі. Діти, якщо це «день», стрибають, кружляють, танцюють, ходять, а якщо «ніч» — присідають, заплющують очі, кладуть ручки під щічку.

Ігри для прогулянки на вулиці

М'яч сусідові

Діти стоять по колу на відстані одного кроку одне від одного. Ведучий стоїть за колом. Гравці передають м'яч то направо, то наліво, але обов'язково сусідові. Завдання ведучого - торкнутися м'яча. Якщо ведучому це вдалося, то гравець у кого був м'яч, стає ведучим.

Вудка

Учасники стають в коло. ведучий в центрі крутить мотузку, на кінці якої маленький набивний м'яч. М'яч повинен проходити під ногами гравців. Хто зачепить мотузку, тимчасово вибуває з гри. Виграють ті, хто жодного разу не зачепив мотузку.

Зайвий на прогулянці

Діти парами, взявшись за руки, прогулюються по колу. Два ведучих: один тікає, другий - наздоганяє. Тікаючий, щоб втекти від переслідування, бере за руку одного з пари. Тоді той, хто залишився, стає зайвим - тікає. Коли наздоганяючий доторкнеться до тікаючого, вони міняються ролями.

Ціль

Діти стоять за лінією кола. У центрі кола - ведучий. В одного з гравців м'яч. Ті, що стоять за колом, кидають м'яч у ведучого, намагаючись потрапити в нього, або передають м'яч товаришеві, щоб той зробив кидок. Ведучий бігає, ухиляючись від ударів м'яча. Гравець, який не попав м'ячем у ведучого, стає на його місце.

Шишки, жолуді, горіхи

Діти встають трійками і, взявшись за руки, утворюють коло. Кожен з трійки має назву: «шишки», «жолуді», «горіхи». Ведучий знаходиться за межами кола. Ведучий вимовляє слово «горіхи» (або «шишки», «жолуді»), і всі гравці, які мають цю назву, міняються місцями, а ведучий намагається зайняти чиєсь місце. Якщо це йому вдається, то він стає горіхом («жолудем», «шишкою»), а той, хто залишився без місця, стає на місце ведучого.

Стрибучі горобчики

На підлозі чи землі креслиться коло діаметром 4м. Ведуча "кішка" стає в середині кола, інші учасники гри - "горобці". Вони знаходяться поза колом. За сигналом вихователя "горобці" починають стрибати в коло і вистрибувати з нього. Спійманий залишається в центрі. Коли попадаються всі "горобці", вибирається нова кішка. Перемагає той, хто жодного разу не попався, і кішка, що зуміла швидше за інших спіймати всіх "горобців".

Два морози

На протилежних сторонах майданчика, на відстані 10-20 метрів відзначаються лініями "дім" і "школа". Вибирається два "морози". Інші діти розташовуються за лінією "дому", посередині стоять два "морози". "Морози" звертаються до дітей: "Ми два брати молоді, два морози вдалі". Один каже: "Я мороз - червоний ніс", інший каже - "Я мороз - синій ніс". Разом кажуть: "Хто з вас наважиться в дорогу пуститися?" Всі діти відповідають: "Не боїмося ми загрози, і не страшний нам мороз!" Після цих слів діти тікають з "дому" в "школу". "Морози" ловлять їх і "заморожують". «Заморожені» зупиняються і стоять нерухомо. "Морози" звертаються до дітей з тими ж словами, а ті, перебігаючи назад в "дім", торкаючись до дітей, "розморожують" їх. "Морози" намагаються "заморозити" решту учасників. Після двох перебіжок з неспійманих призначають нову пару "морозів", а спійманих відпускають. Повторюється 3-4 рази. Перемагає пара, що зловила більшу кількість дітей.

Група, струнко!

Діти стають в одну шеренгу. Керівник, стоячи обличчям до граючих, подає команди. Діти їх мають виконувати лише в тому випадку, якщо перед командою буде вимовлене слово "Група". Якщо не було слова "група", то реагувати на команди не треба. Той, хто допустив помилку робить крок в перед і продовжує гру. До кінця гри найбільш неуважні гравці відходять далі інших від початкового положення. Виграють ті діти, які були найбільш уважні і завдяки цьому залишилися у своєму початковому положенні.

Поїзд

Для проведення гри необхідно підготувати інвентар: довгий шнур (10-12 метрів), гімнастична лава, 3-4 обруча, 3-4 набивних м'яча, 2 червоних і 2 зелених прапорця. Гравці шикуються в колону і беруться правою рукою за шнур. Перший гравець - "Тепловоз", інші - "Вагони". По сигналу керівника поїзд починає рухатися то швидше, то повільніше. Діти можуть наслідувати рух

поїзда, вимовляючи "Тук-тук-тук ...". У 2-3 місяцях відзначаються зупинки - "станції", у яких черговий регулює рух червоним і зеленим прапорцями. Поїзд йде то по мосту (по гімнастичній лавці), то по тунелю (ворота, утворені стійками), то змієюю (між набивними м'ячами). Гру можна проводити під музику.

Літаючий м'яч

Гра включає в себе вправи для розвитку сили. Перекидання м'яча проводиться в положенні сидячи між учнями, розташованими в довільному порядку командами. Перемагає команда, яка менше разів вронила м'яч.

Іграшки для дітей: критерії вибору

Іграшки, призначені для дошкільників мають бути безпечними і відповідати віковим потребам дитини. Іграшки та ігри мають сприяти гармонійному розвитку дітей і забезпеченню для них оптимальних умов життєдіяльності. Щоб убезпечити дітей від травмування і нещасних випадків під час гри, обираючи для дитини ігри та іграшки, слід зважати на таке:

іграшки та ігри, призначені для складання цілого з частин, виконання різних ігрових функцій, повинні мати інструкції, схеми користування, надруковані на упаковці, окремому аркуші або у вигляді брошури; в інструкції (керівництві, схемі щодо користування іграшками, іграми) або на споживчій упаковці мають бути вказані правила та види оброблення іграшок (ігор)

- миття, чищення, дезінфекція та їх утилізація за потреби;

- декоративне та захисне покриття іграшок та ігор має бути стійким до дії слини, поту та вологої обробки із застосуванням нейтрального мила - дитячого або господарчого;

- іграшки та ігри не повинні мати відчутного запаху;

- збірно-розбірні ігри для дітей до трьох років (піраміди, набори кілець, кульки на стержнях тощо) не повинні мати деталей, розміром менше від 30 мм; іграшки варто зберігати на низьких стелажах, у пересувних ящиках на колесах, у контейнерах (коробках), щоб діти могли їх вільно брати.

Іграшки мають бути зручними у використанні, тобто такими, які діти можуть легко тримати в руках і гратися ними без допомоги дорослих.

Обираючи іграшку, необхідно дотримуватися принципу відповідності віку дітей. Адже у дошкільному віці відбувається поступовий перехід від предметної діяльності (у 2-3 роки) до рольової (у 3-5 років) та режисерської (у 5-6 років) гри з власним сюжетом. Дітей молодшого дошкільного віку, які тільки-но оволодівають спільною грою, слід забезпечити більшою кількістю однакових іграшок.

Образи мають бути досить умовними, з акцентом на окремих характерних деталях (піднімається кузов самоскида, відкриваються дверцята плити тощо).

Розмір іграшок має бути досить великий, найближчий до розміру реальних речей. Ляльки повинні мати максимум рухливих деталей, щоб «уміти» сидіти, лежати, ходити за руку з дитиною.

Для дітей старшого дошкільного віку варто обирати менші іграшки: середнього (10-30см) та дрібного (5-10см) розмірів, що дає дітям змогу розгортати режисерські ігри.

Великої цінності набувають ігрові набори різної тематики, що сприяють розвитку ігрових інтересів дітей.

У всіх вікових групах мають бути поліфункціональні ігрові матеріали (надувні та м'яконабивні модулі, елементи будівельних наборів, конструкторів), які дають дітям змогу самостійно модифікувати ігровий простір.

Категорично недоцільно обирати для дітей іграшки, що провокують жорстокість, насилля, ранні сексуальні прояви, цинічне ставлення до людського життя.

Добираючи іграшки, необхідно враховувати індивідуальні особливості дітей. Іграшки мають відповідати потребам хлопчиків і дівчаток, рівню розвитку дітей, їхнім уподобанням.

Виважений підхід до добору іграшок (їхнього змісту, зовнішніх характеристик) дає змогу захистити дітей від потенційно шкідливої продукції.

Безсумнівно, у дитини має бути певний набір іграшок, що сприяють розвитку її чуттєвого сприйняття, мислення, кругозору, що дозволяють їй програвати реальні і казкові ситуації, наслідувати дорослим. У книзі Г. Л. Лендрет «Ігрова терапія: мистецтво спілкування» наводяться рекомендації щодо вибору іграшок, які допомагають гармонійно розвивати інтелект, емоції, самопізнання, самоконтроль і вміння спілкуватися. Не всі вони купуються в магазині, багато можна зробити самостійно, і від цього вони будуть ще ближчими і дорожчими дитині.

ІГРАШКИ З РЕАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Лялькова сім'я (може бути сім'я тварин) ляльковий будиночок, меблі, посуд, машинки, човен, каса, ваги, медичні і перукарські інструменти, годинники, пральні машини машини, плити, телевізори, крейда і дошка, рахівниці, музичні інструменти, залізничці, телефон і т. д.

ІГРАШКИ, ЩО ДОПОМАГАЮТЬ ВИПЛЕСНУТИ АГРЕСІЮ

Солдатики, пістолети, м'ячі, надувні «груші», подушки, дикі тварини, гумові іграшки, скакалки, молотки та інші інструменти, дротики для метання, кеглі і т.д.

ІГРАШКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ФАНТАЗІЇ ТА САМОВИРАЖЕННЯ

Кубики, матрьошки, пірамідки, конструктори, азбука, настільні ігри, різні картинки або листівки, фарби, пластилін, мозаїка, набори для рукоділля, нитки, шматочки тканини, папір для аплікацій, клей і т. д.

Іграшки, якими їх уявляють собі дорослі, з погляду дитини нікуди не годяться. Чудові автоматичні і напівавтоматичні, повністю зібрані іграшки не можуть задовольнити творчі та емоційні потреби дитини. Дитині потрібні такі іграшки, на яких можна відпрацьовувати, відшліфовувати основні необхідні властивості характеру. Для цього автоматичні іграшки зовсім не придатні.

Іграшки для найменших, насамперед, повинні розвивати органи чуття: очі, вуха, руки. Поки основна потреба малюка — відчувати тепло, іграшки

малюків повинні бути м'якими і теплими, тоді вони будуть повністю відповідати прагненню дитини все пізнати через дотик. Найкращі іграшки для маленьких — це ті, які можна кусати. Вони повинні бути зроблені з м'яких матеріалів пластмаси, гуми, добре митися, бути легкими, не мати подовженої плоскої форми, щоб засовуючи їх в рот, дитина не могла вдавитися. Забарвлення іграшок повинно бути яскравим, добре, якщо вони будуть зі звуком.

Для однорічного малюка цікаві і корисні будуть пластмасові пірамідки з 3-4-х кілець різного кольору, мисочки різних розмірів, що вкладаються один в одного, різнокольорові кубики. Маніпуляції з цими іграшками не тільки розвивають інтелект дитини, але і приносять радість, коли у малюка щось виходить так само, як у дорослого. Дуже корисні іграшки каталки і неваляшки.

Для 2-річних дуже хороший великий різнокольоровий м'яч, що не зачухується під меблі, 7-8-складові пірамідки, м'які іграшки, які вже не тягнуть до рота, а ось засинати з ними дуже добре. Велика пластмасова машина або коробка вже з цього віку будуть привчати дитину до акуратності, самостійності, оскільки в них повинні складатися після гри кубики, м'ячики, гумові та м'які іграшки. Добре, якщо вже в цьому віці у малюка буде своє ігрове місце в квартирі, а у іграшок теж свій будиночок.

До трьох років набір іграшок розширюється. До яскравих, різнобарвних, з чіткою формою іграшок додаються найпростіші конструктори, які малюки збирають разом з дорослими, завжди при цьому відчуваючи задоволення і захоплення від того, що з дивних шматочків може вийти чудова, зрозуміла дитині фігура-іграшка. На цьому віковому етапі дитина починає активно включатися в світ реальних життєвих ситуацій, дізнається, що люди зайняті в житті роботою і мають різні професії, стикаються з проблемами і знаходять вихід з конфліктів. Тому найчастіше дитина вибирає сюжети для рольових ігор з того життя, яке його оточує. Діти грають в «дочки-матері», «в тата й маму», в «магазин», «лікаря», «дитячий садок» і т. п. Іграшки в цьому віці збільшуються в розмірах (велика лялька, великий ведмідь і т. д.). Правильною буде покупка

«наборів для перукарні», чайних і столових сервізів, приладдя, доктора Айболита, меблів та інших предметів, що відображають різні сторони реальності. Основна вимога — «побутові іграшки» повинні виглядати якомога більш подібними до «оригіналу» і бути досить міцними.

До чотирьох років рольова гра стає основним видом діяльності дитини. Ускладнюється зміст гри, багато іграшок стають «непотрібними», так як дитяча фантазія здатна перетворювати конкретні предмети в уявні. Так, олівець може стати чарівною паличкою, зелене листя грошима, намальовані орнаменти на папері килимами. Саме тому в такому віці найбільшу користь дитині принесуть не куплені дорогі іграшки, а зроблені своїми руками разом з дорослими.

Великі іграшки до п'яти років поступово перестають займати дитину. А ось набори звірят, солдатиків, лялькових сімей завойовують інтерес і емоції дитини. З'являється велика можливість для програвання різних варіантів з одними і тими ж іграшками, розвивається фантазія і уява, мислення перестає бути конкретним, а емоційний світ збагачується.

Шестирічній дитині корисніше і цікавіше вже не статичні і конкретні іграшки. Вона буде рада незвичайному конструктору, моделям кораблів і літаків, красивим фломастерам і захоплюючій настільній грі, розбірному роботіві-трансформеру, набору для шиття і в'язання. Дітям дуже подобаються іграшки, зроблені власними руками, особливо, якщо вони стають корисними для інших. Діти люблять в цьому віці робити іграшки-подарунки (кухонні прихватки, серветки, прикраси). Радість і гордість викликає в дитині той факт, що вона вміє робити добро оточуючим і близьким людям. Тому будь-яке бажання дитини щось змайструвати, зшити, склеїти і комусь подарувати, має вітатися батьками, якщо вони хочуть розвинути в дитині працьовитість, посидючість і бажання щось у житті давати іншим. Іграшкові магазини йдуть на другий план, а найбільший інтерес у дітей викликають прилавки з канцелярським приладдям, будівельними матеріалами, нитками і гудзиками. Дитина сама готує себе до зміни виду діяльності та шкільному навчанню.

Надалі дитина сама зробить «інвентаризацію» своїх іграшок. Не змушуйте ніколи дитину своїми руками викидати зламані або застарілі іграшки! Для неї це символи її розвитку, з кожною пов'язані позитивні емоції і переживання. Це її дитячі спогади, це її друзі. Набагато психологічно екологічніше відремонтувати їх і віддати іншим дітям, подарувати дитячому садку, дитині, якій в цьому плані не пощастило і батьки не купують іграшок.

У шкільному віці діти вчаться гратися без іграшок. Їм все більше починають подобатися рухливі гри з однолітками за допомогою м'ячів, скакалок і т. д. В іграх дитина вчиться вигравати і програвати, підкорятися правилам, визнавати виграш іншого, спілкуватися і працювати спільно з дорослими і однолітками.

-

Рекомендована література

Базова

1. Березіна О.М., Павловська Г.О. Мовні ігри та забави: навчально-методичний посібник / О.М. Березіна, Г.О.Павловська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 1999. – 103 с.
2. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников: Книга для логопедов – 2-е изд., доп. и перераб. / Г.А.Волкова. – СПб: Детство–Пресс, 2003. – 240 с.
3. Выгодская И.Г., Пеллингер Е.Л., Успенская Л.П. Устранение заикания у дошкольников в игре / И.Г.Выгодская, Е.Л.Пеллингер, Л.П.Успенская. – М. : Просвещение, 1993. – 223 с.
4. Денисенко Л. Логопедичні ігри: розвиток фонематичного слуху і правильної звуковимови / Л. Денисенко // Поч. освіта. – 2004 – № 2. – С. 5-6.
5. Джинотт Х. Дж. Групповая психотерапия с детьми. Теория и практика игровой терапии. – М.: Апрель-Пресс, 2005. – 272 с.
6. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детских садов / Под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981. – С. 5-45.
7. Карабанова О.А. Игра в коррекции психического развития ребенка / О.А. Карабанова. – М.: РПА, 1997. – С.12-17.
8. Кильпио Н.Н. 80 игор для детского сада. – 3-е изд. / Н.Н. Кильпио. – М.: Просвещение, 1973. – 63 с.
9. Кондратенко Л.О. Весела грамота / Л.О.Кондратенко. – К., 1997. – 144с.
10. Кондрашова Т.М. Использование театрализованной игры в работе с дошкольниками с ОНР 3 уровня / Т.М. Кондрашова // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2005. – № 1. – С. 17-19.

11. Кравцова А., Кукуруза А., Михановская Н. Игра не для забавы. Развивающие игры и упражнения для детей от рождения до трех лет / А. М. Кравцова, А. Кукуруза, Н. Михановская. – 3-е изд. – Х.: Торсинг, 2007. – 100 с.
12. Кравченко И.А. Игры и упражнения со звуками и буквами / И.А.Кравченко. – М.: Изд. "Гном-Пресс", 1999. – 64 с.
13. Кривда І. Осінній калейдоскоп. Підсумкове заняття з грамоти в підготовчій логопедичній групі / Кривда І. // Дошкільне виховання. – 1999. – № 10. – С. 22-23.
14. Крюкова С.В., Слободяник Н.С. Удивляюсь, злюсь, боюсь, хвастаюсь и радуюсь. Программы эмоционального развития детей дошкольного и младшего школьного возраста: Практическое пособие / С.В.Крюкова, Н.С. Слободяник. – М.: Генезис, 2002. – 208 с.
15. Лопухина И.С. Логопедия: 550 занимательных упражнений для развития речи: Пособие для логопедов и родителей / И.С. Лопухина. – М.: Аквариум, 1995. – 384 с.
16. Лукаш Н.А. Использование игровых приемов в коррекционной работе с детьми ОНР / Н.А. Лукаш / Воспитание и обучение детей с нарушениями в развитии. – 2004. – № 4. – С.7-9.
17. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия. Искусство отношений / Г.Л. Лэндрет. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 368 с.
18. Максаков А.И., Тумакова Г.А. Учите, играя: Игры и упражнения со звучащим словом. Пособие для воспитателя дет. сада. 2-е изд., испр. и доп. / Максаков А.И., Тумакова Г.А. – М.: Просвещение, 1983. – 144 с.
19. Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Аутичный ребенок. Пути помощи / О.С.Никольская, Е.Р.Баенская, М.М.Либлинг. – М.: Изд-во Моск. унт-та, 1997. – 288 с.
20. Пожиленко Е.А. Волшебный мир звуков и слов / Е. А. Пожиленко. – М.: Владос, 1999. – 216 с.

21. Рождественская В.И., Павлова А.И. Игры и упражнения для исправления заикания: Пособия для восп. дет. сада / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1978. – 96 с.

22. Рождественская В.И., Павлова А.И. Подвижные игры для заикающегося дошкольника / В.И. Рождественская, А. И. Павлова. – М.: Просвещение, 1967. – 64 с.

23. Спиваковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Спиваковская. – М.: Педагогика, 1981. – 141 с.

24. Спиваковская А.С. Нарушения игровой деятельности / А. С. Спиваковская. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 132 с.

25. Спиваковская А.С. Психотерапия: игра, детство, семья. – Том 1 / А. С. Спиваковская. – М.: ООО «Апрель Пресс»; ЗАО «ЭКСМО – Пресс», 2000. – 304 с.

26. Шевченко О. Игровий комплекс дидактичних вправ із розвитку фонематичних процесів у дітей із вадами мовлення / О. Шевченко // Дефектологія. – 1999. – № 6.

27. Эльконин Д.Б. Проблемы психологии детской игры в работах Л.С.Выготского его сотрудников и последователей / Д.Б. Эльконин. – Вопросы психологии. – 1976 – № 6. – С.12.

Допоміжна

1. Крюкова С.В., Слободяник Н.С. Удивляюсь, злось, боюсь, хвастаюсь и радуюсь. Программы эмоционального развития детей дошкольного и младшего школьного возраста / С.В.Крюкова, Н.С. Слободяник. – М.: Генезис, 2002. – 208 с.

2. Кряжева Н.Л. Развитие эмоционального мира детей / Н.Л. Кряжева. – Ярославль: Академия развития, 1997. – 208 с.

3. Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Аутичный ребенок. Пути помощи / О.С.Никольская, Е.Р.Баенская, М.М.Либлинг. – М.: Изд-во Моск. унт-та, 1997. – 288 с.

4. Игрушки и пособия для детского сада / Под ред. В.М. Изгаршевой. – М.: Просвещение, 1987. – С. 69–92.

5. Коссаковская Е.А. Игрушка в жизни ребенка: Пособие для воспитателя детского сада / Под ред. С.Л. Новоселовой. – М.: Просвещение, 1980. – 276 с.

6. Флерина Е.А. Игра и игрушка / Флерина Е.А. – М.: Просвещение, 1973. – 111 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://library.mk.ua> info@library.mk.ua

2. <http://e-catalog.mk.ua/>

**Савінова Наталія
Володимирівна,**
доктор педагогічних наук.
професор кафедри спеціальної
освіти Миколаївського національного
університету імені В.О. Сухомлинського

Корнієнко Ірина Володимирівна,
викладач кафедри
спеціальної освіти
Миколаївського національного
університету імені В.О. Сухомлинського

Берегова Марія Ігорівна
викладач кафедри
спеціальної освіти
Миколаївського національного
університету імені В.О. Сухомлинського